

ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี
Non Formal and Informal Education Needs of the Learners in Pattani Province

มุตตาฟา ลำเห
Muttafa La-Hay

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Education in Education for Sustainable Development

Prince of Songkla University

2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียน
ในจังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน นายมุตตาฟา ล่าเห
สาขาวิชา การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรินทร์ ชนประชา)

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาฟีฟี่ ลาเต๊ะ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรินทร์ ชนประชา)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า)

..... กรรมการ
(ดร.ธานี ชูกำเนิด)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรินทร์ ชนประชา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ลงชื่อ.....

(นายมุตตาฝา ลำเห)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายมุตตาฝา ลำเห)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียน ในจังหวัดปัตตานี
ผู้เขียน	นายมุตตาฟา ล่าเห
สาขาวิชา	การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียน
ในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง
และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ
รายได้ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี 4) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอก
ระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้ง
นี้ เป็นผู้เรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดปัตตานี ที่มีอายุตั้งแต่
15 ปีขึ้นไป ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ตามสัดส่วนจำนวนอำเภอของผู้เรียน
ในจังหวัดปัตตานี โดยใช้การสุ่มคูกี่ จากนั้นได้ประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณ
กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน และเลือกกลุ่ม
ตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

จากผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน
การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้เรียนมี
ความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผู้เรียนที่มี อายุ ระดับการศึกษา
และรายได้ที่ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่าง
กัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ยกเว้นผู้เรียนที่มี อาชีพที่ต่างกัน มีความต้องการ
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ และด้าน
การศึกษาตามอัธยาศัยมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้าน
การศึกษาต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3)
จากการศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะใน กระบวนการเรียน

เวลาเรียน สื่อการเรียน กิจกรรมการเรียน และวิชาเรียนเป็นต้น 4) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เช่น ความต้องการการศึกษาต่อ ความคาดหวังของผู้เรียนในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น กิจกรรมทุก ๆ กิจกรรมนั้น ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งผู้สอนควรมีระบบจัดให้คำปรึกษา การให้บริการ และข้อเสนอแนะ แนวทางแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนจะมีความต้องการที่แตกต่างกันไป

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Thesis Title	Non Formal and Informal Education Needs of the Learners in Pattani Province
Author	Mr.Muttafa La-Hay
Major Program	Education for Sustainable Development
Academic Year	2016

ABSTRACT

The purposes of this research were to. 1) To study non-formal and informal education needs of the learners in Pattani province in three aspects: basic non formal education, continuing education and informal education. 2) To compare non formal and informal education needs of the learners in Pattani province classified by variables: gender, age, educational level, occupation, and income. 3) To study an opinion about problems and suggestions on non-formal and informal education needs of the learners in Pattani province. 4) Gather suggestions for providing study non-formal and informal education needs of the learners in Pattani province. The sample group are the learners from non formal education and informal education center in Pattani province, age of 15 years old and much more than. They are chosen in multi stage sampling by the size of the learners in each district in Pattani province by cookies sampling, then estimate the group of sampling's formula. The group sample specifying of Mr.Taro Yamane get 393 members of group sample and choose the group sample by using stratified random sampling.

The research results were found as follows: 1) The sample had different need non formal and informal education at the significant level of .01.In consideration with three aspects found that, the sample had different needs in term of basic non-formal education, continuing education and informal education at the significant level of .01 2) The sample with different age, educational level, occupation and income had no different need on non-formal and informal education as a whole. In consideration with three aspects found that, the sample with different age, educational level and income had no different need on non-formal and informal education while the sample with different occupation had different needs in term of basic non-formal education and informal education at the significant level of .01 in contrast continuing education had on different. 3) Learner's opinion about problems and suggestions on non-formal and informal education such as learning process,time, learning materials, learning activities and subjects. 4) The suggestions for providing on formal and informal education were as follows: to provide education response to

the learner's needs such as continuing education need, learner's expectation to study at a higher level, teacher should organize activity to promote learner to be able to apply in daily life and also organize the counseling system to serve individual learner due to learner had different need.

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

กิตติกรรมประกาศ

อัลฮัมดุลิลละฮ์ด้วยความช่วยเหลือและความโปรดปรานจากเอกองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักรินทร์ ชนประชา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.เกษตรชัย และหิม นายเรวัตน์ เพ็ชรสงฆ์ นายสุรสิทธิ์ สุดสาย นางกรวิภา ขวัญเพชร และอาจารย์สนั่น เพ็งเหมือน เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้แนวคิดและคำแนะนำในการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัย

ขอขอบพระคุณ ดร.ธานี ชูกำเนิด กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้เกียรติมาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ซึ่งได้ให้คำแนะนำ ดิชม และตรวจทาน แก้ไขเพิ่มเติม จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาที่ได้อำนวยความสะดวกและให้การช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ นายดำโหด ลำเห นางแม่ ลำเห ผู้เป็นบิดามารดา ขอขอบคุณ นายอดิฉัน ลำเห และนางสาวมาลีนา ลำเห ผู้เป็นพี่ชายและพี่สาว ขอขอบพระคุณทุกคนในครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจอย่างดียิ่ง ตลอดจนญาติพี่น้อง มิตรสหาย ที่ทำให้ผู้วิจัยมีความมานะบากบั่นในการเผชิญปัญหาต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอเอกองค์อัลลอฮ์ โปรดทรงอภัยในความผิดพลาดต่าง ๆ และตอบแทนความดีแก่ผู้วิจัย ครอบครัว ตลอดจนคณะบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และขอให้พระองค์โปรดทรงประทานความรัก ความเมตตาและความปลอดภัยแก่บุคคลดังกล่าวด้วยเทอญ

มุตตาฟา ลำเห

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(1)
ABSTRACT	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
รายการตาราง	(8)
รายการภาพประกอบ	(10)
บทที่	
1. บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
คำถามการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
กรอบแนวทางในการดำเนินงาน	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ	9
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	18
การอภิปรายกลุ่ม	35
การวิจัยแบบผสมวิธี	37
ข้อมูลทั่วไปสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
3. วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	54
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	56
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	57
ขั้นตอนการวิจัย	58
การวิเคราะห์ข้อมูล	59
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ 1 ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี	62
ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี	92
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	96
การอภิปรายผล	98
ข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	109
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	110
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	112
ภาคผนวก ค ผลการตรวจคุณภาพเครื่องมือ.....	119
ประวัติผู้วิจัย	125

รายการตาราง

ตาราง	หน้าที่
1. แสดงจำนวนผู้เรียนของศูนย์ กศน.จังหวัดปัตตานี	52
2. แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	54
3. แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ	66
4. แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี รายด้าน	69
5. แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการด้านการศึกษานอกระบบจำแนกเป็นรายข้อ	69
6. แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการด้านการศึกษาต่อเนื่องจำแนกเป็นรายข้อ	71
7. แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการด้านการศึกษาตามอัธยาศัยจำแนกเป็นรายข้อ	73
8. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีโดยรวมและรายด้านจำแนกตามเพศ	76
9. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้านจำแนกตามอายุ	77
10. แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวนความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีโดยรวมและรายด้านจำแนกตาม	79
11. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้านจำแนกตามระดับการศึกษา	80
12. แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา	82
13. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้านจำแนกตามอาชีพ	83
14. แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอาชีพ	85

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้าที่
15. แสดงการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของ ความต้องการการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ	86
16. แสดงการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของ ความต้องการการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาต่อเนื่อง จำแนกตามอาชีพ	86
17. แสดงการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของ ความต้องการการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย จำแนกตามอาชีพ	87
18. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้านจำแนก ตามรายได้	88
19. แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้	90
20. แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ของความต้องการการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ	91

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้าที่
1. กรอบแนวทางในการดำเนินงาน	6
2. ลำดับชั้นความต้องการของ Maslow	16
3. กรอบการดำเนินงาน กศน.ตำบล	34
4. แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี	95

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อไม่เรียนแล้วโยเลาเจ้าจะรู้
เมื่อไม่ทำแล้วโยเลาเจ้าจะเป็น

เมื่อไม่ดูแล้วโยเลาเจ้าจะเห็น
ยามยากเข็ญแล้วใครเล่าจะช่วยเรา
ที่มา: อัครอพ 2557: ออนไลน์

ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับทุก ๆ คน เพราะถ้าหากใคร ที่มีความรู้มากก็มักจะ
ได้เปรียบในทุก ๆ เรื่อง เราจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านวิชาสามัญ
ความรู้ทางด้านวิชาการ หรือ ความรู้ทางด้านศาสนา ซึ่งความรู้ในทางด้านสามัญนั้นมีมากมาย
หลายแขนงวิชา และวิชาเหล่านี้จะทำให้เท่าทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองและเท่าทันกับสิ่งที่โลกได้มีการ
พัฒนาไป (อัครอพ 2559: ออนไลน์) คำกล่าวที่ว่าการศึกษาคือชีวิต และชีวิตคือการศึกษา คำกล่าวนี้
ยังคงเป็นความจริงอยู่ตลอดเวลา เพราะชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดา ก็เริ่มมีการศึกษา
บ้างแล้ว ซึ่งการศึกษาของมนุษย์จะเริ่มอย่างจริงจังก็ต่อเมื่อชีวิตได้เริ่มสัมผัสตาต่อโลก และจะต้องศึกษา
ตลอดเวลาจนกว่าชีวิตจะจากโลกนี้ไป ดังนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติ
และต่อโลกเป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่า “ตราบใดที่โลกยังมีมนุษย์ ไม่สิ้นสุดการศึกษาต้องอาศัย”
เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะมนุษย์ที่อาศัยอยู่บนโลก จะต้องอาศัยกระบวนการทางการศึกษาเพื่อที่จะ
พัฒนาตน เมื่อสมาชิกของสังคมได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพแล้ว สังคมและประเทศชาติรวมทั้ง
โลกด้วย ก็จะได้รับการพัฒนาต่อไป (พระมหากษัตริย์ธรรมโม 2559: ออนไลน์) ทั้งนี้สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2555: 60) ได้กล่าวว่า การสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
นั้นจะต้องประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น สู่
ภูมิภาค 2) พัฒนาและเปิดโอกาสให้กับประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป
อาทิ เช่น สถานศึกษา ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กีฬา 3) พัฒนาองค์ความรู้ของ
ท้องถิ่นทั้งจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน 4) การปรับปรุงและ
ผลักดันกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาตรการภาษีที่เกี่ยวข้อง ให้
เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งหมายถึงการที่มนุษย์นั้น
พยายามที่จะค้นหาวิธีต่าง ๆ ในการเรียนรู้ที่มีแบบแผนเพื่อจะนำพาชีวิตตนเองไปสู่เป้าหมายที่พึง
ปรารถนา ฉะนั้นการศึกษาถือว่าเป็นหลักการพัฒนาที่มีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของผู้คนในสังคม และ
เป็นรากฐานในการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวไปสู่สังคมยุคหนึ่งอย่างมั่นคง ทันต่อภาวะการณ์
เปลี่ยนแปลงของโลก พร้อมทั้งมีการพัฒนาคนให้มีความเข้มแข็งทางปัญญาที่มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
ตลอดชีวิต ทั้งนี้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ได้วางแผน

ทางการพัฒนาประเทศโดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วนในสังคม เพื่อพัฒนาประเทศสู่ความก้าวหน้าในทุกมิติ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2555, อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2555: บทนำ)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 มาตรา 10 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องจัด ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ต้องจัดให้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” โดยที่การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น เป็นการศึกษา ก่อน ระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับ มัธยมศึกษา ซึ่งตามเป้าหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐาน อัตราการเข้าเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเป็นร้อยละ 100 แต่จากสภาพจริงของการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า จังหวัดที่มีอัตราการเข้าเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อายุ 6-17 ปี) อยู่ในเกณฑ์ “ดีมาก : มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 97.50” (ปีพมา คำภาศรี 2557: 30) ซึ่งปัจจุบันมีประชากรจำนวนมากของประเทศ ที่ขาดโอกาสทาง การศึกษา เพราะเหตุผลหลายประการ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความไม่พร้อม ของครอบครัว ทำให้ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 13-80 ปี ขาดโอกาสทางการเรียนศึกษา มีจำนวนมาก ถึงร้อยละ 35 ของจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศ ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาเหล่านี้เป็น ประชาชนวัยแรงงานที่ด้อยทักษะ เป็นเยาวชนของชาติและประชาชนที่ออกจากโรงเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพการทำงาน ผู้ขาดโอกาสใน การศึกษาเหล่านี้ไปทำงานเลี้ยงชีพอยู่ในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และสาขาบริการ ได้มีการ เรียนรู้จากประสบการณ์และจากการทำงานจริง ซึ่งได้ทั้งความรู้ และผลผลิตทางเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม ใช้ชีวิตในการทำงานเลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว ใช้วิชาชีพให้เป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในฐานะ ผู้ใช้แรงงาน ผู้ผลิต และผู้ให้บริการ แต่ขาดความรู้พื้นฐานในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.6) ดังนั้น ประชากรเหล่านี้ ควรจะต้องได้รับการประกันโอกาสทางการศึกษาด้วยความเป็นธรรม (ประเสริฐ บุญเรือง 2555: 20) ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องที่เกี่ยวกับความเสมอภาคในโอกาสทาง การศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นในนโยบายด้านการศึกษาที่ได้แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2554 ซึ่งระบุว่า “รัฐบาลมุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษา กระจายโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย โดยคำนึงถึงการสร้างความเสมอภาค และความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งรวมถึง ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้บกพร่องทางกายและการเรียนรู้ รวมทั้งชนกลุ่มน้อย โดยส่งเสริมการ ให้ความรู้ตั้งแต่ในครรภ์มารดาถึงแรกเกิดให้ได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพทั้งแม่และเด็ก สนับสนุนการจัดการศึกษาตามวัยและพัฒนาการอย่างมีคุณภาพตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยจัดให้มีการเทียบโอนวุฒิการศึกษาสำหรับกลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น กลุ่ม

แม่บ้าน จัดให้มีระบบสะสมผลการศึกษาและการเทียบโอนเพื่อขยายโอกาสให้กว้างขวางและลดปัญหาคนออกจากระบบการศึกษา" (สำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ 2556: 24)

จังหวัดปัตตานีเป็นหนึ่งในสามจังหวัดชายแดนใต้ ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 1,055 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,940.35 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 1,212,723 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัดปัตตานี ได้แก่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาว และเป็นที่ยี่ราบชายฝั่งกว้างประมาณ 10 -30 กิโลเมตร บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่านที่ดินมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม และพื้นที่ภูเขา เป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของ อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะป้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีมีประชากรทั้งสิ้น 686,186 คน เป็นชาย 339,872 คน เป็นหญิง 346,314 คน (สำนักงานจังหวัดปัตตานี 2558: 19) ซึ่ง ราเมศ พรหมเย็น (2560: ออนไลน์) กล่าวต่อสื่อมวลชนในพิธีเปิดอุทยานการเรียนรู้ปัตตานีอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีอย่างเป็นทางการว่า การจัดตั้งอุทยานการเรียนรู้ปัตตานีเกิดขึ้น เพราะสถานการณ์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เด็กขาดโอกาสอย่างมากในเรื่องการอ่านและการเรียนรู้ รวมทั้ง ศรีสสมภพ จิตรภิมย์ศรี,เชาวเลิศ ล้อมลุ่ม และสวัสดิ์ ไหลภรณ์ (2555: ออนไลน์) ได้ศึกษาภูมิหลังการศึกษาของจังหวัดชายแดนใต้ พบว่าภูมิหลังการศึกษา คนส่วนใหญ่ยังจบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 44 ชั้นมัธยมศึกษา ร้อยละ 21 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 20 ส่วนปริญญาตรีประมาณ ร้อยละ 5 เท่านั้น สิ่งที่น่าสนใจก็คือ ข้อมูลในส่วนโครงสร้างอาชีพของคนในพื้นที่ซึ่งสะท้อนมาจากกลุ่มตัวอย่าง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์และประมงประมาณ ร้อยละ 57 ข้อมูลด้านอาชีพก็แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าในส่วนขนาดทางเศรษฐกิจ สัดส่วนของมูลค่าการผลิตทางเศรษฐกิจสาขานอกภาคเกษตรจะมีขนาดใหญ่กว่าภาคเกษตรกรรม แต่แรงงานภาคเกษตรกรรมยังเป็นคนส่วนใหญ่และมีจำนวนมากกว่า

จากภารกิจของชาติด้านการศึกษา บริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอำนาจหน้าที่ ของสำนักงาน กศน. จึงได้กำหนดเป้าประสงค์ในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 สำนักงาน กศน. ไว้ดังนี้

1. ประชาชนผู้ด้อย พลาด และขาดโอกาสทางการศึกษาได้รับโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
2. ประชาชนกลุ่มเป้าหมายพิเศษได้รับโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นไปตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของแต่ละกลุ่ม
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและปรัชญาคิดเป็น อาทิ เช่น หมู่บ้านตามรอยพระยุคลบาท หมู่บ้านแห่งการอ่าน บ้านหนังสือชุมชน แหล่งการเรียนรู้ชุมชน

4. ประชาชนได้รับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมี กศน.ตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้อื่นในชุมชนเป็นกลไกในการจัดการเรียนรู้

5. ประชาชนได้รับโอกาสในการเรียนรู้และมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์

6. ชุมชนมีการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

7. ชุมชนและทุกภาคส่วน ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

8. หน่วยงานและสถานศึกษาพัฒนาและนำสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการเพิ่มโอกาสและยกระดับคุณภาพในการจัดการเรียนรู้

9. บุคลากรของหน่วยงานและสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง

10. หน่วยงานและสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

จากเหตุผลดังกล่าวพบว่า ประชาชนในจังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่ นั้น ขาดโอกาสทางการศึกษาอย่างมากในเรื่องการอ่านและการเรียนรู้ เนื่องจากสถานการณ์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดี ประชาชนต้องออกมาช่วยครอบครัวทำงานหารายได้เพื่อเลี้ยงปากท้องของตัวเอง จึงส่งผลให้ประชาชนมีระดับการศึกษาที่ต่ำ เนื่องจากไม่ได้รับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นเมื่อสังคมเริ่มพัฒนาขึ้นประชาชนก็ต้องดิ้นรนหางานที่ดีกว่าทำเพื่อยกระดับครอบครัวของตัวเองให้สูงขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่จึงหาทางออกโดยการหาโอกาสเพื่อจะเข้าศึกษาต่อในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่รัฐบาลได้จัดให้ เพื่อสร้างโอกาสให้แก่ผู้ที่ด้อยพลาต และขาดโอกาสทางการศึกษานั้นได้รับโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบของการศึกษานอกระบบและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพ อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ดังนั้นผู้วิจัยเลยมองว่าการที่จะศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี แล้วนำมาเปรียบเทียบความต้องการของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีที่มีสถานภาพที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สามารถนำมากำหนดแนวทางในการปฏิบัติ และวางแผนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี
4. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

คำถามการวิจัย

1. ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับใด
2. เปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี แยกตามสถานภาพ อยู่ในระดับใด
3. ความคิดเห็นเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี เป็นแบบใด
4. แนวทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี เป็นแบบใด

สมมติฐานการวิจัย

ผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวม และรายด้านแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้เรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดปัตตานี ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 23,168 คน เป็นเพศชาย จำนวน 15,850 คน และเพศหญิง จำนวน 7,318 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดปัตตานี ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

(Multi - Stage Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนอำเภอของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยใช้การสุ่มคูกี้ (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ 2544: ออนไลน์) จากนั้นได้ประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane 1967: 87) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

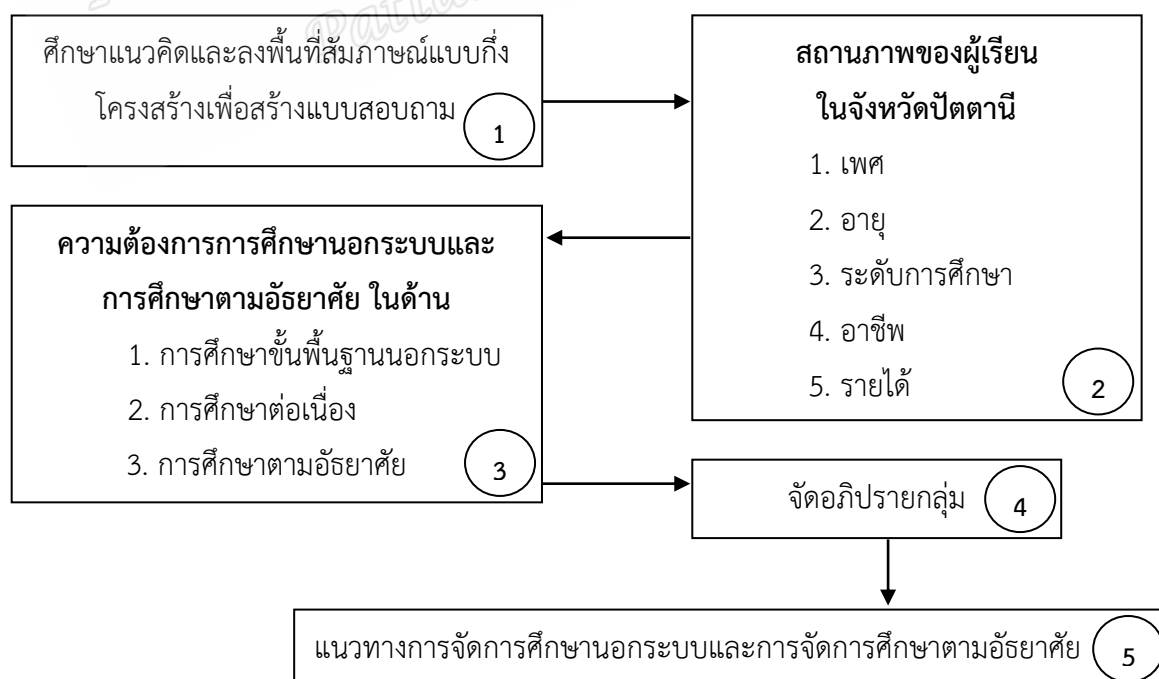
2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) แบ่งดังนี้

- 1) เพศ
- 2) อายุ
- 3) ระดับการศึกษา
- 4) อาชีพ
- 5) รายได้

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี 3 ด้าน ได้แก่

- 1) การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ
- 2) การศึกษาต่อเนื่อง
- 3) การศึกษาตามอัธยาศัย

กรอบแนวทางในการดำเนินงาน

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวทางในการดำเนินงาน

นิตยสารพิเศษเฉพาะ

1. ความต้องการ หมายถึง ความต้องการของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ที่มีต่อการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใน 3 ด้าน คือด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัย

2. การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการกิจกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย การจัดการฝึกอบรมผู้เรียนในหลักสูตรระยะสั้น การได้ศึกษาดูงาน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ ตามความจำเป็น และความต้องการของผู้เรียน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดบริการแหล่งการเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคล และชุมชน ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท คือ แหล่งการเรียนรู้ สื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

4. ผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี หมายถึง ผู้ที่เป็นนักเรียนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดปัตตานี ตามรายชื่อในทะเบียนรายงานจำนวนนักศึกษาลงทะเบียน ภาคเรียนที่ 1/2559

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหาร นักวิชาการการศึกษา และคณะครู ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดปัตตานี สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้แก่ผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้มีความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง

2. ผู้บริหาร นักวิชาการการศึกษา และคณะครู ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดปัตตานี ได้สารสนเทศอันเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ วางแผนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสนับสนุนแนวทางการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ
 - 1.1 ความหมายของความต้องการ
 - 1.2 ประเภทของความต้องการ
 - 1.3 ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับความต้องการ
2. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบ
 - 2.2 การศึกษานอกระบบ
 - 2.3 ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.4 การศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.5 หลักการจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.6 ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน.
 - 2.7 บทบาทหน้าที่ของ กศน.
3. การอภิปรายกลุ่ม
4. การวิจัยแบบผสมวิธี
 - 4.1 ความหมายของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี
 - 4.2 การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ
 - 4.3 วิธีวิจัยแบบผสมวิธี
 - 4.4 การผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
 - 4.5 รูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสาน
5. ข้อมูลทั่วไปสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี
 - 5.1 ประวัติศาสตร์ปัตตานี
 - 5.2 ความเป็นมาสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี
 - 5.3 วิสัยทัศน์
 - 5.4 พันธกิจ
 - 5.5 ยุทธศาสตร์
 - 5.6 เป้าประสงค์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

1. แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ

ในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ 1.1) ความหมายของความต้องการ 1.2) ประเภทของความต้องการ 1.3) ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับความต้องการ ดังนี้

1.1 ความหมายของความต้องการ

นงนุช โกสีย์รัตน์ (2553: 13) กล่าวว่า ความต้องการ ความพึงพอใจ และความอยากได้ของมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานในทางธุรกิจ เพราะเมื่อเราทราบความต้องการเหล่านั้นแล้ว เราก็สามารถออกแบบแล้วสร้างสินค้าหรือบริการชนิดใหม่ ๆ ขึ้นมา เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการและความอยากได้ของผู้บริโภค โดยการเร้าอารมณ์ให้ผู้บริโภคนั้น เกิดความชอบ อยากได้ หรือความพึงพอใจ และชี้ให้เห็นถึงความแปลกใหม่ พิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้าและบริการเหล่านั้นจะช่วยบำบัดความต้องการของเขาได้

ธิตี พึ่งเพียร (2554: 33) ความต้องการ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นแรงขับหรือแรงจูงใจของบุคคลที่ทำให้เกิดความอยากหรือความต้องการในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลนั้นขาดหายไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้อีกว่า ความต้องการ คือ สภาพที่แตกต่างระหว่างสิ่งที่นึกคิดมุ่งหวังอยากจะมี กับสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่

พรพิมล คงนิม (2554: 17) กล่าวความต้องการว่า เมื่อใดที่บุคคลนั้นมีความต้องการเกิดขึ้นก็อันเนื่องมาจากร่างกายของบุคคลนั้นอยู่ในสภาวะของการแสวงหาบางสิ่งบางอย่างที่กำลังขาดหายไป จนทำให้เกิดแรงกระตุ้นภายในร่างกาย ทำให้บุคคลนั้นเกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาเพื่อต้องการที่จะตอบสนองสภาวะของร่างกายที่ขาดความสมดุล ให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อร่างกายของเราอยู่ในสภาวะของการขาดน้ำอย่างรุนแรง ก็จะเกิดแรงกระตุ้นที่ทำให้ร่างกายเกิดความกระหายน้ำขึ้นมา

ชุลีพร จิณณธนพงษ์ (2554: 10) ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์อยากจะได้ อยากจะกระทำ และอยากจะมี เพื่อต้องการที่จะตอบสนองความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทั้งทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจ ซึ่งสิ่งที่ต้องการนั้นมักจะมีระดับความต้องการที่แตกต่างกันไป และอีกทั้งยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาไม่มีสิ่งไหนที่แน่นอน

สมคิด สนวนศรี และ ปราจิต ทิพย์โอสถ (2556: 9) ความต้องการ หมายถึงการที่มนุษย์เรามีความต้องการตามธรรมชาติ ถ้าได้สำเร็จความต้องการตามความประสงค์นั้นแล้ว มนุษย์ ก็ารู้สึกมีความสุข และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ซึ่งความต้องการนั้นเป็นเครื่องกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมความอยาก หรือความต้องการต่าง ๆ ออกมา เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของตัวเองให้จางลง

สรัญญา สุขเพิ่ม (2556: 9) ความต้องการ นั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และจะเกิดขึ้นโดยมนุษย์เองที่มีความอยากไม่สิ้นสุด จนเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะให้ได้ในสิ่งที่ตนเองนั้นต้องการ และอีกทั้งยังเป็นแรงจูงใจที่ดีในการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการอีกด้วย

จรีพร ศรีทอง (2557: 3) ความต้องการ เป็นสภาวะของคนที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังหรือสิ่งที่นึกคิด กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง หากเกิดความแตกต่างกันขึ้น ก็มักจะเกิดความ

ต้องการขึ้น มนุษย์จะเกิดการตื่นนอนเพื่อตอบสนองสิ่งที่ขาดหายไป เพื่อที่จะทำให้ตัวเองเกิดความสมดุลระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยแท้จริงแล้วความต้องการของมนุษย์นั้น มีทั้งความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการทางด้านจิตใจ

สรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง ความอยากหรือความรู้สึกรุนแรงที่มนุษย์ทุกคนล้วนมีอยู่ในตัวของตัวเอง ซึ่งต้องการที่จะตอบสนองทางร่างกาย เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า และยารักษาโรค เพื่อให้ได้ใช้ชีวิตอยู่ตามความต้องการ แต่ยังไม่พอแค่นั้นเมื่อได้ความต้องการทางด้านร่างกาย มนุษย์ก็จะมี ความอยากในระดับที่สูงขึ้นคือ ต้องการที่จะตอบสนองทางจิตใจ เช่น ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง ต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ ต้องการการยกย่องจากสังคม และต้องการความสำเร็จในชีวิต แต่เชื่อว่าเมื่อมนุษย์ได้รับความต้องการต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว มนุษย์จะหยุดหรือไม่ต้องการอีกแล้ว แต่มนุษย์กลับสร้างความต้องการใหม่ขึ้นมาอีกเรื่อย ๆ ไม่มีวันจบสิ้น

1.2 ประเภทของความต้องการ

วิบูลย์ จุง (2558: ออนไลน์) Maslow เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยใช้แนวโน้มของบุคคล ในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของเขานั้นได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่ตนเองประสงค์อยากได้ ซึ่งเป็นจริงตามหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของ Maslow โดยเขาเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” (Wanting animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ เพราะเมื่อมนุษย์ได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้ว ก็ยังคงเรียกร้องความพึงพอใจในสิ่งอื่น ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการอยู่เสมอ

Maslow กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้น ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิด โดยความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นลำดับ

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need-Hierarchy Conception of Human Motivation) Maslow เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปได้เป็นลำดับดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งหมดที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกระงับอวัยวะรับสัมผัส

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้วมนุษย์ก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป คือขั้นความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกรับประกัน Maslow ได้กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนั้นจะสังเกตเห็นได้ง่ายในวัยทารก และในเด็กเล็ก ๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็ก ๆ มักจะต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นอยู่เสมอ เพราะเด็กมีความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองและการให้กำลังใจ

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love needs) ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้าง

ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้รับความรักและได้รับการยอมรับจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความรูสึกว่าตนเองมีคุณค่า (Maslow 1970: 170)

4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem needs) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

4.1 ความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ

4.2 ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขาน

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization needs) ลำดับขั้นสุดท้าย ถ้าความต้องการลำดับขั้นก่อน ๆ ได้ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น Maslow อธิบายความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงว่าเป็นความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งบุคคลสามารถจะได้รับอย่างเหมาะสมบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพของเขาและมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน กล่าวโดยสรุปการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ เช่น “นักดนตรีก็ต้องใช้ความสามารถทางด้านดนตรี ศิลปินก็ต้องวาดรูป กวีจะต้องเขียนโคลงกลอน ถ้าบุคคลเหล่านี้ได้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ก็เชื่อได้ว่าเขาเหล่านั้นเป็นคนที่รู้จักตนเองอย่างแท้จริง” Maslow (1970: 46)

ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะดำเนินไปอย่างง่ายหรือเป็นไปได้โดยอัตโนมัติ โดยความเป็นจริงแล้ว Maslow เชื่อว่าคนเรามักจะกลัวตัวเองในสิ่งเหล่านี้ “ด้านที่ดีที่สุดของเรา ความสามารถพิเศษของเรา สิ่งที่ดีงามที่สุดของเรา พลังความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์” Maslow (1962: 58)

ประการสุดท้าย Maslow ได้สรุปว่าการไม่เข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเกิดขึ้นจากความพยายามที่ไม่ถูกต้องของการแสวงหาความมั่นคงปลอดภัย เช่น การที่บุคคลนั้นสร้างความรู้สึกให้ผู้อื่นเกิดความพึงพอใจตนโดยพยายามหลีกเลี่ยงหรือจัดข้อผิดพลาดต่าง ๆ ของตน บุคคลเช่นนี้จึงมีแนวโน้มจะพิทักษ์ความมั่นคงปลอดภัยของตน โดยแสดงพฤติกรรมในอดีตที่เคยประสบผลสำเร็จแสวงหาความอบอุ่น และสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งลักษณะเช่นนี้ย่อมขัดขวางวิถีทางที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2551: 227) แบ่งประเภทความต้องการโดยอาศัยแนวคิดของ Maslow เช่นกันกับสุรางค์ โค้วตระกูล (2550: 161-162) ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ ความต้องการน้ำ อาหาร อากาศ ความต้องการพักผ่อน การขับถ่ายของเสีย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและการยอมรับ

4. ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น

5. ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต

สรุปได้ว่า ความต้องการแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. ความต้องการทางร่างกาย คือความต้องการทั้งหมดเป็นความต้องการที่ช่วยในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส

2. ความต้องการความปลอดภัย คือความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึก Maslow กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและในเด็กเล็ก ๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็ก ๆ ต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพ้อาศัยผู้อื่น

3. ความต้องการความรักและการยอมรับ คือต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของ โดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

4. ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น คือความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจจากผู้อื่น

5. ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต คือความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับของเขาจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตน

1.3 ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับความต้องการ

ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของ McClelland (McClelland's Achievement Motivation Theory)

วิเชียร วิทย์อุดม (2547: 169–172) ได้กล่าวถึงนักจิตวิทยาผู้หนึ่งซึ่งมีนามว่า David C. McClelland เป็นผู้เสนอทฤษฎีความต้องการจากการเรียนรู้ (Learned Needs Theory) ที่เกี่ยวกับการจูงใจซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวความคิดของการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด ตามทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าโดยปกติแล้วความต้องการที่มีอยู่ในตัวคนเราจะมีเพียง 2 ชนิด คือ ความต้องการมีความสุขทางสบาย และความต้องการปลอดภัยจากการเจ็บปวด แต่สำหรับความต้องการอื่น ๆ นั้นต่างก็เกิดขึ้นภายหลังโดยวิธีการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามโดยที่มนุษย์ทุกคนต่างก็ใช้ชีวิตชนวนหาสิ่งต่าง ๆ มากคล้าย ๆ กันจึงต่างมีประสบการณ์ความต้องการชนิดเดียวกันได้เหมือนกัน แต่จะต่างกันก็แต่เฉพาะขนาดของความต้องการที่จะมีมากน้อยแตกต่างกันไป และเขายังมีความเชื่อว่าการจูงใจของคนมีพื้นฐานได้มาจากวัฒนธรรมของสังคม โดยเชื่อว่ามาจากความต้องการการเรียนรู้ (Learned Need) อยู่ 3 สิ่งคือ ความต้องการความสัมฤทธิ์ผล (Need for achievement) ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for affiliation) และความต้องการอำนาจ (Need for power) เขาแนะนำว่าเมื่อมีความต้องการที่เข้มแข็งในบุคคลก็จะทำให้ผู้นั้นมีพลังที่จะสร้างการปฏิบัติพฤติกรรมให้มีความเข้มแข็งทางอารมณ์ มีผลต่อการกระตุ้นและจูงใจจะใช้พฤติกรรมที่นำไปสู่ความพอใจ และให้ความชำนาญและความสามารถเพื่อจะไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

1. ความต้องการความสัมฤทธิ์ผล (Need for achievement) เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือมีประสิทธิผลมากขึ้นกว่าที่เคยทำมาก่อนหรือให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่พึงปรารถนา พยายามที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ หรือแก้ปัญหาจัดการกับงานที่ซับซ้อนให้สำเร็จ

ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้จากการวิจัยของ McClelland ได้บ่งบอกถึงคุณลักษณะของคนที่มีความสัมพันธ์ผลสูง ได้ดังนี้

1.1 บุคคลที่ต้องการประสบความสำเร็จสูงชอบที่จะหลีกเลี่ยงเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ง่ายเกินไปและยากเกินไป เขาจะชอบเป้าหมายระดับปานกลางที่เขาคิดว่าเขาสามารถทำได้สำเร็จจริง ๆ จึงทำให้เขาเลือกงานที่ยากแบบปานกลาง

1.2 บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จอย่างสูงชอบสิ่งที่ป้อนกลับโดยตรงทันทีทันใดและน่าเชื่อถือได้ เพราะการป้อนกลับแบบนี้เท่านั้นที่ทำให้เขาสามารถวัดความสำเร็จของพวกเขาได้และมักเชื่อถือได้ในเรื่องวิธีเขาทั้งหลายกำลังปฏิบัติงานมากกว่า

1.3 บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูงชอบที่จะรับผิดชอบสำหรับการแก้ปัญหาในการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของสิ่งที่กระตุ้นความสำเร็จแต่ละบุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จอย่างสูง มักเน้นในเรื่องการบรรลุผลสำเร็จซึ่งแตกต่างจากบุคคลที่เน้นในเรื่องการหลีกเลี่ยงความล้มเหลว แต่ละบุคคลที่เน้นในเรื่องการบรรลุผลสำเร็จมีแนวโน้มไปสู่การตั้งเป้าหมายที่เป็นจริงมากกว่า และจะเลือกงานที่ยากพอสมควร ความต้องการเพื่อความสำเร็จถูกพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมากกับความต้องการที่บรรลุถึงตำแหน่งหรือความร่ำรวย โดยเฉพาะสำหรับสิ่งนี้ มักมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มการจ้างงานที่มีสถานภาพตำแหน่งหรือค่าตอบแทนสูง

บุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูงมักขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานของพวกเขาเอง แทนที่จะเป็นผลจากการดำเนินงานของคนอื่น โดยปกติแล้วบุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูงจะพอใจกับงานที่ทำตามลำพัง ไม่ใช่งานที่ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดหรือการทำงานเป็นทีม ความพอใจของบุคคลที่มีความต้องการความสำเร็จสูงจะได้มาจากความสำเร็จของงานเป็นส่วนใหญ่วางวัลหรือเงินที่พวกเขาได้รับเป็นเครื่องวัดที่มองเห็นได้ของความสำเร็จของพวกเขาเท่านั้น มันไม่ใช่แรงจูงใจอันเป็นผลมาจากความพยายามของพวกเขาเลย

2. ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) เป็นความปรารถนาที่จะให้ตนเป็นที่รักและยอมรับของผู้อื่น ความต้องการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีและเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกับกลุ่มและมีความกลมเกลียวกันมากกว่าการแข่งขัน ก็จะได้รับช่วยเหลือและตอบสนองความต้องการของตนได้

ความต้องการความผูกพันจะเกี่ยวข้องกับความต้องการความชอบและการสร้างความสัมพันธ์ขึ้นมา บุคคลที่มีความต้องการมิตรสัมพันธ์จะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะดังนี้

2.1 พยายามที่จะสร้างและรักษาความเป็นมิตรและความสำคัญทางจิตใจอย่างใกล้ชิดกับบุคคลอื่น

2.2 อยากจะให้บุคคลอื่นชอบ

2.3 สนุกสนานกับงานเลี้ยง กิจกรรมทางสังคม และการคุยเล่น

2.4 แสวงหาการมีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกับกลุ่มหรือองค์การด้วยเหตุนี้บุคคลที่มีความต้องการมิตรสัมพันธ์มาก จึงมักจะแสดงออกโดยการหวังหรืออยากที่จะได้รับการยอมรับจากคนอื่นให้มากที่สุด โดยพยายามทำตนให้สอดคล้องเข้ากับความต้องการและความอยากได้ของฝ่ายอื่น และจะพยายามทำตนเป็นคนจริงใจ และพยายามเข้าใจถึงความรู้สึกของฝ่ายอื่น ๆ ให้มาก ดังนั้นคนประเภทนี้จึงมุ่งพยายามและแสวงหาโอกาสที่จะสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำ

ได้ การคาดหวังที่จะได้รู้จักและมีโอกาสสื่อความกับคนอื่นจึงเป็นสิ่งที่คนกลุ่มนี้จะเสาะแสวงหาอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทั้งยังต้องสนับสนุนและสร้างสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศในการทำงานที่ดี ให้เอื้ออำนวยต่อการจูงใจให้พนักงานทำงานได้อย่างสมฤทธิ์ผลตรงตามเป้าหมายขององค์การที่ได้กำหนดไว้

3. ความต้องการอำนาจ (Need for Power) ความต้องการอำนาจคือ ความปรารถนาที่จะได้มาและรักษาการควบคุมบุคคลอื่น หรือก็คือเป็นความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น อันเป็นพฤติกรรมแสดงออกให้เห็นว่าสามารถที่จะควบคุมบุคคลอื่นเพื่อให้ตนเองบรรลุความต้องการ โดยจะพยายามกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เมื่อได้มาซึ่งอำนาจก็จะเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่จนได้กระทำการใด ๆ ได้เหนือกว่าบุคคลอื่น คนประเภทที่นิยมชมชอบต่ออำนาจเป็นอย่างมากนี้มักจะเป็นคนที่ยุติธรรมจะใช้วิธีการสร้างอิทธิพลให้มีอำนาจเหนือพยายามหว่านล้อมให้เกิดการยอมรับนับถือจากฝ่ายอื่น ๆ และบ่อยครั้งมักจะเป็นคนที่ไฝหาคำแหน่งที่จะได้เป็นผู้นำของกลุ่มที่ตนสังกัดอยู่ คนกลุ่มนี้จะรู้สึกว่ามีแรงจูงใจ ถ้าหากได้มีการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงออกในทางต่าง ๆ ที่จะเป็นการเพิ่มบทบาทต่ออำนาจได้อย่างเต็มที่ ลักษณะของความต้องการด้านอำนาจนี้มักจะเป็นคนที่นิยมและเชื่อในระบอบที่มีอยู่ในองค์การ เชื่อในคุณค่าของงานที่ทำ เชื่อในความเป็นธรรมที่ไม่มีการลำเอียงใด ๆ และพร้อมที่จะสละผลประโยชน์ส่วนตัวให้กับองค์การ

ความต้องการอำนาจจะเกี่ยวพันกับความปรารถนา จากความพยายามที่มีอิทธิพลและต้องการควบคุมผู้อื่น คุณลักษณะบุคคลที่มีความต้องการอำนาจจะเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะดังนี้

- 3.1 มีความต้องการที่จะได้รับตำแหน่ง ชอบที่จะอยู่ในสถานการณ์ที่มีการแข่งขัน
- 3.2 การแข่งขันกับบุคคลอื่นภายในสถานการณ์ที่เปิดโอกาสให้เขาครอบงำได้
- 3.3 ชอบสนุกสนานกับการเผชิญหน้ากับบุคคลอื่น

ความต้องการอำนาจมี 2 แบบคือ บุคคลและองค์การ บุคคลที่มีความต้องการอำนาจส่วนบุคคลสูงนั้นเป็นบุคคลที่ต้องการจะครอบงำบุคคลอื่น เพื่อที่จะแสดงถึงความสามารถของพวกเขาที่จะใช้อำนาจ พวกเขามีความหวังให้ผู้ตามมีความจงรักภักดีต่อพวกเขาเป็นการส่วนตัว มากกว่าที่จะมีความจงรักภักดีต่อองค์การ เป็นผลให้บางครั้งเป้าหมายขององค์การต้องถูกทำลายลง แต่ในทางกลับกันบุคคลที่มีความต้องการทางอำนาจขององค์การสูง จะเป็นบุคคลที่มุ่งการทำงานส่วนรวมเพื่อที่จะแก้ปัญหาและส่งเสริมเป้าหมายขององค์การ บุคคลเช่นนี้ชอบทำงานให้สำเร็จตามวิถีทางขององค์การ พวกเขามักเต็มใจที่จะเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวของเขาเอง เพื่อผลประโยชน์ขององค์การโดยส่วนรวมอีกด้วย

ทฤษฎีความต้องการสองปัจจัยของ Herzberg (Herzberg's Two Factor Theory)

วิเชียร วิทยอุตม (2550: 188 – 189) ได้กล่าวถึง Frederick Herzberg ได้พัฒนาทฤษฎีการจูงใจโดยใช้ปัจจัยสองกลุ่ม คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจกับสิ่งที่ไม่เกิดความพอใจ หรือเป็นปัจจัยจูงใจกับปัจจัยอนามัยอันเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกนั้นเองเขาได้เริ่มวิจัยเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีการจูงใจ โดยการทำแบบสอบถามนักบัญชีและวิศวกร จำนวน 200 คน เขาใช้การสัมภาษณ์

โดยการตอบคำถามในสิ่งที่ผู้ตอบคำถามรู้สึกชอบและไม่ชอบในการทำงาน โดยให้ผู้ตอบคำถามให้อธิบายถึงรายละเอียด เมื่อรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจเกี่ยวกับงานแล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ประเภทของประสบการณ์ที่เหมือนกันทั้งพอใจและไม่พอใจเพราะเขามีความเชื่อว่าคุณภาพสัมพันธภาพที่มีกับงานเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งเกี่ยวกับความคิดของแต่ละคน ว่างานนั้นล้มเหลวหรือสำเร็จ การที่แต่ละคนคิดว่างานของตัวเองดีหรือไม่ดีนั้น มีตัวแปรหลายปัจจัย

1. เป็นกลุ่มที่มีความไม่พอใจในงาน (Unsatisfiers Factors) จะเกิดจากปัจจัยภายนอกของงานเรียกว่าปัจจัยค่าจูนหรือปัจจัยอนามัย อันเป็นปัจจัยที่จะสร้างความไม่พอใจในงานที่ทำ ถ้าหากพนักงานไม่ได้รับการตอบสนองจากปัจจัยเหล่านี้แล้ว ก็จะเป็นการสร้างความไม่พึงพอใจและไม่มีความสุขในการทำงาน ซึ่งมีอยู่ 10 ปัจจัย คือ

- 1.1 นโยบายและการบริหารบริษัท
- 1.2 เทคนิคการควบคุมดูแล
- 1.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา
- 1.4 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
- 1.5 ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา
- 1.6 เงินเดือน
- 1.7 ความมั่นคงในงาน
- 1.8 ชีวิตส่วนตัว
- 1.9 สภาพการทำงาน
- 1.10 สถานภาพ

2. เป็นกลุ่มที่มีความพอใจในงาน (Satisfiers Factors) จะเกิดจากปัจจัยภายในของสิ่งแวดล้อมของงานเรียกว่าปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) อันเป็นปัจจัยที่กระตุ้นที่มีประสิทธิภาพที่ทำให้พนักงานใช้ความพยายามที่จะทำให้ได้ผลงานและปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ และดียิ่งขึ้นซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง และสร้างความรู้สึกที่ดีกับงาน ซึ่งมีอยู่ 5 ปัจจัย คือ

- 2.1 ความสัมฤทธิ์ผลในการทำงาน
- 2.2 ความก้าวหน้าในการทำงาน
- 2.3 ลักษณะของงาน
- 2.4 ความเป็นไปได้ของความก้าวหน้าส่วนบุคคล
- 2.5 ความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

บนพื้นฐานของการค้นพบของเขา Herzberg ยืนยันว่า กระบวนการจูงใจจะประกอบไปด้วยขั้นตอน 2 ขั้นตอนหลักดังนี้ ขั้นตอนแรกผู้บริการต้องมั่นใจว่าปัจจัยค่าจูนหรือปัจจัยอนามัยจะต้องไม่ขาดแคลน และการบังคับบัญชาและเทคนิคการควบคุมดูแลจะต้องถูกยอมรับด้วยการให้ปัจจัยอนามัย ณ ระดับที่เหมาะสม ขั้นตอนที่สองเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลที่จะได้รับปัจจัยจูงใจ เช่น ความสำเร็จและการยกย่อง ทุกคนจะมีความพอใจและแรงจูงใจสูงขึ้น Herzberg ได้สรุปว่า ปัจจัยอนามัยไม่สามารถกระตุ้นแรงจูงใจ แต่สามารถที่จะสร้างความไม่พอใจในงานได้ปัจจัยควบคุมทั้ง 2 ปัจจัย ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ถ้าเมื่อใดปัจจัยจูงใจลดต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็นอย่างมากประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานก็จะตกต่ำไปด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าเมื่อใดปัจจัยอนามัยลดต่ำลง

ก็จะทำให้พนักงานเกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติงานและเกิดความท้อถอยหมดกำลังใจ ทำให้พนักงานต้องลาออกจากงานไป

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของMaslow (Maslow's hierarchy of needs theory)

ริงสรรค์ ประเสริฐศรี (2548: 90-91) ได้กล่าวถึงทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งกำหนดโดยนักจิตวิทยาชื่อ Maslow เป็นทฤษฎีการจูงใจที่มีการกล่าวกันอย่างแพร่หลาย Maslow มองว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ภาพประกอบที่ 2 แสดงลำดับขั้นความต้องการของ Maslow

ที่มา: ริงสรรค์ ประเสริฐศรี 2548: 89

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น
2. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Security or safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิต ความต้องการหน้าที่การงาน และความต้องการได้รับการปกป้องจากภัยอันตรายต่าง ๆ เป็นต้น
3. ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (Affiliation of acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ ความต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น
4. ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) (ความภาคภูมิใจในตนเอง) เป็นความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง นับถือ และสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการมีชื่อเสียงในสังคม ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นต้น

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow นี้ สามารถแบ่งความต้องการออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ความต้องการในระดับต่ำ (Lower order needs) ประกอบด้วย ความต้องการในขั้นที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Security of safety needs) ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (Affiliation of acceptance needs)
2. ความต้องการในระดับสูง (Higher order needs) ประกอบด้วย ความต้องการในขั้นที่ 4 และ 5 ตามลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ได้แก่ ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) (ความภาคภูมิใจในตนเอง) และความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization needs)

ทฤษฎี อี. อาร์. จี. (E.R.G) ของ Alderfer

Alderfer (1969: 124 , อ้างถึงใน สรรยงา สุขเพิ่ม. 2556 : 9) เห็นด้วยกับทฤษฎีของ Maslow ที่กล่าวว่าความต้องการที่ยังไม่ถูกตอบสนองจะจูงใจบุคคล ทั้งนี้การตอบสนองความต้องการจะเริ่มจากระดับต่ำก่อนความต้องการระดับสูงเหมือนกับ Maslow และเมื่อความต้องการระดับต่ำได้ถูกตอบสนองแล้วจะมีความสำคัญน้อยลง Alderfer ได้ปรับปรุงลำดับความต้องการของ Maslow โดยแบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. ความต้องการในการอยู่รอด (Existence needs-E) เป็นความต้องการในระดับต่ำสุดและมีลักษณะเป็นรูปธรรม เช่น ความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความต้องการรายได้ สวัสดิการ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน
 2. ความต้องการความสัมพันธ์(Relatedness needs-R) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในขณะที่ทำงาน ประกอบด้วย ความต้องการด้านสังคม ความต้องการความปลอดภัยและความต้องการการยกย่อง
 3. ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth need-G) เป็นความต้องการในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องรวมกับความต้องการประสบความสำเร็จ ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการที่จะเติบโตและการพัฒนาทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง หรือความต้องการภายในเพื่อการพัฒนาส่วนบุคคลที่เจริญเติบโต พัฒนา และใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ด้วยการแสวงหาโอกาส และความต้องการเอาชนะความท้าทายใหม่ ๆ ซึ่งจะตอบสนองด้วยการมีส่วนร่วมภายในสภาพแวดล้อมของงาน ตรงกับความต้องการด้านเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการความสมหวังของชีวิต
- จากทฤษฎีความต้องการที่กล่าวมา สรุปได้ว่า มนุษย์ทุกคนนั้นย่อมมีความต้องการ หรือ ความอยาก อยู่ในสำนึกของแต่ละคน ขึ้นอยู่กับความต้องการนั้นมีรูปแบบอย่างไร เพราะบางคนมีความต้องการเพื่อสัมฤทธิ์ผล ต้องการมิตรสัมพันธ์ ต้องการอำนาจ ต้องการทางร่างกาย ต้องการความปลอดภัย ต้องการความมั่นคง ต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ ต้องการในการอยู่รอด ต้องการความเจริญก้าวหน้า ต้องการการยกย่อง และต้องการความสำเร็จในชีวิต ซึ่งความต้องการ

เหล่านี้มนุษย์มีความต้องการเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองเท่านั้น ใช่ว่ามนุษย์ได้ทุกอย่างแล้ว มนุษย์จะไม่ต้องการสิ่งอื่นได้อีก มนุษย์ก็จะสร้างความต้องการใหม่ขึ้นมาอีกโดยไม่มีที่สิ้นสุด

2. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ 2.1) ความหมายของการศึกษานอกระบบ 2.2) การศึกษานอกระบบ 2.3) ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย 2.4) การศึกษาตามอัธยาศัย 2.5) หลักการจัดการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2.6) ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน. 2.7) บทบาทหน้าที่ของ กศน. ตามลำดับ

2.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบ

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ หมวด ๓ ระบบการศึกษา ระบุว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการ ศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ บุคคลแต่ละกลุ่ม

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 ระบุว่า “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลา เรียน หรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

การศึกษานอกระบบหรือ Non-formal Education ได้เกิดขึ้นครั้งแรกใน ปี ค.ศ.1967 ในการประชุมของ UNESCO ซึ่งได้นิยามการศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ แต่นอกกรอบของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยมุ่งบริการให้คนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีส่วนในการพัฒนาตัวเองจากการศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้ (Learning) แต่ในปัจจุบันนั้น การศึกษานอกระบบคือ กระบวนการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะ และ ความรู้ ซึ่งทำให้การเรียนรู้ยืดหยุ่นกว่าในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบ มีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย การศึกษานอกระบบยุคใหม่ จึง เน้นกระบวนการการเรียนรู้และสมรรถนะ (จรรยาพร ธรณินทร์ 2550 , อ้างถึงใน สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2551: 20 - 21)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551: 24) ให้ ความหมายว่า การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและ รูปแบบที่หลากหลาย ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอายุ หรือสถานที่ โดยการจัดการศึกษานอกระบบมุ่งหมาย ให้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพมนุษย์ ซึ่งมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักสูตร วิธีการเรียนการสอน

สื่อ การวัดผล และประเมินผล ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มผู้เรียน ซึ่งอาจแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ การศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551: 4) ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบ คือ การศึกษาที่จัดให้กับประชาชน ทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ โดยการจัดการศึกษานอกระบบนั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ขั้นพื้นฐาน ทักษะการประกอบอาชีพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับความรู้ในด้านอื่น ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นฐานในการดำรงชีวิต โดยการจัดการศึกษานอกระบบ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของผู้เรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553: 19) ให้ความหมายว่า “การศึกษานอกระบบ” หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียนมีกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่นในเรื่องหลักสูตร เวลาเรียน สถานที่เรียน วิธีการเรียน ผู้เรียนโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องอายุ อาชีพ พื้นฐานการศึกษา การเรียนการสอนจะเน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน หน่วยงานที่จัดมีความหลากหลายทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน องค์กร และสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งอาจจะจัดในรูปแบบอิสระหรือร่วมจัดในลักษณะภาคีเครือข่าย

พรพิพัฒน์ ชื่อสัจย์ (2555: 13) สรุปว่า การศึกษานอกระบบ คือ การจัดการศึกษาหรือการจัดกิจกรรมให้กับผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ผู้ที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาระบบ ได้มีโอกาสรับความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ศักรินทร์ ชนประชา (2556: 37) สรุปว่า การศึกษานอกระบบ คือ กิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบ ที่ถูกจัดขึ้นโดยหน่วยงานทางการศึกษา สถาบันต่าง ๆ ในสังคม ที่จัดขึ้นเพื่อให้โอกาสที่สองแก่บุคคลที่พลาดโอกาสจากการศึกษาในระบบโรงเรียนไม่ว่าสาเหตุใดก็ตาม เป็นการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติตามความต้องการ ความสนใจ และโอกาสที่พึงได้รับ เพื่ออยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบ คือ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีความยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป เป็นการศึกษาที่จัดให้กับประชาชน ทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ และเป็นทางเลือกให้แก่ผู้ด้อยโอกาสพลาดโอกาสไม่สามารถเข้าศึกษาในระบบ ได้มีโอกาสรับความรู้ การศึกษานอกระบบเน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบันเพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มด้วย

2.2 การศึกษานอกระบบ

ชลธิชา เอี่ยมศิริ (2552: 30) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น และหลากหลายรูปแบบ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุและสถานที่ โดยมุ่งหมายให้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพมนุษย์ มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักสูตร วิธีการสอน สื่อ การวัดและประเมินผล ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ (ประเภทความรู้พื้นฐานสามัญ) 2) การศึกษาต่อเนื่อง (ประเภทความรู้และทักษะอาชีพ)

การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อผู้ที่ขาดโอกาส พลาดโอกาส ด้อยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ให้สามารถได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติมโดยที่ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในชีวิตประจำวันประกอบอาชีพได้ตามปกติ และในเวลาว่างผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนได้ 2 วิธี ดังนี้

- การเรียนแบบพบกลุ่ม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบชั้นเรียนปกติ แต่ช่วงวันและเวลาที่จัดการเรียนการสอนนั้น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามกลุ่ม หรือชั้นเรียนที่ตนเองสามารถเข้าเรียนได้

- การเรียนแบบทางไกล เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผ่านสื่อ เช่นการเรียนทางวิทยุ โทรทัศน์ การเรียนโดยผ่านสื่อสิ่งพิมพ์หรือชุดการเรียน การเรียนด้วยวิธีนี้จะมีการจัดให้พบกับวิทยากรหรือผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มการเรียน และสอบถามปัญหาหรือข้อสงสัยกับวิทยากร หรือครูผู้สอนได้

การศึกษาต่อเนื่อง เป็นการจัดการศึกษาทางด้านอาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเห็นช่องทางทำมาหากิน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี ในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพอิสระ อาชีพในตลาดแรงงาน หรือเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งเพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษาและพัฒนาตนเองเกี่ยวกับหน้าที่การงาน แบ่งออกเป็น 3 หลักสูตร คือ

- การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ คือหลักสูตรวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนพัฒนาขึ้น เพื่อให้บริการกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาเรียนตั้งแต่ 30 ชั่วโมงขึ้นไป ถึง 300 ชั่วโมง

- การศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการศึกษาตามสภาพปัญหา ความต้องการและความสนใจของแต่ละกลุ่มคน เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้ประสงค์จะเรียน กลุ่มสนใจ สามารถรวมกลุ่มผู้ที่สนใจจะเรียนเรื่องเดียวกัน แจ้งให้สถานศึกษาจัดหาวิทยากร หรือผู้ชำนาญการในเรื่องนั้น ๆ มาสอนโดยใช้เวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง

- การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านสังคมความเป็นอยู่ การเผชิญหน้ากับสภาวะต่าง ๆ ของโลกที่กำลังจะเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้ว เช่น การเตรียมความพร้อมในการรับมือและป้องกันสภาวะโลกร้อน ฯลฯ เป็นต้น พร้อมทั้งให้เรียนรู้เรื่องจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ความเป็นพลเมืองดีของชาติ ความรู้ความเข้าใจในการใช้ภาววิทยาศาสตร์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตการทำงานและอาชีพได้

2.3 ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๓ ระบบการศึกษา ระบุว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551: 30) ให้ความหมายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เน้นผู้เรียนที่ต้องการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง แต่องค์กรทางการศึกษา หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษานั้น จะต้องจัดหาและเตรียมแหล่งเรียนรู้ไว้ให้พร้อม ให้มีกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับให้บริการแก่ผู้ที่ต้องการแสวงหาความรู้ตามอัธยาศัยอย่างครบถ้วน และก้าวทันต่อเหตุการณ์ ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา โดยความร่วมมือขององค์กรต่าง ๆ ในสังคมในรูปแบบของภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างสังคมให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551: 5) ให้ความหมายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย คือ การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต ที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์การทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อมวลชน ชุมชน หรือจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ กระบวนการ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553: 21) ให้ความหมายว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย” เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานการจัดการศึกษาให้เข้ากับความต้องการของผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตตามธรรมชาติ จากแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว เป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ เพราะทุกคนสามารถแสวงหา และสะสมได้จากประสบการณ์การทำงาน เป็นกระบวนการปฏิบัติจริงทำให้เกิดการพัฒนาเจตคติ ความรู้ และทักษะได้อย่างแท้จริง และมักเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนโดยไม่มีการจัดลำดับขั้นตอนให้เป็นระบบ ไม่มีรูปแบบกระบวนการที่แน่นอน วัดได้ยากเป็นการศึกษาที่มีหลายมิติ

พรพิพัฒน์ ชื่อสัจย์ (2555: 14) สรุปว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่มีวิธีการเรียนรู้ในหลายรูปแบบ โดยที่แต่ละบุคคลนั้นสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ตามความต้องการและความจำเป็นของตัวเอง

ศักรินทร์ ชนประชา (2556: 37) สรุปว่า การศึกษาตามอัธยาศัย คือ การเสนอโอกาส และทางเลือกเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้แก่ประชาชนทั่วไปให้ได้รับการศึกษา เต็มเต็มความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเพื่อนำไปสู่การมีโลกทัศน์ที่กว้างขวางและหลากหลายสามารถเป็นข้อมูลในการปรับปรุงชีวิตให้ก้าวหน้าและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากแหล่งการเรียนรู้ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากสื่อ จากชุมชน ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาในช่วงอายุตลอดชีวิต

สรุปได้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย คือ เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้หลายๆแบบ โดยผ่านการศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะความรู้ขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นการศึกษาที่ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ สามารถเรียนได้ตลอดเวลา และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

2.4 การศึกษาตามอัธยาศัย

ชลธิชา เอี่ยมศิริ (2552: 33) กล่าวว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการสอนที่ให้โอกาส และทางเลือก เพื่อการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองให้แก่ประชาชนทั่วไปให้ได้รับการศึกษาเพิ่มเติมความรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ก่อให้เกิดโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น สามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงชีวิตให้ก้าวหน้า และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากสื่อ จากบุคคล จากครอบครัว จากชุมชน และจากแหล่งความรู้ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นได้ในทุกช่วงวัยของชีวิต ได้แก่

- ห้องสมุดประชาชน เป็นศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล เป็นต้น เป็นแหล่งความรู้ที่ให้บริการสื่อที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ สื่อทดลอง สื่อสาธิต และสื่ออื่น ๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของประชาชนในท้องถิ่น

- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์รวมการให้บริการและจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวางและทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยมีสถานที่อื่น ๆ ตามความเหมาะสม ศูนย์การเรียนรู้จะจัดบริการความรู้ ข่าวสารข้อมูล และการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญและสายอาชีพ รวมทั้งการศึกษาที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

- แหล่งการเรียนรู้ เป็นศูนย์รวมของหมู่บ้านในการให้ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งเป็นศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการส่งเสริมความรู้และประสบการณ์แก่ประชาชนในหมู่บ้าน มีสถานที่ตั้งตามความเหมาะสมภายในหมู่บ้าน โดยให้บริการความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น

2.5 หลักการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553: 51-53) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหลักการสำคัญดังนี้

- ให้ความเสมอภาค โดยส่งเสริมบุคคลให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง
- ให้โอกาสโดยส่งเสริมให้บุคคลมีช่องทางและทางเลือกในการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย
- พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพของบุคคลในสังคม โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสนองความต้องการ ความสนใจของทุกบุคคลและทุกกลุ่มสังคม
- มีความหลากหลายและยืดหยุ่น โดยจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการศึกษาให้หลากหลาย เหมาะสมกับบุคคลและกลุ่มบุคคลในชุมชน เพื่อเอื้อความสะดวกต่อการรับบริการการศึกษา และส่งเสริมทุกคนให้เข้าถึงการบริการ
- ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เป็นฐานการจัดการเรียนรู้ และเป็นสถานที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ฝึกปฏิบัติจริง เป็นวิถีชีวิตแห่งการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 24 ระบุ กระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ โดยเน้นการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ จัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

มาตรา 22 เน้นการจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติได้เน้นในมาตรฐานที่ 1 เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้และการปรับตัวที่ว่าคนไทยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้ง มีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ส่วนมาตรฐานที่ 2 ระบุความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดีได้ฝึกการคิด ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่หลากหลายตรงตามความต้องการ และมีความสุขในการเรียนรู้ ครู ณาจารย์รู้จัก ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับ ภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

1.) การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สาระสำคัญใน หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มีดังนี้ (นิภา แยมวจิ 2542: ออนไลน์)

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

- (1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
- (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะคณิตศาสตร์ และภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
- (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสอง แล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการ จัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

2.) การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถศาสตร์ พ.ศ.2551 สาระสำคัญในแนวทางการจัดการศึกษา มีดังนี้

มาตรา 6 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถศาสตร์ให้ยึด หลักดังต่อไปนี้

(1) การศึกษานอกระบบ

(ก) ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทัวถึง เป็น ธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน

(ข) การกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาและการให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนรู้

(2) การศึกษาตามอรรถศาสตร์

(ก) การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุก กลุ่มเป้าหมาย

(ข) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการศึกษา

(ค) การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

มาตรา 7 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบ ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(1) ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคม ที่ใช้ ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และ คุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ

(2) ภาครัฐเครือข่ายเกิดแรงจูงใจและความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา
มาตรา 8 การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาดำเนินการตามอัยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายใน เรื่องดังต่อไปนี้

(1) ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

(2) ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพ ชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

(3) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาใน ระบบและการศึกษานอกระบบ

มาตรา 9 ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัยาศัย โดยให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกรับ บริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง

(2) ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบ และผู้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษา ตามอัยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนโดย บูรณาการความรู้ปลูกฝังคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม

(3) ผู้ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนและผู้จัดการเรียนรู้มีการ ดำเนินการที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

มาตรา 11 เพื่อประโยชน์ในการจัดและพัฒนาศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัย ให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือกับภาครัฐเครือข่าย เพื่อดำเนินการใน เรื่องดังต่อไปนี้

(1) จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ เช่น แหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน สื่อ และเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐเครือข่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาครัฐเครือข่าย ได้รับโอกาสในการจัดสรรทรัพยากรและเข้าถึง แหล่งเงินทุนเพื่อการดำเนินงาน

มาตรา 14 ให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัยขึ้นใน สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน กศน.” โดยมีเลขาธิการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เรียกโดยย่อว่า “เลขาธิการ กศน.” ซึ่งมีฐานะเป็นอธิบดีและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานและลูกจ้าง และรับผิดชอบการดำเนินงานของสำนักงาน

สรุปได้ว่า จากหลักการสำคัญของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กศน. มีหลักการการจัดการศึกษาเพื่อให้ความเสมอภาค โดยส่งเสริมบุคคลให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ให้โอกาสประชาชนในการแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพของบุคคลในสังคม รวมทั้งใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาสาระและกิจกรรมก็ต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.6 ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน กศน.

ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 (สำนักงาน กศน. 2559: 24-29)

จากภารกิจของชาติด้านการศึกษา บริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอำนาจหน้าที่ ของสำนักงาน กศน. จึงได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานในแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 สำนักงาน กศน. ดังนี้

ปรัชญา

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และปรัชญาคิดเป็น”

วิสัยทัศน์

กศน.ร่วมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับคนไทยอย่างเสมอภาค เท่าเทียม ทั่วถึง และมีคุณภาพ

พันธกิจ

1. จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชน ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. ส่งเสริมและพัฒนาการนำเทคโนโลยีทางการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. พัฒนาหลักสูตร รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สื่อและนวัตกรรม การวัดและประเมินผลในทุกรูปแบบ
5. พัฒนาบุคลากรและระบบการบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม

เป้าประสงค์

1. ประชาชนผู้ด้อย พลาด และขาดโอกาสทางการศึกษาได้รับโอกาสทางการศึกษา ในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

2. ประชาชนกลุ่มเป้าหมายพิเศษได้รับโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นไปตามสภาพ ปัญหา และความต้องการของแต่ละกลุ่ม
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและปรัชญาคิดเป็น อาทิ หมู่บ้านตามรอยพระยุคลบาท หมู่บ้านแห่งการอ่าน บ้านหนังสือชุมชน แหล่งการเรียนรู้ชุมชน
4. ประชาชนได้รับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมี กศน.ตำบล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และแหล่งการเรียนรู้อื่นในชุมชนเป็นกลไกในการจัดการเรียนรู้
5. ประชาชนได้รับโอกาสในการเรียนรู้และมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์
6. ชุมชนมีการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
7. ชุมชนและทุกภาคส่วน ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัด ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
8. หน่วยงานและสถานศึกษาพัฒนาและนำสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการเพิ่มโอกาสและยกระดับคุณภาพในการจัดการเรียนรู้
9. บุคลากรของหน่วยงานและสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง
10. หน่วยงานและสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ตัวชี้วัด

1. จำนวนกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อย พลาด และขาดโอกาสทางการศึกษาที่ได้รับบริการการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
2. จำนวนของคนไทยกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ (กลุ่มเป้าหมายทั่วไป กลุ่มเป้าหมายพิเศษ และกลุ่มคนไทยทั่วไป เป็นต้น) ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้/ได้รับบริการกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัยที่สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการ
3. ร้อยละของผู้เรียนและผู้รับบริการที่มีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของแต่ละหลักสูตร/กิจกรรม
4. ร้อยละของผู้ไม่รู้หนังสือที่ผ่านการประเมินการรู้หนังสือตามหลักสูตรส่งเสริมการรู้หนังสือ
5. ร้อยละของชุมชนที่มีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้อันเป็นผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. ร้อยละของชุมชนที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
7. จำนวนประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการศึกษาอบรมในหลักสูตรภาษาอังกฤษ และภาษากลุ่มประเทศอาเซียน
8. ร้อยละของผู้รับบริการฝึกอบรมในหลักสูตรภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษากลุ่มประเทศอาเซียนและอาเซียนศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตร

9. จำนวนกิจกรรม/หลักสูตรที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์/เทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นกระบวนการ/สาระในการเรียนรู้

10. จำนวนองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ที่ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

11. จำนวน/ประเภทของสื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีการจัด/พัฒนาและนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน/ผู้รับบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

12. จำนวนนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่เข้าถึงบริการความรู้ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยผ่านช่องทางสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา และเทคโนโลยีการสื่อสาร

13. จำนวนบุคลากรของหน่วยงานและสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

14. ร้อยละของสถานศึกษาในสังกัดที่มีระบบประกันคุณภาพภายในและมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

15. ร้อยละของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.

16. ร้อยละของหน่วยงาน และสถานศึกษา กศน.ที่มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนและการบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนา กศน.ตำบล ให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างและกระจายโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

จุดเน้นการดำเนินงาน

1.1 ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย กศน.ตำบล/แขวง โดยเน้นการประสานเชื่อมโยงระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายอื่น ที่ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ เพื่อการทำงานร่วมกัน การส่งต่อผู้เรียนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในอันที่จะเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับการให้บริการทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กศน.ตำบล ให้มีความพร้อมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้วย ICT และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ความพร้อมในการให้บริการการศึกษาและการเรียนรู้ที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนและชุมชน และสร้างโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

1.3 พัฒนากระบวนการดำเนินงานใน กศน.ตำบล โดยให้ความสำคัญกับการใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผล และการนำผลมาพัฒนาการดำเนินงาน กศน.ตำบล/แขวง อย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส และยกระดับคุณภาพการศึกษา

จุดเน้นการดำเนินงาน

2.1 เร่งลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ

2.2 มุ่งเน้นจัดการศึกษานอกระบบให้กับกลุ่มเป้าหมายทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ อาทิ ประชาชนวัยแรงงานที่ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กออกกลางคัน พื้นที่ชายขอบ

ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ เร่ร่อน กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ชายแดนใต้ แรงงานต่างด้าว ที่สอดคล้องกับสภาพ ความต้องการ และความจำเป็น ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

2.3 ยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย “ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีจัดการเรียนรู้” โดยการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อ การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาระบบ ICT การพัฒนาบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินเทียบระดับการศึกษา เทียบโอนผลการเรียน และให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อการพัฒนา งานในรูปแบบต่าง ๆ

2.4 ใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา และเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและเหมาะสมเป็นเครื่องมือในการสร้างและกระจายโอกาสทางการศึกษา อาทิ การจัดการศึกษานอกระบบผ่านทีวีสาธารณะ (ทีวีเข้ม เติมเต็มความรู้) ETV วิทยุกระจายเสียง Social Media ในรูปแบบต่าง ๆ Application บน Smart Phone สื่อ Off Line ตลอดจนส่งเสริมให้มีการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีความถูกต้องและสอดคล้องกับความจำเป็น และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การศึกษานอกระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เสนอ ผ่านช่องทางดังกล่าว

2.5 สร้างค่านิยมอาชีวศึกษา เพิ่มสัดส่วนอาชีวศึกษาโดยขยายโครงการ “เรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน.” (ทวิศึกษา กศน.) ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด

2.6 มุ่งเน้นการฝึกหลักสูตรวิชาชีพพระยาสันในวิชาช่างพื้นฐาน (ช่างไม้ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างก่อสร้าง ช่างประปา ช่างไฟฟ้า ฯลฯ) และวิชาชีพพระยาสันอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน บริบทของพื้นที่และส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอาชีพ ในอันที่จะประกอบอาชีพที่สร้างรายได้ได้จริง

2.7 ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาและพัฒนาศักยภาพแรงงาน ในจังหวัดที่มีพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสร้างโอกาสและศักยภาพ ในการสร้างงานและการพัฒนาอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการและบริบทของพื้นที่พิเศษ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างอุดมการณ์รักชาติศาสน์กษัตริย์และสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ จุดเน้นการดำเนินงาน

3.1 ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือโครงการอันเกี่ยวเนื่องจากพระราชวงศ์

3.2 ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งหมู่บ้านเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การสร้างจิตสาธารณะ การต้านยาเสพติด ในรูปแบบกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมค่าย การแข่งขันกีฬา

3.4 ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์และข้อมูลความเป็นมาของชุมชน เพื่อสร้างสำนึกการรักถิ่นและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

3.5 เร่งสร้างความรู้ความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักธรรมาภิบาลตลอดจนความรู้เรื่องกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกระดับทุกประเภท

ยุทธศาสตร์ที่ 4 จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทุกช่วงวัยและพัฒนาคุณภาพชีวิต จุดเน้นการดำเนินงาน

4.1 มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดชุมชนรักการอ่าน “สร้างการอ่าน เสริมการเรียนรู้”
ในรูปแบบหมู่บ้าน/ชุมชนแห่งการอ่าน อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน บ้านหนังสือชุมชน

4.2 มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว อาทิ
หลักสูตรครอบครัวการศึกษา ค่ายครอบครัว การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ Book-start
การส่งเสริมการอ่านสำหรับปฐมวัย บ้านหลังเรียน

4.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนในรูปแบบกลุ่มสนใจใน
เรื่องต่าง ๆ อาทิ การจัดการขยะ การประหยัดพลังงาน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การ
ใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องภาษาและวัฒนธรรมในกลุ่ม
ประเทศอาเซียน ความสามัคคีปรองดองความพอเพียง

4.4 ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านอาเซียนของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ทำหน้าที่
รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลพื้นฐานของศูนย์อาเซียนของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
สังเคราะห์แนวทางการดำเนินการของศูนย์อาเซียนในแต่ละพื้นที่และจัดทำข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทาง
ในการพัฒนามาตรฐานศูนย์ฯ

4.5 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเชิงรุกที่หลากหลาย
ทันสมัย สร้างสรรค์ต่อเนื่อง และตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนและความจำเป็น
เร่งด่วนต่าง ๆ ของแต่ละชุมชนรวมทั้งมีการบูรณาการความรู้ในชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกับหลักสูตรต่าง ๆ
ของ กศน. และใช้ทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้โดยใช้ กศน. ตำบล/แขวง ที่
ดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ จุดเน้นการดำเนินงาน

5.1 จัดและพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ที่
หลากหลายและตอบสนองปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายรวมทั้ง อัตลักษณ์และความเป็น
ปหุวัฒนธรรมของพื้นที่

5.2 พัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาที่เป็นไปตามบริบท และความต้องการของ
กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อาทิการสอนภาษาไทยให้กับกลุ่มเป้าหมายประชาชนในพื้นที่การสอนมลายูถิ่น
ให้กับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

5.3 จัดและส่งเสริมการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย
ในพื้นที่ที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่

5.4 จัดและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์เปิดโลกทัศน์
เสริมสร้างสุขภาพ สร้างความมีวินัย ความรัก ความสามัคคีและความสมานฉันท์การยึดมั่นในหลัก
คุณธรรมของสถาบันหลักของชาติให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า จากยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. เป็นยุทธศาสตร์ที่
ตอบสนองภารกิจของชาติด้านการศึกษา เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนผู้

ด้วย พลาด และขาดโอกาสทางการศึกษาได้รับโอกาสทางการศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชน ในการจัดการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาดังนี้

1. พัฒนา กศน.ตำบล ให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อ สร้างและกระจายโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน
2. ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาส และยกระดับคุณภาพการศึกษา
3. สร้างอุดมการณ์รักชาติศาสน์กษัตริย์และสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์
4. จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทุกช่วงวัยและพัฒนาคุณภาพชีวิต
5. การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.7 บทบาทหน้าที่ของ กศน.

กศน.ตำบล มีบทบาทสำคัญในการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน และ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยมีหัวหน้า กศน.ตำบล เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนและมี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน กศน.ตำบล ดังนี้ (สำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2553: 9)

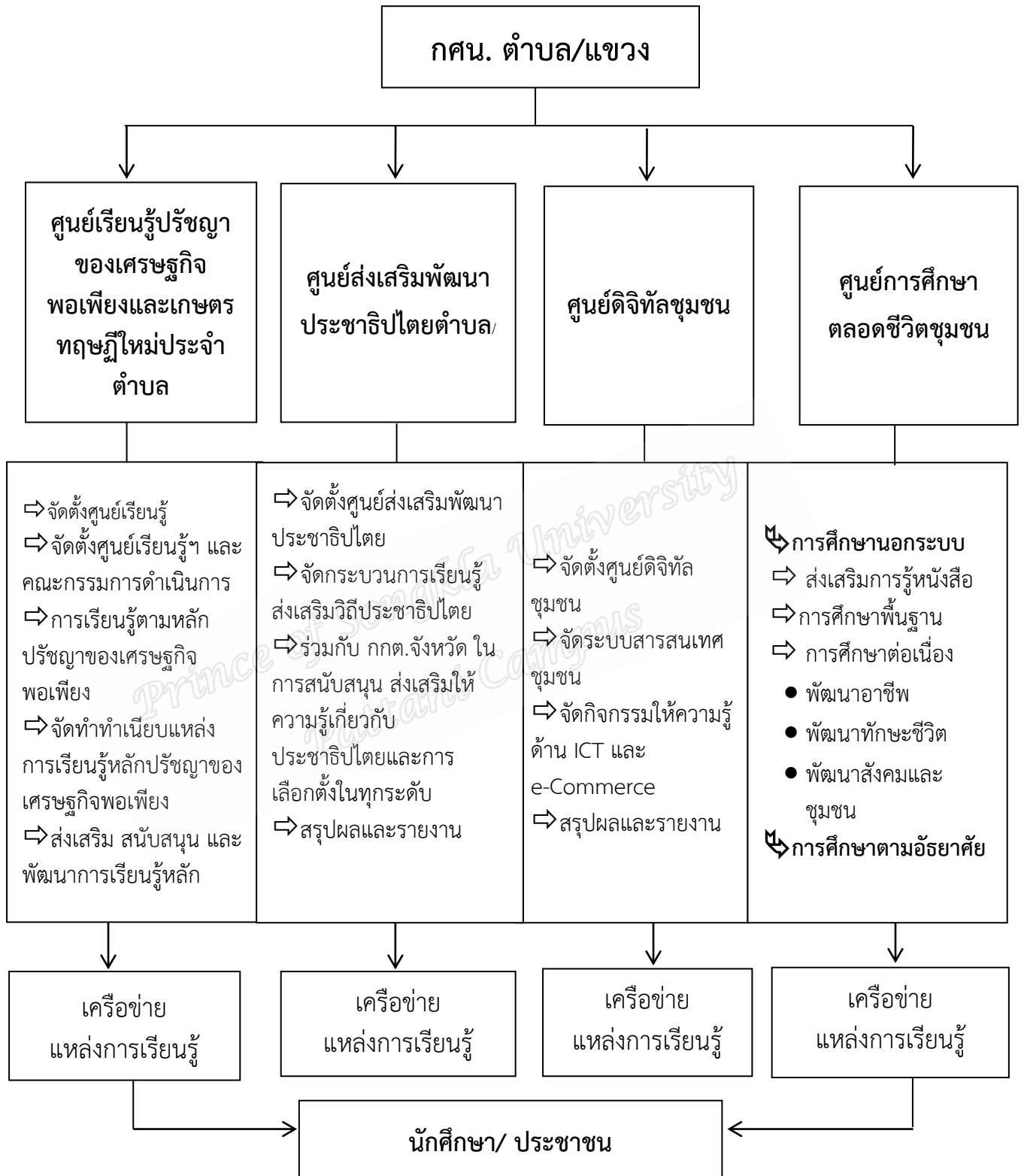
1. บทบาทหน้าที่ของหัวหน้า กศน.ตำบล
 - 1) การวางแผนจัดทำฐานข้อมูลชุมชน จัดทำแผนพัฒนา กศน.ตำบล และจัดทำ แผนปฏิบัติการประจำปี
 - 2) การจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจัดและ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบ ได้แก่ การส่งเสริมการรู้หนังสือการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน และ การศึกษาต่อเนื่อง จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบตามอัธยาศัย ได้แก่ ส่งเสริมการอ่าน จัด และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ บริการข่าวสารข้อมูล และสื่อที่หลากหลาย จัดและส่งเสริมกิจกรรมห้องสมุด ประชาชนตำบล ห้องสมุดชุมชน มุมหนังสือบ้าน
 - 3) บริการการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ร่วมกับ (สอศ.), ชมรมคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับ (สคบ.), ศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ร่วมกับ (กระทรวงไอซีที), มุมวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิตร่วมกับ (สสวท.), หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ร่วมกับ โรงพยาบาล สถานีอนามัย, การป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ร่วมกับกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย อำเภอกเคลื่อนที่ ร่วมกับอำเภอ
 - 4) สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน โดยการประสานขอความ ร่วมมือจากภาคีเครือข่าย องค์กรชุมชนผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนจรรยาบรรณท้องถิ่น เพื่อร่วมเป็น อาสาสมัคร กศน. อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน เป็นต้น
 - 5) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แผนงาน โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ของ กศน. ตำบล
 - 6) รายงานผลการปฏิบัติงาน รายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามแบบรายงานและ ระยะเวลาที่กำหนด และรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของ กศน.ตำบล

2. บทบาทหน้าที่ของ กศน.อำเภอ/เขต ที่มีต่อ กศน.ตำบล

- 1) สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายจุดเน้นของ สำนักงาน กศน.
- 2) สนับสนุนงบประมาณตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ของ กศน.ตำบล

- 3) จัดซื้อ จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมและการให้บริการ
 - 4) พัฒนาหัวหน้า/อาสาสมัคร กศน.ตำบล และคณะกรรมการ กศน.ตำบล
 - 5) ประสานภาคีเครือข่ายเข้าร่วมจัดกิจกรรมระดับตำบล
 - 6) ร่วมกับ กศน.ตำบล จัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 7) จัดและพัฒนาระบบงานธุรการของ กศน.ตำบล
 - 8) นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน กศน.ตำบล
 - 9) สรุป วิเคราะห์ การดำเนินงาน กศน.ตำบล ระดับอำเภอ รายงานสำนักงาน กศน.
 - 10) เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ในรูปแบบต่าง ๆ
3. บทบาทหน้าที่ของ สำนักงาน กศน.จังหวัด/กทม. ที่มีต่อ กศน.ตำบล
- 1) ชี้แจงนโยบายจุดเน้นการดำเนินงาน
 - 2) สนับสนุนงบประมาณตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ของ กศน.ตำบล
 - 3) พัฒนาหัวหน้า/อาสาสมัคร กศน.ตำบล และคณะกรรมการ กศน.ตำบล
 - 4) ประสานภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดเข้าร่วมจัดกิจกรรมระดับตำบล
 - 5) จัดและพัฒนาระบบงานธุรการของ กศน.ตำบล
 - 6) กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน กศน.ตำบล
 - 7) เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ในรูปแบบต่าง ๆ
4. บทบาทหน้าที่ของ สถาบัน กศน.ภาค ที่มีต่อ กศน.ตำบล
- 1) สนับสนุนสื่อการเรียนรู้
 - 2) ร่วมพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษานอกระบบ
 - 3) จัดเวทีแสดงผลงานทางวิชาการระดับภาค
 - 4) ร่วมพัฒนาครู กศน.ตำบล
 - 5) วิจัยเพื่อการพัฒนาการดำเนินงาน กศน.ตำบล

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของ กศน. คือ เป็นองค์กรที่มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษา พัฒนาครู กศน. รวมทั้งทำการวิจัยเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของ กศน. จัดการวางแผนจัดทำฐานข้อมูลชุมชน จัดทำแผนพัฒนา กศน. จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของ กศน. จัดบริการการเรียนรู้ในชุมชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชน ร่วมสร้างและขยายภาคีเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงคมที่หลากหลาย รวมทั้งได้รับข้อมูลที่ทันสมัยเพื่อที่จะนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ภาพประกอบที่ 2 แสดงกรอบการดำเนินงาน กศน.ตำบล

ที่มา: ศูนย์ กศน.ตำบลคู 2558: 4

3. การอภิปรายกลุ่ม

ศักรินทร์ ชนประชา (2550: 79) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) คือ การร่วมกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ระหว่างผู้เข้าร่วมและผู้อภิปราย จำนวน 5-20 คน ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่วิทยากรกำหนดให้อภิปราย หรือเป็นเรื่องที่สนใจร่วมกัน ซึ่งข้อสรุปที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้และแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานให้ยกระดับขึ้น โดยปกติแล้วสมาชิกในกลุ่มจะเลือกสมาชิกคนใดคนหนึ่งเป็นผู้นำการอภิปราย คอยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปของกลุ่มแล้วอาจนำไปเสนอต่อกลุ่มใหญ่หรือหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ในการใช้อภิปรายกลุ่ม

- 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะที่หลายหลายและแตกต่างกันของกลุ่มคนที่คล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มเพศเดียวกัน แต่มีวัยแตกต่างกัน
- 2) เพื่อได้ข้อมูลเปรียบเทียบพฤติกรรมของกลุ่มที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่ม เพศหญิง กับ กลุ่มเพศชาย หรือ กลุ่มอาชีพ หรือ กลุ่มการศึกษา
- 3) เพื่อใช้ในงานวิจัยที่ต้องการความรวดเร็ว เพราะเป็นเทคนิคที่ถูกต้องและง่าย ถ้ามีวิธีการจัดการบริหารอย่างถูกต้อง เช่น ทีมงาน เวลา สถานที่และ ข้อมูลคำถาม
- 4) เพื่อให้ทราบว่า ทำไมผู้ร่วมอภิปรายถึงมีทัศนคติต่อหัวข้อนั้น ๆ และทราบว่า เขามีวิธีการคิด หรือเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของชีวิตในช่วงประสบการณ์หนึ่ง ๆ ของพวกเขาอย่างไร การทำสนทนากลุ่มจึงเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถได้จากการทำวิจัยเชิงสำรวจ (ชินสุมล บุณนาค 2553: 101)

เทคนิคการเตรียมการอภิปรายกลุ่ม

- 1) ขั้นตอนการเตรียมการ เป็นการหาผู้ที่จะร่วมอภิปรายที่น่าจะเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Recruiting research respondents) โดยกลุ่มตัวอย่างจะต้องกำหนดคุณลักษณะให้สัมพันธ์กับหัวข้อและวัตถุประสงค์ในการวิจัย เช่น จะศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของการดื่มเบียร์ของผู้บริโภคชาวไทย กลุ่มตัวอย่างก็ต้องเป็นผู้ที่ดื่มเบียร์จากนั้น จึงแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมอภิปราย จำแนกตามเพศ อายุและการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มเล็ก และ กลุ่มใหญ่ ตามแต่ผู้วิจัยจะกำหนดไว้ซึ่งอาจจะต้องคิดว่าตัวแปรไหนมีความสำคัญ เช่น จะแบ่งกลุ่มตามเพศ หรือ อาชีพ
- 2) ขั้นตอนการดำเนินการอภิปรายกลุ่ม เมื่อได้กลุ่มผู้ร่วมอภิปรายและได้นัดหมายสถานที่แล้วผู้ดำเนินการอภิปรายกลุ่ม จะต้องแนะนำตัวก่อน หรือ พูดคุยเรื่องอื่น ๆ หรือ อาจเริ่มต้นด้วยการอภิปรายอย่างเป็นกันเอง (Small talk) หากบรรยากาศยังไม่เป็นกันเอง ก็อาจจะต่อด้วยการละลายพฤติกรรม (Ice-Breaking) และจึงกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการทำอภิปรายกลุ่ม แนะนำขั้นตอนการดำเนินการว่ามีกี่ช่วง สรุปสั้น ๆ ว่าจะทำอย่างไรบ้างในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้เห็นภาพ
- 3) ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลและตีความ การวิเคราะห์ข้อมูล ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากโดยเฉพาะในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมักจะไม่ใช่สถิติช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายกลุ่มเสร็จสิ้นทุกกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจะต้องทำการถอดเทปออกมาคำต่อคำ (Verbatim) จากนั้น จะเป็นขั้นตอนวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลทางจิตวิทยาของแต่ละกลุ่มอภิปรายว่ามีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร เปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่ม

จากนั้นวิเคราะห์และสังเกตพฤติกรรมในแต่ละกลุ่มว่ามีบรรยากาศในการอภิปรายแตกต่าง หรือ คล้ายคลึงกันอย่างไร โดยวิเคราะห์คำตอบที่ให้จากการถามคำถามว่า มีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อนำไปตอบข้อสรุปที่เราได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้โดยเป็นการสรุปในแต่ละประเด็นอย่างละเอียด พร้อมทั้งยกคำพูดของผู้ตอบมาใส่ในรายงานเพื่อใช้อ้างอิง หรือ สนับสนุนรายงานการวิจัยในแต่ละประเด็น (ชินสุมล บุณนาค 2553: 104-109)

- ข้อดีในการทำอภิปรายกลุ่ม

1) สามารถใช้เป็นการวิจัยนำร่อง (Pilot study) ได้ในหัวข้อหรือสถานการณ์ที่สนใจ ในขณะนั้น โดยสกัดเอาไอเดียที่ได้มาจากการสอบถามนั้นเพื่อไปทำการวิจัยในประเภทอื่น ๆ ต่อไปได้ เช่น การวิจัยทางโทรศัพท์หรือ การวิจัยเชิงคุณภาพอื่น ๆ เช่น การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) และ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth Interview) ฯลฯ โดยการอภิปรายกลุ่มนี้สามารถกระทำได้ก่อน ระหว่าง และหลังการทำวิจัยเชิงสำรวจได้คือ สามารถทำประกอบกัน เช่น ถ้าเราทำอภิปรายกลุ่มหลังจากทำวิจัยเชิงสำรวจ ก็สามารถนำเอาประเด็นที่การวิจัยเชิงสำรวจที่ไม่สามารถได้คำตอบที่ชัดเจน นำมาเป็นประเด็นถามต่อได้ ซึ่งเมื่อเวลาผ่านไปแต่ละคนในกลุ่มจะคุ้นเคยกันมากขึ้น ทำให้ได้ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นทันทีทันใด (Spontaneous) ของผู้ร่วมการสนทนา โดยไม่ใช่คำตอบที่เตรียมการเอาไว้แล้ว

2) สามารถทำได้รวดเร็ว ซึ่งเวลาส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปแค่สำหรับการจัดหาผู้เข้าร่วมอภิปราย (Respondents) ซึ่งมีบริษัทที่เชี่ยวชาญทางด้านนี้สามารถคัดเลือกผู้เข้าร่วมอภิปรายได้ภายใน 1 อาทิตย์แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ เช่น อาจจะเป็นนักศึกษาหญิงที่ใกล้ชิดและมีโทรศัพท์มือถือแบบ Smart phone ใช้ลักษณะร่วมเหล่านี้ อาจจะต้องใช้เวลาค้นหา ซึ่งโดยปกติแล้วมักจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และ อาศัยเทคนิคลูกกลิ้งหิมะ (Snow ball technique) เข้าช่วย คือ อาศัยการแนะนำต่อจากเพื่อนหรือญาติคนนั้น เราก็สามารถถามเขาได้อีกในคำถามเดียวกัน จะเห็นว่า เราจะได้ผู้เข้าร่วมอภิปรายที่มีลักษณะแบบที่เราต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เหมือนลูกกลิ้งหิมะที่ก้อนใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ นั่นเอง (ชินสุมล บุณนาค 2553: 101)

- ข้อเสียในการทำอภิปรายกลุ่ม

1) ถ้าในการอภิปรายกลุ่ม มีผู้ร่วมสนทนาเพียงไม่กี่คนที่แสดงความคิดเห็นอยู่ตลอดเวลาจะทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นเพียงความคิดเห็นของคนส่วนน้อยเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องระวังไม่ให้เกิดการผูกขาดการอภิปรายขึ้น นอกจากนี้หากพฤติกรรมบางอย่างซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ยอมรับในชุมชนอาจไม่ได้รับการเปิดเผยในกลุ่มสนทนา ในกรณีนี้ใช้การสัมภาษณ์ตัวต่อตัวจะดีกว่า เพราะถ้าผู้ดำเนินในการอภิปรายคุมเกมไม่ได้การสนทนากลุ่มจะไม่ราบรื่น นอกจากนี้การอภิปรายกลุ่ม ไม่ได้ให้คำตอบที่เกี่ยวกับจำนวนตัวเลข ซึ่งการอภิปรายกลุ่มจะให้คำตอบที่มากกว่าชอบ หรือ ไม่ชอบ และจะเจาะลึกลงไปว่า สาเหตุที่ชอบนั้นเป็นอะไร

2) ผู้เข้าร่วมอภิปรายอาจจะไม่ใช่ตัวแทนที่ดีของกลุ่มประชากรหากทำการจัดหาผู้เข้าร่วมอภิปรายไม่ดีและขณะที่ทำการอภิปรายกลุ่ม ส่วนใหญ่ผู้วิจัยมักจะต้องบันทึกการอภิปรายโดยใช้เทปบันทึกเสียง หรือ ถ่ายวิดีโอเพื่อนำไปตัดต่อและเสนอลูกค้าภายหลัง ซึ่งอาจจะทำให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายเกร็ง อึดอัด และไม่คุ้นเคย บางครั้งก็อาจจะมีผลต่อการตอบคำถามได้ (ชินสุมล บุณนาค 2553: 103)

สรุปได้ว่า การอภิปรายกลุ่ม คือ เป็นรูปแบบและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทหนึ่งของการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ต้องการล่วงรู้ข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยการรวมกลุ่มอภิปรายจัดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้เข้าร่วมและผู้อภิปราย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นที่หลายหลายและแตกต่างกันของกลุ่มคนที่คล้ายคลึงกัน สามารถทำได้รวดเร็ว ซึ่งข้อสรุปที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้และแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานให้ยกระดับขึ้น

4. การวิจัยแบบผสมวิธี

ในการศึกษาข้อมูลการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้

- 4.1) ความหมายของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี 4.2) การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ
- 4.3) วิธีวิจัยแบบผสมวิธี 4.4) การผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 4.5) รูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสาน ดังนี้

4.1 ความหมายของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

Johnson and Tumer (2003) กล่าวว่า การวิจัยแบบผสมผสานเป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลโดยกลยุทธ์รูปแบบ และกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้จุดเด่นที่สนับสนุนกันจากแต่ละวิธี และแก้ปัญหาจุดด้อยของแต่ละวิธีวิจัย หากนักวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนั้นย่อมมีคุณภาพดีกว่าการวิจัยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

เนาวรัตน์ พลายน้อย (2549: 3) กล่าวว่า เป็นการวิจัยในแนวทางแบบผสมผสานวิธี ซึ่งเป็นการผสมวิธีคิดและระเบียบวิธีเชิงปริมาณและคุณภาพ ใช้การสังเกตกิจกรรม การร่วมกิจกรรมในพื้นที่ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะ ๆ จากนักวิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโครงการและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้กำหนดนโยบาย ผู้รับผิดชอบและภาคีที่ดำเนินงานโครงการนี้ในพื้นที่ปฏิบัติการด้วย

Johnson, Onwegbuzie and Tumer (2007: 124) กล่าวว่า การวิจัยแบบผสมผสานเป็นรูปแบบการวิจัยที่ขยายข้อจำกัดของการวิจัยเดิม โดยมุ่งเน้นไปถึงการตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ เป็นกระบวนการแบบพหุนิยม และมุ่งเน้นองค์รวม โดยนำความแตกต่างของสองกระบวนการวิธีการวิจัยมาสนับสนุนซึ่งกันและกัน จึงเกิดเป็นแนวคิดของการวิจัยแบบผสมผสาน

สิทธิ์ อีธรรม (2554) กล่าวว่า การวิจัยแบบผสม เป็นการวิเคราะห์หรือเก็บข้อมูลทั้งที่เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือลำดับก่อนหลังก็ได้โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลเป็นลำดับแรกและเกี่ยวกับการบูรณาการข้อมูล ณ จุดหนึ่งจุดใดในกระบวนการวิจัย

สรุปได้ว่า การวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ เป็นการผสมวิธีคิดและระเบียบวิธีเชิงปริมาณและคุณภาพเข้าด้วยกัน เป็นการวิจัยที่เก็บข้อมูลโดยกลยุทธ์รูปแบบ และกระบวนการที่หลากหลาย ซึ่งอาจเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือลำดับก่อนหลังก็ได้ โดยมุ่งเน้นไปถึงการตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ หากนักวิจัยสามารถดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนั้นย่อมมีคุณภาพดีกว่าการวิจัยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยรวม ๆ แล้วหมายถึง คุณลักษณะของข้อมูลที่นักวิจัยรวบรวมมาใช้ในการศึกษาวิจัย มีข้อสังเกตว่า เราสามารถ ตั้งสมมติฐานต่างๆ กัน ในเรื่องธรรมชาติของความรู้ สมมติฐานที่แตกต่างกันนี้ได้ถูกแปลงไปเป็นการ ใช้ประเภทข้อมูลที่ต่างกัน นักวิจัยกลุ่มปฏิฐานนิยมตั้งสมมติฐานว่าเราสามารถสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ ทั้งยังสามารถวัดและวิเคราะห์เป็นตัวเลขและในเชิงสถิติได้ การใช้การวัดและวิเคราะห์เป็น ตัวเลข เรียกกันว่าเป็นแนวทางศึกษาเชิงปริมาณ ซึ่งได้แก่การวิจัยที่เกี่ยวกับปริมาณที่สามารถวัดได้ ฉะนั้น เราอาจจะสนใจในความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนทางเศรษฐกิจในการกีฬา กับความสำเร็จใน เวลาต่อมา ผู้วิจัยอาจจะศึกษาเรื่องนี้โดยการวัดว่า เราได้ใช้จ่ายเงินลงทุนไปมากน้อยเท่าใดในกีฬา ชนิดหนึ่ง (เช่น กีฬาฟุตบอล) และวัดผลการแข่งขันในกีฬาประเภทนั้นได้แก่ของการนับเหรียญรางวัล ในการแข่งขันครั้งสำคัญๆ เช่น กีฬาโอลิมปิก เป็นต้น วิธีนี้จะทำให้เราได้ข้อมูลเป็นตัวเลขนับจำนวน หนึ่ง ซึ่งจากนั้นจะนำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อที่จะกำหนดว่า ระหว่างตัวแปรทั้งสองนั้น มี ความสัมพันธ์กันหรือไม่ วิธีนี้ คือการวิจัยเชิงปริมาณ ตัวแปรนั้นสามารถวัดได้โดยตรงและแปลงไปใช้ ในรูปของตัวเลขได้ง่าย ซึ่งจากนั้นก็ทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติ (ฉะนั้น จึงเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับ กระบวนการค้นแบบปฏิฐานนิยม)

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเป้าหมายที่จะศึกษาในเชิงคุณภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะวัดได้ คือ ไม่สามารถลดทอนลงเป็นตัวเลขได้ เช่น ความรู้สึก ความคิด ประสบการณ์ เป็นต้น ซึ่งได้แก่ มโน ทัศน์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับแนวทางศึกษาความรู้แบบนัยนิยม การวิจัยเชิงคุณภาพใช้ข้อมูลและการ วิเคราะห์ที่ไม่ใช่ตัวเลข เพื่อที่จะบรรยายและเข้าใจมโนทัศน์เหล่านั้น เพราะฉะนั้น นักวิจัยอาจจะใช้ แนวทางศึกษาทางเลือก เพื่อให้เข้าใจเจตนาของผู้ที่เข้าไปชมการแข่งขันต่าง ๆ โดยถามพวกเขาให้ บอกเหตุผลว่าเพราะเหตุใดพวกเขาจะไม่เข้าชมการแข่งขันในอนาคต ความคิดดังกล่าวเป็นสิ่งที่ยาก จะแปลงเป็นตัวเลขได้อย่างมีความหมาย และด้วยเหตุนี้ข้อมูลในรูปของถ้อยคำที่นักวิจัยนำมาใช้ แปลเป็นตัวเลขได้อย่างมีความหมาย และด้วยเหตุนี้ข้อมูลในรูปของถ้อยคำที่นักวิจัยนำมาใช้แปล ความหมายมีความเหมาะสมในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งไม่เหมือนกับเชิงปริมาณ ประเด็นเรื่อง “จำนวนเท่าไร” อาจจะไม่ใช่ประเด็นที่เกี่ยวข้อง (Education Research for the future 2556: ออนไลน์)

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยที่ต้องการคำตอบหรือความจริง ซึ่งหาได้จากข้อมูลที่ระบุไว้โดยสถิติ หรือการสอบถามจากผู้รู้เหตุการณ์ หากเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มักใช้ตัวเลขหรือสถิติในการวิเคราะห์และหาความสัมพันธ์กันกับความจริง แต่หากเป็นวิจัยเชิง คุณภาพนั้น ต้องทำการสอบถาม สัมภาษณ์ หรือสนทนากลุ่ม เป็นต้น แต่หากต้องการความจริงที่แน่ ชัดสามารถทดสอบทั้งสองวิธี แล้วนำมาวิเคราะห์ หากข้อมูลนี้เป็นความจริง จะเห็นความสัมพันธ์กัน อย่างชัดเจนระหว่างความสัมพันธ์ของเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4.3 วิธีวิจัยแบบผสมวิธี

วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เป็นการออกแบบแผนการวิจัย ที่จุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายประการดังนี้ (วิโรจน์ สารรัตน์ 2545: 13)

1. เพื่อเป็นการตรวจสอบสามเส้า ให้เพิ่มความเชื่อมั่นในผลของการวิจัย
2. เพื่อเป็นการเสริมให้สมบูรณ์หรือเติมให้เต็ม เช่น ตรวจสอบประเด็นที่ซ้ำซ้อนหรือประเด็นที่แตกต่างของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เป็นต้น
3. เพื่อเป็นการริเริ่ม เช่น ค้นหาประเด็นที่ผิดปกติ ประเด็นที่ผิดธรรมดา ประเด็นที่ขัดแย้งหรือทศนะใหม่ ๆ เป็นต้น
4. เพื่อเป็นการพัฒนา เช่น นำเอาผลจากการศึกษาในขั้นตอนหนึ่งไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับในอีกขั้นตอนหนึ่ง เป็นต้น
5. เพื่อเป็นการขยายให้งานวิจัยมีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น

วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) จำแนกเป็นสองลักษณะ คือ การประยุกต์ลักษณะเดียว (Single Application) และการประยุกต์ลักษณะพหุ (Multiple Application) โดยการผสมนั้นเกิดขึ้นภายในขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งกระบวนการวิจัยที่ใช้อาจเป็นเชิงปริมาณ แต่การรวบรวมข้อมูลอาจเป็นเชิงคุณภาพ หรือในทางกลับกันหรือข้อมูลที่รวบรวมมาอาจเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่อาจวิเคราะห์ให้เป็นเชิงปริมาณ ด้วยการปรับข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นเชิงปริมาณ หรือข้อมูลเชิงปริมาณ แต่วิเคราะห์ให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการปรับข้อมูลเชิงปริมาณให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Education Research for the future 2556: ออนไลน์)

สรุปได้ว่า วิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือ เป็นการตรวจสอบสามเส้า โดยการประยุกต์ลักษณะพหุ โดยการผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพให้เกิดขึ้นภายในขั้นตอนการวิจัยซึ่งจะได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากขึ้น

4.4 การผสมผสานข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยอาจตัดสินใจที่จะใช้ข้อมูลผสมกันระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณกับข้อมูลเชิงคุณภาพ แต่ในเรื่องนี้มีความเห็นแตกต่างกัน นักวิชาการบางคนกล่าวว่าทั้งสองแบบเข้ากันไม่ได้เนื่องจากมันใช้สมมติฐานทางญาณวิทยาที่แตกต่างกัน นักวิชาการท่านอื่นกล่าวว่าเนื่องจากปัญหาข้อจำกัดด้านเวลา ความจำเป็นที่จะจำกัดขอบเขตของการศึกษาและความยุ่งยากของการตีพิมพ์ผลการศึกษานั้น นับเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการวิจัยที่ใช้ข้อมูลผสมผสานกันทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การผสมผสานกันระหว่างวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณอาจทำให้ได้ผลผลิตสุดท้ายที่สามารถแสดงให้เห็นคุณประโยชน์อย่างสำคัญของวิธีการวิจัยทั้งสองแบบอย่างเด่นชัด

สิ่งสำคัญก็คือว่า แนวทางศึกษาของเราจะต้องเหมาะสมกับคำถามการวิจัยมากกว่าความพอใจส่วนตัวของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยสามารถใช้วิธีผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพได้ในลักษณะต่อไปนี้

1. วิธีการหนึ่งช่วยสนับสนุนอีกวิธีการหนึ่ง ฉะนั้น งานวิจัยเชิงปริมาณส่วนหนึ่งอาจชี้ให้เห็นว่ามีเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้น ซึ่งจากนั้นจะสามารถอธิบายได้โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. วิธีทั้งสองศึกษาปัญหาเดียวกัน ผู้วิจัยอาจใช้วิธีการเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างไม่ซับซ้อน (Simple) หรือข้อมูลตัวเลขจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ในขณะที่วิธีการเชิงคุณภาพ อาจจะเก็บรวบรวมข้อมูลที่ละเอียดลึกจากกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กกว่า

สิ่งหนึ่งที่จะต้องพิจารณาตั้งแต่เริ่มแรกก็คือว่า เรามีเวลาและทรัพยากรที่จะดำเนินการวิจัยแบบพหุวิธี (Multi Methods) คือ การใช้วิธีวิจัยต่าง ๆ เพื่อศึกษาคำถามการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์อย่างเดียวกัน) หรือแบบวิธีผสม (Mixed Methods) คือ ซึ่งใช้สองวิธีวิจัยศึกษาคำถามการวิจัยอย่างเดียวกัน) บ่อยครั้งที่วิธีการศึกษาเช่นนั้นต้องใช้เวลาและเงินมากกว่า และเรื่องนี้จะเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเรามีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาและทรัพยากร (Education Research for the future 2556: ออนไลน์)

4.5 รูปแบบของการวิจัยแบบผสมผสาน

อโณทัย งามวิชัยกิจ (2558: 4-5) กล่าวว่า การวิจัยแบบผสมผสานแบ่งออกได้ตามเวลา ดำเนินการวิจัยและความสำคัญของการวิจัยแต่ละวิธี แบ่งออกเป็น 6 รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่

1. การวิจัยแบบพร้อมกัน (Convergent Parallel Design) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกับเชิงปริมาณ โดยให้ความสำคัญการวิจัยทั้งสองแบบเท่าเทียมกัน และนำผลมารวมกันในช่วงการแปลผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องหรือทำให้ผลวิจัยสมบูรณ์มากขึ้น

2. การวิจัยแบบขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) เป็นการวิจัยที่แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ช่วงแรกเป็นการวิจัยหลัก เป็นการวิจัยเชิงปริมาณก่อนเพื่อตอบปัญหาการวิจัย และต่อด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อช่วยในการอธิบายผลให้กระจ่างขึ้น

3. การวิจัยแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) เป็นการวิจัย 2 ขั้นตอน ช่วงแรกเป็นการวิจัยหลัก เพื่อสำรวจข้อมูลโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ และนำผลมาต่อด้วยการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันและสามารถนำไปใช้ต่อในวงกว้างได้

4. การวิจัยแบบรองรับภายใน (Embedded Design) เป็นการวิจัยที่มีการวิจัยย่อยเป็นเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณภายในการวิจัยหลักไม่ว่าจะเป็นเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณเพื่อให้การวิจัยไปสนับสนุนการวิจัยหลักให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

5. การวิจัยแบบปฏิรูป (Transformative Design) เป็นการวิจัยที่นักวิจัยต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดจากผลการวิจัย เป็นการวิจัยด้วยวิธีหนึ่งแล้วต่อด้วยอีกวิธีหนึ่ง แบบไหนก่อนก็ได้อย่างอิสระเพื่อต้องการให้เกิดความร่วมมือสูงสุด ซึ่งมักเป็นการศึกษาในกลุ่มประชากรที่ยากต่อการเข้าถึง สุดท้ายนักวิจัยบูรณาการผลของการศึกษาวิจัยจากระยะแรกและระยะหลังเข้าด้วยกันในการแปลผล เพื่อสรุปกรอบแนวคิด

6. การวิจัยหลายช่วง (Multi-phase Design) เป็นการวิจัยที่มีหลายช่วงหลายรูปแบบ อาจมีทั้งแบบเป็นขั้นตอนและแบบพร้อมกัน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยอย่างเป็นระบบสำหรับโครงการวิจัยขนาดใหญ่ อาจต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของนักวิจัยกลุ่มใหญ่

5. ข้อมูลพื้นฐานสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี

ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ 5.1) ประวัติศาสตร์ปัตตานี 5.2) ความเป็นมาสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี 5.3) วิสัยทัศน์ 5.4) พันธกิจ 5.5) ยุทธศาสตร์ 5.6) เป้าประสงค์ ดังนี้

5.1 ประวัติศาสตร์ปัตตานี

หลักฐานเอกสารโบราณปรากฏนามเมือง หรือรัฐสำคัญแห่งหนึ่งบนแหลมมลายู ซึ่งออกเสียงตามสำเนียงในแต่ละภาษา เช่น หลังยาซิว หลังยซีเจีย (ภาษาจีน) ลังคาโคกะ อิลังคาโคกะ (ภาษาสันสกฤตภาษาทมิฬ) เล็งกะสุกะ (ภาษาชวา) ลังคะศุกา (ภาษาอาหรับ) ลังกะสุกะ สังกาสุกะ (ภาษามลายู) โดยนักวิชาการสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชื่อเมืองเดียวกันที่น่าจะเคยตั้งอยู่ในรัฐเคดาห์ ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย และจังหวัดปัตตานีในปัจจุบัน นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี เชื่อว่าปัตตานี เป็นที่แวะพักจอดเรือ เพื่อแลกเปลี่ยนซื้อ-ขายสินค้าระหว่างพ่อค้าชาวอินเดียกับพ่อค้าชาวจีน และชนพื้นเมืองบนแผ่นดินและหมู่เกาะใกล้เคียงต่าง ๆ

นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าเดิมปัตตานีเป็นอาณาจักรที่ เก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เนื่องจากมีหลักฐานทางโบราณคดีว่าบริเวณอำเภอยะรัง มีซากร่องรอยของเมืองโบราณขนาดใหญ่ ซ้อนทับกันถึง 3 เมือง มีซากโบราณสถาน และศาสนสถานหลายแห่ง นอกจากนี้ยังค้นพบโบราณวัตถุจำนวนมาก โดยวัตถุบางชิ้นมีตัวอักษร ซึ่งนักภาษาโบราณอ่านและแปลว่าเป็นอักษรปัลลวะ (อินเดียนใต้) ภาษาสันสกฤตเขียนเป็นคาถาในพุทธศาสนาเถรวาทพระโพธิสัตว์สัมฤทธิ์ และเศษภาชนะดินเผา ที่มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 สอดคล้องกับจดหมายเหตุจีนที่ได้กล่าวถึงไว้ นอกจากนี้หลักฐานที่ได้ขุดค้นพบยังแสดงให้เห็นด้วยว่าบริเวณที่ตั้งอำเภอยะรังในปัจจุบันเป็นชุมชนที่มีความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและต่อมาได้ย้ายเมืองปัตตานีมาบริเวณ บ้านกรือเซะสันนิษฐานว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ทำให้เมืองเดิมไม่เหมาะสมในการเป็นเมืองท่าการค้า

เมืองปัตตานีได้ชื่อว่าเป็นหัวเมืองฝ่ายใต้ปลายแหลมมลายูที่มีฐานะเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยามาตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031) เป็นต้นมา จนในปี พ.ศ. 2055 โปรตุเกสยึดครองมะละกาได้สำเร็จ และพยายามขยายอิทธิพลทางการค้าขึ้นมาทางตอนเหนือของคาบสมุทรมลายู ประกอบกับพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ.2034-2072) ทรงยินยอมให้โปรตุเกสเข้ามาตั้งสถานีการค้าในเมืองชายฝั่งทะเล เช่นนครศรีธรรมราช มะริด ตะนาวศรี และปัตตานี ทำให้ปัตตานีกลายเป็นเมืองท่าหลักเมืองหนึ่ง แม้ว่าปัตตานีจะเป็นเมืองประเทศราชของกรุงศรีอยุธยา แต่ด้วยเหตุที่เป็นเมืองที่มีความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้เจ้าเมืองปัตตานีต้องการความเป็นอิสระและหาการแข็งเมืองอยู่บ่อยครั้งเมื่อมีโอกาส

จากหลักฐานทางโบราณคดีที่พบที่เมืองโบราณยะรังทราบว่าแต่เดิมชาวเมืองปัตตานีนับถือศาสนาพุทธและพราหมณ์ และเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม หลังจากที่อาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมอำนาจ โดยได้รับอิทธิพลจากราชวงศ์มัชปาหิตในชวาที่แผ่อำนาจเข้ามาสู่แหลมมลายู ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ ทำให้การค้าในภูมิภาคเข้มแข็งและส่งผลให้ศาสนาอิสลามมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้น นอกจากนี้ มีการก่อสร้างมัสยิดเพื่อใช้ประกอบศาสนกิจที่สำคัญคือ มัสยิดกรือ

เซะ และมัลยิดบ้านดาโตะต่อมาในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. 2325–2352) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระราชวังบรมมหาสุรสิงหนาทยกทัพหลวงมาปราบปรามพม่าที่มาตีหัวเมืองทางแหลมมลายูจนเรียบริ้อย และในปี พ.ศ.2328 กรมพระราชวังบวรฯ เสด็จลงไปประทับที่เมืองสงขลา ได้มีกระแสรับสั่งออกไปยังหัวเมืองปัตตานี เมืองไทรบุรี และเมืองตรังกานูให้มายอมเป็นเมืองขึ้นเช่นเดิม แต่สุดท้ายมูฮัมหมัด พระยาปัตตานี ในขณะที่นัดขึ้นกรมพระราชวัง บวรฯ จึงมีรับสั่งให้พระยากลาโหมยกกองทัพไปตีเมืองปัตตานีได้ในปี พ.ศ.2329 โดยได้กวาดต้อนครอบครัวและศาสตราวุธมาเป็นจำนวนมากรวมทั้ง ปืนใหญ่ 2 กระบอกแต่สามารถนำมาได้เพียงกระบอกเดียว จึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และทรงโปรดเกล้าฯ ให้จารึกชื่อปืน “พญาตานี” นับว่าเป็นปืนใหญ่กระบอกใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ปัจจุบันตั้งอยู่หน้ากระทรวงกลาโหม กรุงเทพมหานคร

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ.2342–2367) เกิดความไม่สงบบ่อยครั้งจึงโปรดเกล้าฯ ให้มีผู้กำกับดูแลหัวเมืองมลายู โดยแบ่งเมืองตานีออกเป็น 7 หัวเมือง ประกอบด้วยเมืองปัตตานี เมืองยะหริ่ง เมืองสายบุรี เมืองหนองจิก เมืองระแงะ เมืองรามันห์ และเมืองยะลาต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกวิธีการปกครองแบบจตุสดมภ์ (เวียง วัง คลัง นา) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2435 เป็นต้นมา โดยจัดการปกครองแบบ 12 กระทรวงมีกระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวง การแผ่นดินจัดการปกครองเป็นระบบเทศาภิบาล โดยจัดแบ่งเป็นมณฑลทรงใช้นโยบายประนีประนอมและดำเนินการเป็นขั้นตอน เพื่อไม่ให้เกิดการกระทบกระเทือน ต่อการปกครองของเจ้าเมืองทั้ง 7 หัวเมืองประกอบด้วย ปัตตานี ยะหริ่ง สายบุรี หนองจิก ระแงะ รามันห์ และยะลา ซึ่งขึ้นกับมณฑลนครศรีธรรมราช มีข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลเป็นผู้ว่าราชการเมืองดูแล ต่อมาในปี พ.ศ.2449 ได้แยกหัวเมืองทั้ง 7 ออกจากมณฑลนครศรีธรรมราช มาตั้งเป็นมณฑลปัตตานี พร้อมทั้งเปลี่ยนเมืองเป็นอำเภอและจังหวัด ได้แก่

จังหวัดปัตตานี รวมเมืองหนองจิกและเมืองยะหริ่ง
 จังหวัดสายบุรี รวมเมืองระแงะ
 จังหวัดยะลา รวมเมืองรามันห์

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดภาวะเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 รัฐบาลจำเป็นต้องตัดทอนรายจ่ายให้น้อยลงเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการคลังของประเทศ จึงให้ยุบเลิกมณฑลปัตตานีคงสภาพเป็นจังหวัด ยุบจังหวัดสายบุรีเป็นอำเภอ ตะลุมบิ่ง (ภายหลังชื่ออำเภอสายบุรี)และแบ่งพื้นที่บางส่วนของสายบุรี คือ ระแงะและบาเจาะไปขึ้นกับจังหวัดนราธิวาส (สำนักงานจังหวัดปัตตานี 2558: 11-13)

5.2 ความเป็นมาสำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี

ศนจ.ปัตตานี ประกาศจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2524 โดยตั้งสำนักงานชั่วคราวอยู่ที่โรงเรียนฝึกฝนเคลื่อนที่ 46 หน้าศาลากลางจังหวัด ปี 2525 กรมการศึกษานอกโรงเรียนอนุมัติโอนชั้นเรียนโรงเรียนฝึกฝนเคลื่อนที่ 46 พร้อมด้วยโรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ 6,7,8 และห้องสมุดประชาชน มาเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานี

ในปี 2527 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณให้จัดสร้างสำนักงานใหม่ ในที่ดินราชพัสดุ หมู่ที่ 1 ตำบลรูสะมิแล ในพื้นที่ 30 ไร่ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้สนามกีฬาจังหวัด อาคารที่จัดสร้างครั้งแรกได้แก่ ตึกอำนวยการ ห้องประชุม บ้านพักคนงาน และเมื่อ 4 ตุลาคม 2528 ได้ย้ายสำนักงานจากสำนักงานชั่วคราว มายังสำนักงานใหม่ ส่วนสำนักงานชั่วคราวยังคงใช้เป็นสถานที่สอนวิชาชีพ

ในปีงบประมาณ 2528 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้อนุมัติงบประมาณให้สร้างอาคารเพิ่มเติม ซึ่งได้แก่ อาคารพัสดุ โรงฝึกงาน บ้านพักครู โรงเก็บรถ อย่างละ 1 หลัง

กรกฎาคม-ธันวาคม 2530 ได้ทำการทดลองการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 8 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ

ปี 2531 ทำการทดลองการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนชนิดเต็มรูปแบบ จำนวน 2 อำเภอ คือ อำเภอโคกโพธิ์ และอำเภอยะหริ่ง ส่วนอำเภอและกิ่งอำเภออื่น ๆ ได้มีการแต่งตั้งข้าราชการศูนย์ฯ เป็นผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียน ที่รับผิดชอบกิจกรรมงานการศึกษานอกโรงเรียน ในพื้นที่อำเภอนั้น ๆ ในขณะเดียวกันก็รับผิดชอบงานประจำที่ศูนย์ด้วย

ปัจจุบัน ตั้งอยู่เลขที่ 191/61 ม.6 ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี และในปีงบประมาณ 2551 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปัตตานีได้เปลี่ยนแปลงชื่อ ตามพระราชบัญญัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2551 โดยเปลี่ยนเป็น สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Pattani Provincial Office of the Non-formal and informal Education หรือเรียกโดยย่อว่า สำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี 2559: ออนไลน์)

5.3 วิสัยทัศน์

" นำสู่ระบบบริหารจัดการทันสมัย พัฒนาที่มาร่วมใจปฏิบัติงาน เน้นการประสานความร่วมมือเครือข่าย ภายใต้หลักธรรมาภิบาล "

5.4 พันธกิจ

- จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย มีโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

- ส่งเสริมและสนับสนุนภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อตอบสนองความต้องการทางการศึกษาของประชาชนอย่างหลากหลาย

- พัฒนาระบบการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ และภารกิจ ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติของหน่วยงาน สถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

5.5 ยุทธศาสตร์

4.5.1 ระบบงานทันสมัย

- พัฒนา และปรับปรุงให้มีความคล่องตัว รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ
- มีผลงานด้านปริมาณ ด้านคุณภาพ
- หน่วยงานมีศักยภาพทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ เสริมสร้างคุณค่าองค์กร
- ปฏิบัติงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ กำหนดตัวชี้วัดชัดเจน
- สนับสนุนงานโดยใช้เทคโนโลยี
- มีคู่มือปฏิบัติงาน ทันสมัยได้มาตรฐาน

4.5.2 บุคลากรมืออาชีพ

- บุคลากรมีความใฝ่รู้ มีองค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน
- บุคลากรตระหนัก เข้าใจบทบาท มีความรับผิดชอบ
- บุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติงาน
- บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

4.5.3 มีพันธมิตรร่วมงาน

- เครือข่าย พันธมิตร รู้และเข้าใจ งาน กศน.
- เครือข่าย พันธมิตร มีส่วนร่วมจัดการศึกษา
- พัฒนา ระบบการทำงานร่วมเครือข่าย
- จัดระบบการสร้างเสริมคุณค่าเครือข่าย ให้เกียรติยกย่อง

4.5.4 ยึดหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน

- หลักนิติธรรม
- หลักคุณธรรม
- หลักความมีส่วนร่วม
- หลักความรับผิดชอบ
- หลักความโปร่งใส
- หลักความคุ้มค่า

5.6 เป้าประสงค์

1. ประชาชนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงครอบคลุม และเป็นธรรม
2. ภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วม มีศักยภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. มีแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพกระจายอยู่ทั่วพื้นที่อย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้
4. มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และใช้เพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้อย่างเกิดประสิทธิผล
5. ผู้เรียนหรือผู้รับบริการได้รับการศึกษาเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษานอกระบบและเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยมีคุณภาพ

6. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้าราชการพลเรือนสามัญ ครู กคน. และภาคีเครือข่าย มีศักยภาพในการปฏิบัติและการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

7. หน่วยงานและสถานศึกษา มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล และมีภาพลักษณ์ที่ดี (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดปัตตานี 2559: ออนไลน์)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้ 6.1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ 6.2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ ดังนี้

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ

Scissons (2003), อ้างถึงใน พรธนวรรณ เนียมกลิ่นหอม (2555: 26) ได้สร้างรูปแบบการประเมินความต้องการทางการศึกษาของบุคคล โดยตั้งอยู่บนฐานของการประเมินตนเอง (Self-assessment) ชิสสันได้กำหนดคำนิยามความต้องการทางการศึกษาว่าประกอบด้วยความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านสมรรถภาพพื้นฐาน ด้วยความเกี่ยวข้อง และด้านแรงจูงใจ การกำหนดความต้องการทางการศึกษากระทำโดยวัดปริมาณของแต่ละองค์ประกอบแล้ว ใช้วิธีการทางคณิตศาสตร์หาความสัมพันธ์ร่วมกันขององค์ประกอบความต้องการทั้ง 3 ด้านแล้ว นำค่าความสัมพันธ์ร่วมกันขององค์ประกอบความต้องการทั้ง 3 มาเรียงลำดับความสำคัญเป็นความต้องการทางการศึกษา

Johanson et al (2005), อ้างถึงใน สุพรรณณี หมื่นหัส (2555: 22) ได้ศึกษาความต้องการข้อมูลและการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลของผู้ป่วยศัลยกรรมที่ได้รับการผ่าตัด ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการข้อมูลและการได้รับการตอบสนองด้านข้อมูลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ป่วยได้รับการตอบสนองน้อยกว่าความต้องการของผู้ป่วย

Suhonen et al (2005), อ้างถึงใน สุพรรณณี หมื่นหัส (2555: 22) ได้ทำการศึกษาความต้องการผู้ป่วยหลังผ่าตัด ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยต้องการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยของตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาของแพทย์และวิธีการปฏิบัติตัวขณะเจ็บป่วย และหากผู้ป่วยไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการจะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกทุกข์ทรมานจากความเจ็บปวด รู้สึกไม่สบายมีความวิตกกังวล ไม่มั่นใจการรักษา ตลอดจนรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในการรักษาพยาบาล

Knowles (2005), อ้างถึงใน วันทนา จະระ (2556: 62) ได้ศึกษาวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องไว้ดังนี้ 1) การสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้เรียนแต่ละคน 2) จัดโครงสร้างทางกายภาพ ห้องเรียนมีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ต้องจัดให้อยู่ในลักษณะล้อมวงคุยกัน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทาง 3) ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง และหากติดขัดสิ่งใด ผู้สอนต้องช่วยแนะนำวิธีการหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน 4) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงได้ในการเรียนรู้ ในการเขียนความต้องการให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่เหมาะสม 5) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ เลือกกิจกรรม การเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบและมั่นใจที่จะกระทำ หาก

ติดขัดผู้สอนต้องแนะทางเลือก ช่วยบอกข้อดี ข้อจำกัดของแต่ละวิธีการเรียนรู้ 6) ผู้เรียนจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้เกิดความมั่นใจเมื่อติดขัดหรือต้องการช่วยเหลือ 7) ประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจในการกระทำของตนเองตามกิจกรรมการเรียนรู้

Murolo et al (2007), อ้างถึงใน สุพรรณิ หมั่นหัส (2555: 22) ได้ทำการศึกษาความต้องการของผู้ป่วยหลังผ่าตัดจำนวน 102 ราย พบว่า ผู้ป่วยมีความต้องการให้บุคลากรทางการแพทย์พยาบาลดูแลในการบรรเทาความเจ็บปวดหลังผ่าตัด ต้องการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลที่ได้รับ ต้องการได้รับความแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด ต้องการให้บุคลากรพูดคุยให้กำลังใจการศึกษาพบว่าเมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว ทำให้ความเจ็บปวดหลังผ่าตัดลดลง จำนวนวันนอนในโรงพยาบาลลดลง และลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

ชลธิชา เอี่ยมศิริ (2552: 69-71) ปัญหาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีอายุและวุฒิการศึกษาต่างกัน ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อรดี ตรีวิสูตร (2552: 65) ความต้องการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนของครูในสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มศูนย์เจ้าพระยาป่าสัก ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนของครูในสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มศูนย์เจ้าพระยาป่าสัก มีสภาพการใช้ในภาพรวมของแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ลักษณะการนำเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การเตรียมผู้สอนในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการนำเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาของผู้สอนในภาพรวมของแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัญหาในการผลิตเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาในการจัดการเรียนการสอน

3. ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาของครูผู้สอน ในภาพรวมครูมีความต้องการใช้อยู่ในระดับมาก โดยครูผู้สอนมีความต้องการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการวัสดุประกอบการเรียนการสอน และความต้องการอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

ชูเกียรติ วงษ์มณีวรรณ (2554: 58-59) การศึกษาความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

2. ความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จำแนกเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ชูลิพร จิณณธนพงษ์ (2554: 81-82) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการฝึกอบรมกับความก้าวหน้าในสายงานอาชีพครูของโรงเรียนเอกชนในตำบลบางพลัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุระหว่าง 36-40 ปี

2. ปัจจัยความต้องการการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาในสายอาชีพครู พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความต้องการพัฒนาความรู้ รองลงมา คือ ความต้องการพัฒนาทักษะ และความต้องการพัฒนาเจตคติ

3. ความก้าวหน้าในสายอาชีพ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความก้าวหน้าในเงินเดือน รองลงมา คือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ และความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเอง

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการในการฝึกอบรมกับความก้าวหน้าในสายอาชีพ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.913$) เมื่อจำแนกปัจจัยความต้องการการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาในสายอาชีพครูเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยความต้องการการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาในสายอาชีพครู ด้านความต้องการพัฒนาด้านทักษะมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความก้าวหน้าในสายอาชีพโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.944$) ส่วนด้านความต้องการพัฒนาด้านเจตคติ และด้านความต้องการพัฒนาความรู้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับความก้าวหน้าในสายอาชีพโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.784$ และ 0.704 ตามลำดับ)

จิตติ พึ่งเพียร (2554: 87-92) ศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนเทศบาลตำบลโพสะ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนตำบลโพสะ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มตัวอย่าง 256 คนมีความต้องการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในระดับมาก ด้านการศึกษาตามอัธยาศัยและด้านการศึกษาต่อเนื่อง

2. ผลการเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนในเทศบาลตำบลโพสะ จำแนกตัวแปรต้น พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างมีเพศต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวม และด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอัธยาศัยแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่า

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวม และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นมีความต้องการโดยรวม แตกต่างจากผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่า กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่า กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างจากผู้ที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย และมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่า

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวมแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีอาชีพเกษตรกร มีความต้องการแตกต่างจากผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานเอกชน และมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการด้านการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างกัน

2.4 กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่างกัน โดยกลุ่มที่มีรายได้ไม่เกิน 6,000 บาท มีความต้องการโดยรวมแตกต่างจากผู้มีรายได้ 9,001-12,000 บาท และมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีรายได้ 12,001 บาท ขึ้นไป มีความต้องการแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 6,000 บาท และมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการด้านการศึกษาตามอัธยาศัยแตกต่างกัน

ไพศาล ทองโชติ (2554: 78-79) ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด จำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราดจำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด จำแนกตามอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการเรียนการสอน ด้านบุคลากรด้านบริการและสวัสดิการ ของอาชีพเกษตรกรกับอาชีพรับจ้าง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วรรณวี เจริญสุข (2554: 112-113) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนเพศชายและเพศหญิง ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลไม่พบความแตกต่าง

2. ประชาชนที่มีอายุกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลไม่พบความแตกต่าง

3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลไม่พบความแตกต่าง

4. ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 ในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และในด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลไม่พบความแตกต่าง

5. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005

6. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005

รัตนา นาคจันทร์ (2555: 89-94) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดสภากาชาดไทย ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล สังกัดสภากาชาดไทย ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 30-35 ปี ร้อยละ 21.2 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 69.4 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ

79.1 มีประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 10-15 ปี ร้อยละ 23.0 โดยพยาบาลระดับปฏิบัติการ 6 ร้อยละ 52.4 และมีรายได้ระหว่าง 25,001-30,000 บาท ร้อยละ 24.2 และพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล สังกัดสภากาชาดไทย มีความต้องการด้านการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านข้อมูล เอกสารที่ต้องการศึกษา ด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านอิทธิพลการชักจูงจากบุคคลอื่นและสถาบันการศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรู้วิชาทางการพยาบาลที่ต้องการศึกษา ด้านหลักสูตรที่ต้องการศึกษา และด้านความรู้อื่น ๆ ที่ต้องการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

2. ลำดับความสำคัญของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการศึกษา ที่ส่งผลต่อความต้องการการศึกษาต่อเนื่อง ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล สังกัดสภากาชาดไทย โดยจัดเรียงตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคะแนนมาตรฐาน พบว่า มีปัจจัย 6 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์ความต้องการการศึกษาต่อเนื่องได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยด้านอิทธิพลชักจูงจากบุคคลอื่นและสถาบันการศึกษา (X_{13}) ด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา (X_8) ด้านความรู้ด้านอื่น ๆ ที่ต้องการศึกษา (X_{12}) ด้านระดับการศึกษา (X_3) ด้านระดับตำแหน่งผู้ตรวจการพยาบาล ($X_{4.1}$) และด้านอายุ (X_1) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล สังกัดสภากาชาดไทย สามารถนำมาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$Y' = 0.077 + 0.525X_{13} + 0.364X_8 + 0.290X_{4.1} + 0.166X_3 + 0.122X_{12} - 0.012X_1$$

$$Z'_y = 0.433Z_{X_{13}} + 0.370Z_{X_8} + 0.107Z_{X_{12}} + 0.096Z_{X_3} + 0.070Z_{X_{4.1}} - 0.152Z_{X_1}$$

สถาบัน กศน.ภาคกลาง (2555: 102-107) ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า

ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงาน ความคาดหวัง ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม พบว่า กลุ่มผู้บริหาร มีความคิดเห็นว่า สภาพการดำเนินงาน และความคาดหวังด้านการบริหาร จัดการ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และด้านการนำไปใช้ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการดำเนินงานและความคาดหวังด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และด้านการนำไปใช้ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) กลุ่มเจ้าหน้าที่ มีความคิดเห็นว่า สภาพการดำเนินงาน และความคาดหวังด้านการบริหาร จัดการ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และด้านการนำไปใช้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการดำเนินงานและความคาดหวังด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และด้านการนำไปใช้ โดยภาพรวม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) กลุ่มผู้เรียน มีความคิดเห็นว่าสภาพการดำเนินงานและความคาดหวังโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานและความคาดหวังตาม โดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน หรือแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p

>.05) เมื่อพิจารณาในภาพรวมของทุกกลุ่มมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงาน และความคาดหวังด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้และด้านการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พรธนวรรณ เนียมกลิ่นหอม (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาการศึกษาความต้องการของนักศึกษา ด้านการบริการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับตำบล อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง และส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอายุระหว่าง 15-20 ปี และมีอาชีพรับจ้าง

2. นักศึกษาสายสามัญ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับตำบลอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท มีความต้องการด้านการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการบริการที่มีความต้องการมากที่สุด รองลงมาด้านการบริการกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการบริการแนะแนว และด้านที่มีความต้องการต่ำสุดได้แก่ ด้านการบริการข่าวสารข้อมูล

ณัฐชา พันลำเนา (2556: 7) ศึกษาการศึกษาสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนรายด้านพบว่าด้านการจัดการเรียนรู้โดยการทำให้โครงงานและด้านการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนเสริมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นและความต้องการต่อความพร้อมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพเป็นผู้บริหาร ครู ผู้ใหญ่ และนักศึกษา มีความคิดเห็นและความต้องการต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของแรงงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน และด้านการวัดผลประเมินผล เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้กำหนดให้สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแปรต้นในการศึกษาค้นคว้า เพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็นและความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี" ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. ขั้นตอนการวิจัย
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดปัตตานี ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 23,168 คน เป็นเพศชาย จำนวน 15,850 คน และเพศหญิง จำนวน 7,318 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้เรียนของ กศน.จังหวัดปัตตานี

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
1	เมืองปัตตานี	1,152	548	1,700
2	โคกโพธิ์	1,043	527	1,570
3	หนองจิก	2,442	873	3,315
4	ปะนาเระ	1,049	674	1,723
5	มายอ	1,230	627	1,857
6	ทุ่งยางแดง	620	338	958
7	สายบุรี	1,932	923	2,855
8	ไม้แก่น	344	182	526
9	ยะหริ่ง	1,995	909	2,904

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
10	ยะรัง	3,151	1,351	4,502
11	กะพ้อ	325	162	487
12	แม่ลาน	567	204	771
รวม		15,850	7,318	23,168

ที่มา : รายงานจำนวนนักศึกษาลงทะเบียน ภาคเรียนที่ 1/2559 จังหวัดปัตตานี

1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดปัตตานี ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนอำเภอของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยใช้การสุ่มคูกี้ (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ 2544: ออนไลน์) จากนั้นได้ประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane 1967: 87) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น

1.2.1 จำแนกจำนวนอำเภอในจังหวัดปัตตานี ตามสัดส่วนจำนวนอำเภอของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ที่มีทั้งหมด 12 อำเภอ โดยใช้การสุ่มคูกี้ มา 50 % ซึ่งพบว่ามีจำนวนอำเภอที่สุ่มได้มาทั้งสิ้นจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปะนาเระ อำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง อำเภอโคกโพธิ์ และอำเภอเมืองปัตตานี

1.2.2 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane 1973: 725) ที่ความคลาดเคลื่อน .05 จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
N คือ ขนาดของประชากร
e คือ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

$$\text{จากการคำนวณ } n = \frac{23,168}{1 + 23,168(0.05)^2} = 393.21$$

พบว่าประชากรจำนวน 23,168 คน ได้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 393 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7

1.2.3 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกประชากรตามอำเภอแล้วกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอโดยการคำนวณตามสัดส่วนร้อยละ จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ ตามจำนวนที่กำหนดได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ลำดับที่	ชื่ออำเภอ	จำนวนผู้เรียน (คน)			จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1	ปะนาเระ	1,049	674	1,723	26	17	43
2	ยะรัง	3,151	1,351	4,502	79	34	113
3	หนองจิก	2,442	873	3,315	61	22	83
4	ยะหริ่ง	1,995	909	2,903	50	23	73
5	โคกโพธิ์	1,043	527	1,570	26	13	39
6	เมืองปัตตานี	1,152	548	1,700	29	13	42
รวม		10,832	4,882	15,714	271	122	393

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้ที่มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดปัตตานี ได้แก่ ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 2 คน ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว จำนวน 2 คน คณะครูอาจารย์ จำนวน 2 คน ประชาชนในชุมชน จำนวน 2 คน และผู้ปกครอง จำนวน 2 คน รวมทั้งหมดจำนวน 10 คน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) แบ่งดังนี้

1) เพศ แบ่งเป็น

- ชาย
- หญิง

2) อายุ แบ่งเป็น

- ช่วง 15-20 ปี
- ช่วง 21-30 ปี
- ช่วง 31-40 ปี
- ช่วง 41-50 ปี
- ช่วง 51-60 ปี
- ช่วง 61 ปีขึ้นไป

- 3) ระดับการศึกษา แบ่งเป็น
- ไม่ได้เรียนหนังสือ
 - ประถมศึกษา
 - มัธยมศึกษาตอนต้น
 - มัธยมศึกษาตอนปลาย
 - สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

- 4) อาชีพ แบ่งเป็น
- เกษตรกร
 - ค้าขาย
 - รับจ้าง/พนักงานเอกชน
 - ว่างาน / ไม่มีงานทำ
 - อื่นๆ ระบุ

- 5) รายได้ แบ่งเป็น
- ไม่มีรายได้
 - รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท
 - รายได้ 6,001-9,000 บาท
 - รายได้ 9,001-12,000 บาท
 - รายได้ 12,001 บาทขึ้นไป

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) แบ่งดังนี้

ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี 3 ด้าน ได้แก่

- 1) การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ จำแนกเป็น
 - ความต้องการศึกษาต่อ
 - ความคาดหวังในการเรียน
 - วิธีการเรียน
- 2) การศึกษาต่อเนื่อง จำแนกเป็น
 - การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
 - การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
 - การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน
 - การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) การศึกษาตามอัธยาศัย
 - แหล่งการเรียนรู้
 - สื่อการศึกษา
 - เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นและปรับปรุงโดยการศึกษาหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดจากตำรา เอกสาร วารสาร และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามแบบตรวจคำตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) ชนิดกำหนดคำตอบเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยสอบถามเกี่ยวกับระดับของความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งให้ค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง	มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง	มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง	มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง	มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง	มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการประยุกต์มากจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผลจากแบบสอบถามเชิงปริมาณ โดยกำหนดประเด็นในการทำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำมาสร้างแบบสอบถาม และสร้างแบบบันทึกการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องตลอดจนการศึกษารูปแบบสอบถามที่มีผู้เคยทำวิจัยมาก่อนนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ทำการลงสำรวจพื้นที่ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสุ่มสัมภาษณ์ ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว คณะครูอาจารย์ ชุมชน และผู้ประกอบการ อย่างละ 2 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการของผู้เรียนและชุมชนที่แท้จริง ก่อนจะนำไปประยุกต์ข้อคำถามให้เข้ากับแนวคิดต่างๆ ที่ได้ศึกษามา แล้วทำการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามขึ้น
3. สร้างแบบสอบถามจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาผสมผสานกับการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. กำหนดขอบเขตเนื้อหาที่จะสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. นำร่างแบบสอบถามการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีฉบับที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม
6. นำร่างแบบสอบถามการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้ (พิชิต ฤทธิจรูญ 2549: 242)

+1	หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามในแบบสอบถาม มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
0	หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามในแบบสอบถาม มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
-1	หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามในแบบสอบถาม ไม่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

 โดยค่าดัชนีความสอดคล้องจะต้องมีค่า ระหว่าง 0.50-1.00 จึงจะถือว่าข้อคำถามในแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (พิชิต ฤทธิจรูญ 2549: 243)
7. นำแบบสอบถามความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ฉบับร่างไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ฉบับร่างทั้งฉบับด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (α -Cronbach' s Alpha Coefficient) เป็นการวัดคุณภาพความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามว่าแต่ละข้อคำถามสอดคล้องกันหรือไม่ เป็นการวัดการสอดคล้องภายใน (Internal consistency) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าความเชื่อมั่นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (ธีรวิมล เอกะกุล 2550: 183) ได้ความเชื่อมั่นที่ 0.97

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการใช้กับกลุ่มทดลอง และตรวจคุณภาพเครื่องมือเสร็จสมบูรณ์แล้ว ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

9. นำข้อมูลจากแบบสอบถามชนิดปลายเปิดตอนที่ 3 ที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเรื่องปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี มาสรุปเป็นประเด็นเพื่อทำการอภิปรายกลุ่ม

5. ขั้นตอนการวิจัย

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เสนอสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการสร้างและออกแบบแบบสอบถามให้สอดคล้องกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

2. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เสนอสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3. นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ไปยังสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยประสานงานกับสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ให้แจ้งไปยัง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากผู้เรียนในอำเภอนั้น ๆ

4. ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้วยตนเอง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 393 คน ในระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 - 4 เมษายน พ.ศ.2560 เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว เลือกฉบับที่สมบูรณ์มาตรวจสอบคะแนน และวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

5. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน 393 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และเมื่อนำแบบสอบถามมาพิจารณาตรวจแบบสอบถาม สามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 393 ฉบับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลเชิงปริมาณที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ววิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์ผล
2. นำข้อคำถามในแบบสอบถามตอนที่ 1 มาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
3. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 มาตรวจและให้คะแนน ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตอบ 5 ได้คะแนน	5 คะแนน
ตอบ 4 ได้คะแนน	4 คะแนน
ตอบ 3 ได้คะแนน	3 คะแนน
ตอบ 2 ได้คะแนน	2 คะแนน
ตอบ 1 ได้คะแนน	1 คะแนน

4. หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายชื่อ รายด้าน และรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์แปลค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์ 2550: 69)

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง มีความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. เปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกเพศ โดยใช้สถิติทดสอบค่าคะแนน (t-test) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่มตัวอย่างที่มีความเป็นอิสระจากกัน พร้อมหาผลการทดสอบพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ และเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติความแปรปรวนทางเดียวแบบ (Independent samples t-test) ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: ANOVA) และหาผลการทดสอบพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ

6. แบบสอบถามชนิดปลายเปิด ทำการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปประเด็นและจัดเรียงลำดับความถี่ แล้วนำมาจัดกลุ่มของคำถาม เพื่อให้ได้สารสนเทศอันเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ วางแผน และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายโดยการจัดอภิปรายกลุ่มแก่สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ส่วนการจัดอภิปรายกลุ่ม ผู้วิจัยได้รวบรวมความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี เพื่อได้แนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าความถี่ (Frequency) โดยสร้างแผนภูมิฮิสโทแกรม (สุชาติดา บวรกิตติวงศ์ 2548: 64)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นค่าสถิติที่นิยมใช้กันมาก โดยเป็นการเปรียบเทียบความถี่ หรือจำนวนที่ต้องการกับความถี่หรือจำนวนทั้งหมดที่เทียบเป็น 100 จะหาค่าร้อยละจากสูตร

$$\text{ต่อไปนี้} \quad P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

ค่าร้อยละจะแสดงความหมายของค่าและสามารถนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบได้

1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean) หรือมัชฌิมเลขคณิต (Average or Arithmetic Mean) ค่าเฉลี่ยจัดได้ว่าค่าดัชนีวัดแนวโน้มสู่ส่วนกลางที่ใช้กันมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเป็นค่าที่ได้จากการนำข้อมูลทั้งหมดมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อมูลหรืออาจใช้สูตร (ชิตชนก เิงเขาว์ 2539: 241)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ คือ ผลรวมของข้อมูลทุกตัว

X คือ ค่าของข้อมูลแต่ละตัว

N คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นวิธีการวัดการกระจายโดยยึดค่าเฉลี่ยเป็นตัวหลักแล้วนำระยะทางระหว่างแต่ละตัวและค่าเฉลี่ยมาพิจารณาในการคำนวณหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน สามารถทำได้โดยใช้สูตรต่อไปนี้ (ชิตชนก เิงเขาว์ 2556: 90)

$$\text{สูตร} \quad S.D. = \sqrt{\frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N}}$$

เมื่อ S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) โดยใช้สูตรของโรวินเนลลีและแฮมบลดตัน (Rovinelli and Hamdleton, 1970 : 34-37 อ้างถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543 : 117) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับประเด็นหลัก
 R แทน คะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1951: 297-334) ดังนี้

$$\alpha = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ k คือ จำนวนข้อสอบ
 S_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ
 S_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนจากแบบทดสอบทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้สถิติ t-test ใช้การประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้สถิติ F-test ใช้การประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง "ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี" ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้เรียน กศน. ในจังหวัดปัตตานี หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จังหวัดปัตตานี ภาคเรียนที่ 1/2559 โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน ได้รับแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 393 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

- ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งแบบสอบถาม
- ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ผลการวิเคราะห์ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี
- ผลการเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้
- ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้มาซึ่งแบบสอบถาม

จากการลงสำรวจพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสุ่มสัมภาษณ์ ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ครู ชุมชน และผู้ปกครอง อย่างละ 2 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการของผู้เรียนและชุมชนที่แท้จริง โดยสามารถเขียนเป็นข้อสรุปในแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

จากการสัมภาษณ์ครู พบว่าในการที่ผู้เรียนเข้ามาศึกษาต่อในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นผู้เรียนมีความประสงค์ในด้านการการศึกษาต่อในระดับใดบ้าง ครูได้ตอบว่า

"ผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีความต้องการศึกษาต่อใน 4 ระดับ ดังนี้ 1) การศึกษาเพื่อการรู้หนังสือไทย 2) ระดับประถมศึกษา 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 4) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" หลังจากนั้นก็ได้สอบถามต่อเนื่อง ถึงความคาดหวังในการเรียนของผู้เรียน ครูได้บอกว่า "ส่วนใหญ่แล้วที่ผู้เรียนคาดหวังจากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีประเด็นหลัก ๆ อยู่ 3 ประเด็น คือ 1) เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา 2) เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต และ 3) เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น" และประเด็นสุดท้ายที่ได้สอบถามในหัวข้อการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ คือเรื่องเวลาเรียนของผู้เรียนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะเวลาเรียนของผู้เรียนเหล่านี้จะแตกต่างจากการเรียนในระบบอย่างแน่นอน ผู้วิจัยจึงซักถามว่า "เวลาเรียนของผู้เรียนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีการเรียนการสอนในเวลาใดบ้าง" และจากคำถามข้างต้น ได้คำตอบจากครูผู้สอนว่า "เวลาเรียนของผู้เรียนนั้นจะแบ่งออกเป็น 4 ช่วงเวลา คือ 1) พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 9.00-12.00 น. 2) พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 13.00-16.00 น. 3) พบกลุ่มวันธรรมดาหลังเลิกงานในเวลา 17.00-19.00 น. และ 4) เรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง"

ด้านที่ 2 การศึกษาต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ชุมชน และผู้ปกครอง พบว่าในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนหรือชุมชนมีความรู้และทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น จนสามารถสรุปประเด็นได้ในเรื่องดังนี้ 1) ด้านสุขภาพกายและจิต 2) เพศศึกษา 3) โรคติดต่อ 4) ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก 5) ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ 6) อุบัติเหตุและวินัยจราจร และ 7) ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย, อัคคีภัย, วัตภัย ส่วนประเด็นการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ สนใจอาชีพเกี่ยวกับ เกษตรกรรม หัตถกรรม คหกรรม เป็นต้น ผู้เรียนจึงมีความสนใจในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) การทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก เป็นต้น 2) การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสัตว์ปีก, การเลี้ยงโค/กระบือ, การเลี้ยงปลา เป็นต้น 3) ด้านอาหาร เช่น การทำอาหารคาว/หวาน, การทำขนม, การถนอมอาหาร เป็นต้น และ 4) ด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวซ้อมมือ, ทำผ้าคลุมผม เป็นต้น อีกหนึ่งประเด็นที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนไป และผู้เรียนได้นำความรู้เหล่านั้นมาต่อยอดให้เกิดผลประโยชน์ คือ การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน โดยชุมชนได้บอกกล่าวว่า "ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้จัดประเด็นการสอนเหล่านี้ลงในหลักสูตร จึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม 2) บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีและประชาธิปไตย 3) การเสริมสร้างความสามัคคีและจิตสำนึกความเป็นไทย 4) การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด 5) การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน 6) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 7) การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทย" ส่วนประเด็นสุดท้ายในหัวข้อ การศึกษาต่อเนื่องนั้น ได้สอบถามผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ และผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ว่า "การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ทำการสอน และให้ความรู้ในประเด็นใดบ้าง" ผู้เรียนได้ตอบว่า

"การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ทำการสอน และให้ความรู้แก่ผู้เรียน ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) หลักการ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ชุมชน และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่ 3 การศึกษาตามอัธยาศัย

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ครู ชุมชน และผู้ปกครอง พบว่าในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในด้านการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีประเด็นมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชน คือ แหล่งการเรียนรู้ ซึ่งจากการสอบถามชุมชน และผู้เรียน พบว่า ความต้องการด้านนี้มีอยู่ 7 ประเด็น ได้แก่ 1) ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน 2) ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน 3) ศูนย์สาธิตการประกอบอาชีพ 4) ศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล 5) สวนสมุนไพร 6) สนามกีฬา หรือลานกีฬาชุมชน และ 7) ชมรม หรือสมาคมต่าง ๆ ซึ่งด้านสื่อการศึกษา ผู้เรียนได้บอกว่า "สื่อการเรียนการสอนมี แต่ไม่ทันสมัย และบ้างสื่อก็ชำรุด ไม่สามารถนำมาใช้งานหรือใช้ประโยชน์ได้" จากนั้นผู้วิจัยจึงสอบถามว่า "ผู้เรียนมีความต้องการสื่อชนิดไหน อย่างไรบ้าง" ผู้เรียนจึงตอบในประเด็นนี้ว่า "สื่อการศึกษา ที่มีความสำคัญ และเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้ 1) สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทต่าง ๆ 2) สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ 3) นิตยสารความรู้ต่าง ๆ และ 4) ป้ายสารสนเทศ ได้แก่ ป้ายประกาศข่าวสารความรู้ ป้ายบอกเล่าความเป็นมา ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายประกาศต่าง ๆ" และประเด็นสุดท้ายในด้านการศึกษาตามอัธยาศัย คือความต้องการในประเด็น เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ซึ่ง ทั้งผู้เรียนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ จากประเด็นนี้ จึงทำให้ผู้เรียนและชุมชน มีความต้องการในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ 1) หนังสือ และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ 2) เว็บไซต์เพื่อการศึกษา 3) การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าว 4) วิद्यุชุมชนเพื่อการศึกษา และ 5) โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่สามารถนำไปใช้ในการวิจัยตามหัวข้อสำคัญในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

1. ความต้องการการศึกษาต่อ
 - 1.1 การศึกษาเพื่อการรู้หนังสือไทย
 - 1.2 ระดับประถมศึกษา
 - 1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ความคาดหวังในการเรียน
 - 2.1 เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา
 - 2.2 เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต
 - 2.3 เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

3. เวลาเรียน

- 3.1 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 9.00-12.00 น.
- 3.2 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 13.00-16.00 น.
- 3.3 พบกลุ่มวันธรรมดาหลังเลิกงานในเวลา 17.00-19.00 น.
- 3.4 เรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง

ด้านที่ 2 การศึกษาต่อเนื่อง

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
 - 1.1 ด้านสุขภาพกายและจิต
 - 1.2 เพศศึกษา
 - 1.3 โรคติดต่อ
 - 1.4 ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก
 - 1.5 ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
 - 1.6 อุบัติเหตุและวินัยจราจร
 - 1.7 ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย, อัคคีภัย, วัตภัย
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
 - 2.1 การทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก เป็นต้น
 - 2.2 การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสัตว์ปีก, การเลี้ยงโค/กระบือ, การเลี้ยงปลา เป็นต้น
 - 2.3 ด้านอาหาร เช่น การทำอาหารคาว/หวาน, การทำขนม, การถนอมอาหาร เป็นต้น
 - 2.4 ด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวซ้อมมือ, ทำผ้าคลุมผม เป็นต้น
3. การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน
 - 3.1 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
 - 3.2 บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีและประชาธิปไตย
 - 3.3 การเสริมสร้างความสามัคคี และจิตสำนึกความเป็นไทย
 - 3.4 การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด
 - 3.5 การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน
 - 3.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 3.7 การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีไทย
4. การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1 หลักการ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.2 การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.3 ชุมชน และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านที่ 3 การศึกษาตามอัธยาศัย

1. แหล่งการเรียนรู้

- 1.1 ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน
- 1.2 ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน
- 1.3 ศูนย์สาธิตการประกอบอาชีพ
- 1.4 ศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล
- 1.5 สวนสมุนไพร
- 1.6 สนามกีฬา หรือลานกีฬาชุมชน
- 1.7 ชมรม หรือสมาคมต่าง ๆ

2. สื่อการศึกษา

- 2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ
- 2.2 สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษา ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น
- 2.3 นิทรรศการความรู้ต่าง ๆ
- 2.4 ป้ายสารสนเทศ ได้แก่ ป้ายประกาศข่าวสารความรู้ ป้ายบอกเล่าความเป็นมา ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายประกาศต่าง ๆ

3. เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

- 3.1 หนังสือ และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
- 3.2 เว็บไซต์เพื่อการศึกษา
- 3.3 การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าว
- 3.4 วิทยุชุมชนเพื่อการศึกษา
- 3.5 โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แสดงผลดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้ ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

สถานภาพประชาชน	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	271	69.00
	หญิง	122	31.00
รวม		393	100.00

สถานภาพประชาชน	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
อายุ	15-20 ปี	68	17.30
	21-30 ปี	146	37.20
	31-40 ปี	120	30.50
	41-50 ปี	55	14.00
	51 ปีขึ้นไป	4	1.10
	รวม	393	100.00
ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	18	4.60
	ประถมศึกษา	31	7.90
	มัธยมศึกษาตอนต้น	170	43.30
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	119	30.30
	สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	55	14.00
	รวม	393	100.00
อาชีพ	เกษตรกร	80	20.40
	ค้าขาย	98	24.90
	รับจ้าง / พนักงานเอกชน	144	36.60
	ว่างงาน / ไม่มีงานทำ	32	8.10
	อื่น ๆ ระบุ...(นร., นศ.)...	39	9.90
	รวม	393	100.00
รายได้	ไม่มีรายได้	57	14.50
	รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท	138	35.10
	6,001-9,000 บาท	142	36.10
	9,001-12,000 บาท	20	5.10
	12,001 บาทขึ้นไป	36	9.20
	รวม	393	100.00

จากตารางที่ 3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 393 คน เมื่อจำแนกตามตัวแปรอิสระ ได้ผลดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 และเป็นเพศหญิง จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ช่วง 21-30 ปี มีจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 37.20 ช่วง 31-40 ปี มีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 ช่วง 15-20 ปี มีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.30 ช่วง 41-50 ปี มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 และช่วง 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.10

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 43.30 มัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 ประถมศึกษา มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 และไม่ได้เรียนหนังสือ มีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.60

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานเอกชน มีจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.60 ค้าขาย มีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.90 เกษตรกร มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 อื่น ๆ (นร. , นศ.) มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 และว่างงาน/ไม่มีงานทำ มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.10

รายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รายได้ 6,001-9,000 บาท มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10 รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท มีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 35.10 ไม่มีรายได้ มีจำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 รายได้ 12,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.20 และรายได้ 9,001-12,000 บาท มีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.10

ผลการวิเคราะห์ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี รายด้าน คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย แสดงผลดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี รายด้าน

ด้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับความต้องการ
ด้านที่ 1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	3.90	0.95	มาก
ด้านที่ 2 ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	3.94	0.79	มาก
ด้านที่ 3 ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.92	0.81	มาก
รวม	3.92	0.85	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน มีความต้องการ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X} = 3.94$) และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ($\bar{X} = 3.90$) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบจำแนกเป็นรายข้อ

ข้อ	ความต้องการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความต้องการ
1	ความต้องการการศึกษาต่อ			
1.1	การศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือไทย	3.99	1.01	มาก
1.2	ระดับประถมศึกษา	3.90	1.01	มาก
1.3	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	3.97	0.90	มาก
1.4	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	4.03	0.89	มาก
	รวม	3.97	0.95	มาก
2	ความคาดหวังในการเรียน			
2.1	เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา	4.21	0.79	มาก
2.2	เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต	4.15	0.73	มาก
2.3	เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น	4.15	0.82	มาก

ข้อ	ความต้องการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความต้องการ
	รวม	4.17	0.78	มาก
3	เวลาเรียน			
3.1	พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 9.00-12.00 น.	3.72	1.11	มาก
3.2	พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 13.00-16.00 น.	3.55	1.08	มาก
3.3	พบกลุ่มวันธรรมดาหลังเลิกงานในเวลา 17.00- 19.00 น.	3.52	1.08	มาก
3.4	เรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อ การศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง	3.75	1.02	มาก
	รวม	3.63	1.07	มาก
	โดยรวม	3.90	0.95	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการด้านการศึกษาระดับพื้นฐานนอกระบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

ความต้องการการศึกษาต่อ กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการการศึกษาต่ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1.1 การศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือไทย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) ข้อ 1.2 ระดับประถมศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ข้อ 1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และข้อ 1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$)

ความคาดหวังในการเรียน กลุ่มตัวอย่างที่มีความคาดหวังในการเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2.1 เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ข้อ 2.2 เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) และข้อ 2.3 เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$)

เวลาเรียน กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเวลาเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 3.1 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 9.00-12.00 น. มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) ข้อ 3.2 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 13.00-16.00 น. มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) ข้อ 3.3 พบกลุ่มวันธรรมดาหลังเลิกงานในเวลา 17.00-19.00 น. มี

ความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) และข้อ 3.4 เรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา
นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$)

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการด้านการศึกษาต่อเนื่องจำแนกเป็น
รายชื่อ

ข้อ	ความต้องการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความต้องการ
1	การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต			
1.1	ด้านสุขภาพกายและจิต	4.05	0.73	มาก
1.2	เพศศึกษา	3.91	0.79	มาก
1.3	โรคติดต่อ	3.85	0.78	มาก
1.4	ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก	3.82	0.83	มาก
1.5	ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	3.91	0.85	มาก
1.6	อุบัติเหตุและวินัยจราจร	3.96	0.80	มาก
1.7	ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย, อัคคีภัย, วาตภัย	3.90	0.84	มาก
	รวม	3.91	0.80	มาก
2	การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ			
2.1	การทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก เป็นต้น	3.96	0.81	มาก
2.2	การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสัตว์ปีก, การเลี้ยงโค/กระบือ, การเลี้ยงปลา เป็นต้น	3.93	0.85	มาก
2.3	ด้านอาหาร เช่น การทำอาหารคาว/หวาน, การทำขนม, การถนอมอาหาร เป็นต้น	3.94	0.89	มาก
2.4	ด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวซ้อมมือ, ทำผ้าคลุมผม เป็นต้น	3.96	0.83	มาก
	รวม	3.95	0.84	มาก
3	การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน			
3.1	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	3.99	0.78	มาก

ข้อ	ความต้องการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความต้องการ
3.2	บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีและ ประชาธิปไตย	3.95	0.72	มาก
3.3	การเสริมสร้างความสามัคคี และจิตสำนึกความ เป็นไทย	3.92	0.76	มาก
3.4	การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด	3.92	0.77	มาก
3.5	การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน	3.89	0.79	มาก
3.6	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	3.88	0.80	มาก
3.7	การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีไทย	3.92	0.79	มาก
รวม		3.92	0.77	มาก
4	การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง			
4.1	หลักการ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.99	0.77	มาก
4.2	การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.97	0.77	มาก
4.3	ชุมชน และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง	4.02	0.81	มาก
รวม		3.99	0.78	มาก
โดยรวม		3.94	0.79	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการด้านการศึกษาต่อเนื่องโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)

การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1.1 ด้านสุขภาพกายและจิต มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) ข้อ 1.2 เพศศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ข้อ 1.3 ไรศติดต่อ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) ข้อ 1.4 ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) ข้อ 1.5 ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ข้อ 1.6 อุบัติเหตุและวินัยจราจร มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) และข้อ 1.7 ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย, อัคคีภัย, วาตภัย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2.1 การทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก เป็นต้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) ข้อ 2.2 การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสัตว์ปีก,

การเลี้ยงโค/กระบือ, การเลี้ยงปลา เป็นต้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) ข้อ 2.3 ด้านอาหาร เช่น การทำอาหารคาว/หวาน, การทำขนม, การถนอมอาหาร เป็นต้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) และข้อ 2.4 ด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวซ้อมมือ, ทำผ้าคลุมผม เป็นต้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 3.1 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) ข้อ 3.2 บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีและประชาธิปไตย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ข้อ 3.3 การเสริมสร้างความสามัคคี และจิตสำนึกความเป็นไทย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ข้อ 3.4 การป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ข้อ 3.5 การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) ข้อ 3.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) และข้อ 3.7 การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีไทย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$)

การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 4.1 หลักการ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) ข้อ 4.2 การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และข้อ 4.3 ชุมชน และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$)

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการด้านการศึกษาตามอัยาศัยจำแนกเป็นรายข้อ

ข้อ	ความต้องการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความต้องการ
1	แหล่งการเรียนรู้			
1.1	ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน	3.98	0.82	มาก
1.2	ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน	3.94	0.81	มาก
1.3	ศูนย์สาธิตการประกอบอาชีพ	3.92	0.82	มาก
1.4	ศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล	3.98	0.82	มาก
1.5	สวนสมุนไพร	3.90	0.84	มาก
1.6	สนามกีฬา หรือลานกีฬาชุมชน	3.94	0.77	มาก
1.7	ชมรม หรือสมาคมต่าง ๆ	3.82	0.88	มาก

ข้อ	ความต้องการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความต้องการ
	รวม	3.92	0.82	มาก
2	สื่อการศึกษา			
2.1	สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ	3.89	0.77	มาก
2.2	สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น	3.95	0.78	มาก
2.3	นิตรรศการความรู้ต่าง ๆ	3.84	0.83	มาก
2.4	ป้ายสารสนเทศ ได้แก่ ป้ายประกาศข่าวสาร ความรู้ ป้ายบอกเล่าความเป็นมา ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายประกาศต่าง ๆ	3.93	0.81	มาก
	รวม	3.90	0.80	มาก
3	เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร			
3.1	หนังสือ และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์	3.94	0.79	มาก
3.2	เว็บไซต์เพื่อการศึกษา	4.04	0.76	มาก
3.3	การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าว	3.89	0.78	มาก
3.4	วิทยุชุมชนเพื่อการศึกษา	3.84	0.88	มาก
3.5	โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)	3.93	0.86	มาก
	รวม	3.93	0.81	มาก
	โดยรวม	3.92	0.81	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการด้านการศึกษิตตามอัยาศัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$)

แหล่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแหล่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1.1 ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) ข้อ 1.2 ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ข้อ 1.3 ศูนย์สาธิตการประกอบอาชีพ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) ข้อ 1.4 ศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) ข้อ 1.5 สวนสมุนไพร มีความต้องการ

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ข้อ 1.6 สนามกีฬา หรือลานกีฬาชุมชน มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) และข้อ 1.7 ชมรม หรือสมาคมต่าง ๆ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

สื่อการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสื่อการศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) ข้อ 2.2 สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ข้อ 2.3 นิตรรศการความรู้ต่าง ๆ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และข้อ 2.4 ป้ายสารสนเทศ ได้แก่ ป้ายประกาศข่าวสารความรู้ ป้ายบอกเล่าความเป็นมา ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายประกาศต่าง ๆ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)

เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 3.1 หนังสือ และห้องสมุด อิเลคทรอนิกส์ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ข้อ 3.2 เว็บไซต์เพื่อการศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) ข้อ 3.3 การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าว มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) ข้อ 3.4 วิทยุชุมชนเพื่อการศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) และข้อ 3.5 โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV) มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ผลการเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

1. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามเพศ เพื่อทดสอบสมมติฐาน ที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน ต่างกัน โดยใช้ t-test ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามเพศ

เปรียบเทียบความต้องการตามเพศ	ชาย (n=271)			หญิง (n=122)			t	P
	\bar{X}	S.D	ระดับ	\bar{X}	S.D	ระดับ		
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	3.80	0.63	มาก	4.13	0.45	มาก	5.17**	.000
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	3.87	0.60	มาก	4.06	0.44	มาก	2.96**	.001
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.86	0.65	มาก	4.04	0.52	มาก	2.65**	.004
โดยรวม	3.84	0.62	มาก	4.07	0.47	มาก	4.01**	.000

**p<.01

จากตารางที่ 8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่าเพศชาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามอายุ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน ต่างกัน ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอายุ

ความต้องการ	15-20 ปี (n=68)			21-30 ปี (n=146)			31-40 ปี (n=120)			41-50 ปี (n=55)			51 ปีขึ้นไป (n=4)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	3.95	0.53	มาก	3.87	0.54	มาก	3.94	0.62	มาก	3.83	0.80	มาก	4.11	0.42	มาก
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	3.91	0.60	มาก	3.91	0.50	มาก	3.97	0.60	มาก	3.91	0.61	มาก	4.13	0.45	มาก
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.88	0.70	มาก	3.91	0.57	มาก	3.94	0.64	มาก	3.94	0.59	มาก	4.08	0.55	มาก
รวม	3.91	0.61	มาก	3.90	0.54	มาก	3.95	0.62	มาก	3.89	0.67	มาก	4.11	0.47	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า

อายุช่วง 15-20 ปี มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$)

อายุช่วง 21-30 ปี มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$)

อายุช่วง 31-40 ปี มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)

อายุช่วง 41-50 ปี มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$)

อายุช่วง 51 ปีขึ้นไป มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$)

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตารางที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอายุ

ด้านความต้องการ	ความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	ระหว่างกลุ่ม	0.96	5	0.19	0.52	0.76
	ภายในกลุ่ม	142.74	387	0.37		
	รวม	143.70	392			
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	ระหว่างกลุ่ม	0.46	5	0.09	0.28	0.92
	ภายในกลุ่ม	124.62	387	0.32		
	รวม	125.07	392			
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	ระหว่างกลุ่ม	0.39	5	0.08	0.20	0.96
	ภายในกลุ่ม	150.57	387	0.39		
	รวม	150.96	392			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.60	5	0.12	0.34	0.88
	ภายในกลุ่ม	139.31	387	0.36		
	รวม	139.91	392			

**p<.01

จากตารางที่ 10 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามระดับการศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้านต่างกัน ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการ	ไม่ได้เรียน (n=18)			ประถมศึกษา (n=31)			มัธยมศึกษาตอนต้น (n=170)			มัธยมศึกษาตอนปลาย (n=119)			สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (n=55)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	4.08	0.57	มาก	4.02	0.62	มาก	3.91	0.58	มาก	3.90	0.52	มาก	3.77	0.80	มาก
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	3.90	0.51	มาก	3.97	0.68	มาก	3.93	0.57	มาก	3.95	0.47	มาก	3.91	0.66	มาก
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.87	0.54	มาก	3.96	0.85	มาก	3.96	0.59	มาก	3.88	0.55	มาก	3.89	0.72	มาก
รวม	3.95	0.54	มาก	3.98	0.72	มาก	3.93	0.58	มาก	3.91	0.51	มาก	3.86	0.73	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า

ไม่ได้เรียน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$)

ประถมศึกษา มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

มัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

มัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$)

สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตารางที่ 12 แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้านความต้องการ	ความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	ระหว่างกลุ่ม	2.05	4	0.51	1.40	0.23
	ภายในกลุ่ม	141.65	388	0.37		
	รวม	143.70	392			
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	ระหว่างกลุ่ม	0.11	4	0.03	0.09	0.99
	ภายในกลุ่ม	124.96	388	0.32		
	รวม	125.07	392			
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	ระหว่างกลุ่ม	0.63	4	0.16	0.41	0.80
	ภายในกลุ่ม	150.33	388	0.39		
	รวม	150.96	392			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.93	5	0.23	0.63	0.67
	ภายในกลุ่ม	138.98	387	0.36		
	รวม	139.91	392			

**p<.01

จากตารางที่ 12 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามอาชีพ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน ต่างกัน ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามอาชีพ

ความต้องการ	เกษตรกร (n=80)			ค้าขาย (n=98)			รับจ้าง / พนักงานเอกชน (n=144)			ว่างงาน / ไม่มีงานทำ (n=32)			อื่น ๆ (n=39)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	3.93	0.54	มาก	4.03	0.47	มาก	3.91	0.61	มาก	3.76	0.56	มาก	3.59	0.87	มาก
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	3.92	0.58	มาก	4.04	0.44	มาก	3.92	0.57	มาก	3.72	0.64	มาก	3.94	0.68	มาก
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.82	0.82	มาก	4.08	0.45	มาก	3.90	0.58	มาก	3.72	0.75	มาก	3.95	0.79	มาก
รวม	3.89	0.65	มาก	4.05	0.45	มาก	3.91	0.59	มาก	3.73	0.65	มาก	3.83	0.78	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่า

อาชีพเกษตรกร มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$)

อาชีพ ค้าขาย มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$)

อาชีพ รับจ้าง / พนักงานเอกชน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

ว่างงาน / ไม่มีงานทำ มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$)

อาชีพ อื่น ๆ มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$)

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตารางที่ 14 แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามอาชีพ

ด้านความต้องการ	ความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	ระหว่างกลุ่ม	6.34	4	1.59	4.48	0.00
	ภายในกลุ่ม	137.36	388	0.35		
	รวม	143.70	392			
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	ระหว่างกลุ่ม	2.64	4	0.66	2.09	0.08
	ภายในกลุ่ม	122.44	388	0.32		
	รวม	125.07	392			
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	ระหว่างกลุ่ม	4.81	4	1.20	3.19	0.01
	ภายในกลุ่ม	146.15	388	0.38		
	รวม	150.96	392			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.60	5	1.15	3.25	0.03
	ภายในกลุ่ม	135.32	387	0.35		
	รวม	139.91	392			

**p<.01

จากตารางที่ 14 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการศึกษาต่อเนื่อง แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 15 แสดงการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของ ความต้องการการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	เกษตรกร	ค้าขาย	รับจ้าง / พนักงาน เอกชน	ว่างงาน / ไม่มี งานทำ	อื่น ๆ ระบุ (นร. , นศ.)
	\bar{X}				
	3.94	4.04	3.91	3.76	3.59
เกษตรกร	3.94	0.87	0.99	0.75	0.60
ค้าขาย	4.04		0.66	0.28	0.00
รับจ้าง / พนักงานเอกชน	3.91			0.79	0.06
ว่างงาน / ไม่มีงานทำ	3.76				0.83
อื่น ๆ ระบุ (นร. , นศ.)	3.59				

**p<.01

จากตารางที่ 15 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพค้าขาย มีความต้องการการศึกษาระดับพื้นฐาน นอกระบบ โดยรวมแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพ อื่น ๆ ระบุ (นร. , นศ.) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มตัวอย่างอาชีพอื่น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 16 แสดงการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของ ความต้องการการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาต่อเนื่อง จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	เกษตรกร	ค้าขาย	รับจ้าง / พนักงาน เอกชน	ว่างงาน / ไม่มี งานทำ	อื่น ๆ ระบุ
	\bar{X}				
	3.92	4.04	3.92	3.72	3.94
เกษตรกร	3.92	0.70	1.00	0.61	1.00
ค้าขาย	4.04		0.57	0.10	0.93
รับจ้าง / พนักงานเอกชน	3.92			0.55	0.99
ว่างงาน / ไม่มีงานทำ	3.72				0.61
อื่น ๆ ระบุ	3.94				

**p<.01

จากตารางที่ 16 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 17 แสดงการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของ ความต้องการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	เกษตรกร	ค้าขาย	รับจ้าง / พนักงาน เอกชน	ว่างงาน / ไม่มี งานทำ	อื่น ๆ ระบุ
	\bar{X}				
	3.83	4.09	3.90	3.72	3.95
เกษตรกร	3.83	0.10	0.95	0.95	0.90
ค้าขาย	4.09		0.26	0.07	0.85
รับจ้าง / พนักงานเอกชน	3.90			0.68	0.99
ว่างงาน / ไม่มีงานทำ	3.72				0.64
อื่น ๆ ระบุ	3.95				

**p<.01

จากตารางที่ 17 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จำแนกตามรายได้ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน ต่างกัน ดังตาราง 15

ตารางที่ 18 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวม และรายด้าน จำแนกตามรายได้

ความต้องการ	ไม่มีรายได้ (n=57)		รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท (n=138)			6,001-9,000 บาท (n=142)			9,001-12,000 บาท (n=20)		12,001 บาทขึ้นไป (n=36)				
	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ	S.D.	ระดับ					
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	3.75	0.62	มาก	3.94	0.49	มาก	3.97	0.56	มาก	3.96	0.67	มาก	3.69	0.95	มาก
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	3.81	0.60	มาก	3.96	0.48	มาก	3.93	0.57	มาก	4.02	0.64	มาก	4.00	0.71	มาก
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	3.80	0.71	มาก	3.93	0.50	มาก	3.91	0.65	มาก	4.06	0.60	มาก	4.01	0.75	มาก
รวม	3.79	0.64	มาก	3.94	0.49	มาก	3.94	0.59	มาก	4.01	0.64	มาก	3.90	0.80	มาก

จากตารางที่ 18 พบว่า

ไม่มีรายได้ มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$)

รายได้ 6,001-9,000 บาท มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$)

รายได้ 9,001-12,000 บาท มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$)

รายได้ 12,001 บาทขึ้นไป มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$)

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตารางที่ 19 แสดงการเปรียบเทียบความแปรปรวน ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามรายได้

ด้านความต้องการ	ความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ	ระหว่างกลุ่ม	4.00	4	1.00	2.78	0.03
	ภายในกลุ่ม	139.70	388	0.36		
	รวม	143.70	392			
2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง	ระหว่างกลุ่ม	1.31	4	0.33	1.03	0.39
	ภายในกลุ่ม	123.76	388	0.32		
	รวม	125.07	392			
3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย	ระหว่างกลุ่ม	1.52	4	0.38	0.99	0.41
	ภายในกลุ่ม	149.44	388	0.39		
	รวม	150.96	392			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2.28	5	0.57	1.60	0.28
	ภายในกลุ่ม	137.63	387	0.35		
	รวม	139.91	392			

**p<.01

จากตารางที่ 19 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ของความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 66 คน โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ ดังปรากฏในตารางที่ 17 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 20 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ของความต้องการการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	ความถี่	ร้อยละ
1. มีปัญหาในการเข้าพบกลุ่ม เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และเวลาส่วนใหญ่ตรงกับเวลาทำงานของผู้เรียน	17	25.76
2. สำนักการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแหล่งพัฒนา คุณภาพชีวิต และเปิดโอกาสให้กับผู้ด้อย ชาติ และพลาดโอกาสทางการศึกษา ให้มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น	15	22.73
3. วิชาเรียนเยอะ วิชาสอบมากเกินไป ทำให้มีผลต่อคะแนนของผู้เรียนเวลา วัดประเมินผล	9	13.64
4. อยากให้จัดสรรงบประมาณด้านการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่อง	9	13.64
5. อยากให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมค่าย วิทยาศาสตร์ กิจกรรมอบรมทักษะชีวิต กิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ เป็นต้น	6	9.09
6. การใช้ภาษาในการสื่อสารมีผลต่อการเรียนรู้ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษาท้องถิ่น(ภาษามลายู) และบางคนไม่เข้าใจ หรือไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้	4	6.06
7. อยากให้สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีการจัดการเรียนการสอนในระดับอนุปริญญา หรือปริญญาตรี	3	4.55
8. อยากให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย	1	1.52
9. ในวันที่ทำการสอบหรือวัดประเมินผล ควรจัดเวลาสอบให้ต่อเนื่อง	1	1.52
10. อยากให้มีการบูรณาการรายวิชาที่เนื้อหาคล้ายคลึงกัน หรือเนื้อหา เชื่อมโยงกันได้ เข้าไว้ด้วยกัน	1	1.52

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

จากการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี" ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยไปทำการอภิปรายกลุ่มกับคณะผู้บริหารสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี เพื่อหาแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนนั้นมีความต้องการการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นจำนวนมากแล้วทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ตอบว่า "ในเมื่อผู้เรียนมีความต้องการการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นจำนวนมาก อย่างแรกเลยคือเราต้องจัดความพร้อมของผู้สอนให้เพียงพอกับการผู้เรียนที่เข้ามาศึกษา เพราะหากว่าผู้เรียนมีจำนวนมาก แต่ผู้สอนมีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอ ก็อาจจะทำให้ผู้เรียนนั้นได้รับความรู้ไม่ทั่วถึง และไม่เต็มประสิทธิภาพนั่นเอง" ส่วนความคาดหวังของผู้เรียนที่เข้ามาศึกษาในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น จากการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีความคาดหวัง เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา เพื่อที่จะได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ตอบว่า "เป้าหมายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นต้องการให้ผู้ที่ยาติ หรือพลาดโอกาสทางการศึกษาเข้ามาศึกษาหาความรู้เพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะ กระบวนการ และยกระดับตัวเองให้สูงขึ้น ไม่ใช่แค่มาศึกษาเพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษาแต่อย่างเดียวนั้น การเรียนการสอนเราต้องสอนหลาย ๆ สิ่งหลาย ๆ อย่างเพื่อให้ผู้เรียนที่จบออกไปนั้นได้มากกว่าวุฒิการศึกษา" และจากการวิจัยก็ได้ทราบอีกว่าเวลาเรียนนั้น ผู้เรียนส่วนใหญ่เลือกที่จะเรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร ผู้สอนท่านหนึ่งได้อธิบายในประเด็นนี้เพื่อให้ทราบว่า "ส่วนใหญ่ผู้เรียนมักจะมีเวลาในการพบกลุ่มไม่พร้อมกัน อันเนื่องมาจากผู้เรียนแต่ละคนนั้นมีหน้าที่ การงาน และอาชีพที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่เลือกวิธีการเรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและนัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง เพื่อที่จะมาปรึกษาข้อสงสัยต่าง ๆ หากจะหาแนวทางก็ควรให้ผู้เรียนทราบถึงช่องทางการศึกษาที่หลากหลาย และสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรของผู้เรียนในแต่ละเทอมนั่นเอง" และผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ได้กล่าวอีกว่า "สำหรับด้านกิจกรรมทุก ๆ กิจกรรมนั้นผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งผู้สอนควรมีระบบจัดให้คำปรึกษา การให้บริการ และข้อเสนอแนะ แนวทางแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนจะมีความต้องการที่แตกต่างกันไป"

ด้านการศึกษาต่อเนื่อง

จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการในด้านการศึกษาต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพอยู่ในระดับมาก เช่น การทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร ทางนักวิชาการการศึกษาได้อธิบายและเสนอแนะแนวทางว่า "พื้นเพเดิมของผู้เรียนนั้นทางครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม จึงมีความรู้ในด้านนี้อยู่บ้างแล้วทำให้ผู้เรียนมีความถนัดและมีความต้องการในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา, การทำสวน, การทำไร่, การปลูกพืชผัก ดังที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นเมื่อผู้เรียนสนใจในด้านนี้ แนวทางในการจัดการศึกษาก็คือ ควรที่จะจัดรูปแบบที่เหมาะสม และสอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดกับอาชีพของตนเองให้มีประสิทธิภาพและผลผลิตที่ดีขึ้น" และด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวซ้อมมือ, ทำผ้าคลุมผม ผู้เรียนมีความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพให้ดียิ่งขึ้น ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร ผู้สอนท่านหนึ่งได้ให้แนวทางว่า "เราควรสอบถามความต้องการของผู้เรียนก่อนว่าผู้เรียนต้องการหรือสนใจอาชีพใดในการหารายได้เสริม แล้วทางศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจะสามารถส่งเสริมอาชีพและให้ความรู้แก่ผู้เรียนไปพัฒนาต่อยอดอาชีพเสริมได้" ส่วนในด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชนผู้เรียนมีความต้องการที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ได้เสนอแนะแนวทางว่า "การที่ผู้เรียนนั้นสนใจที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้น บ่งบอกให้รู้ว่า สังคมนั้นมีการเป็นอยู่ที่สงบสุข เพราะหากผู้คนมีคุณธรรมจริยธรรมผู้คนก็จะไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ดังนั้นทางศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยก็ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น การบำเพ็ญประโยชน์แก่ศาสนสถาน หรือร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้ปลอดภัย และจัดกิจกรรมอื่น ๆ อีก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาชุมชนและสังคมของผู้เรียนให้ดีขึ้นต่อไป" สุดท้ายจากการวิจัยในด้านการศึกษาต่อเนื่อง พบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้เรียนมีความสนใจและมีความต้องการอยู่ในระดับมากเช่นกัน ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ได้เสนอแนะแนวทางว่า "ควรจัดกิจกรรมที่สอดคล้อง หรือส่งเสริมที่เกี่ยวกับการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่นการปลูกผักสวนครัวแบบเกษตรผสมผสาน การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และการใช้ชีวิตที่พอเพียงไม่เบียดเบียนผู้อื่น ให้แก่ผู้เรียนและชุมชน เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น"

ด้านการศึกษิตตามอัยาศัย

จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการในด้านการศึกษิตตามอัยาศัยในเรื่องแหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน อยู่ในระดับมาก ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษิตให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร ทางนักวิชาการการศึกษิตได้อธิบายและเสนอแนวทางว่า "แหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน เดิมมีอยู่แล้ว แต่การดูแลและการจัดการยังไม่เป็นระบบ ดังนั้นทางศูนย์การศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยควรจัดให้มีผู้ดูแลและแนะนำวิธีการใช้งานการเก็บรักษาแก่ผู้เรียนและชุมชน เพื่อให้เอกสาร หนังสือ หรือสื่อต่าง ๆ ในแหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชนมีอายุการใช้งานที่ยาวนานและมีประสิทธิภาพต่อไป อีกทั้งควรจัดหนังสือ หรือเอกสารที่มีความหลากหลาย หรือไม่ก็ควรมีการหมุนเวียนหนังสือเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้ามาอ่านหนังสือ และได้รับความรู้ที่หลากหลาย" และในด้านศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบลผู้เรียนมีความต้องการอยู่ในระดับมากอีกด้วย ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษิตให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยจังหวัดปัตตานี ได้เสนอแนวทางว่า "ทางศูนย์การศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยควรจัดให้มีศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบลอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ และเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ก้าวทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน และสามารถนำความรู้ที่ได้นั้น มาพัฒนาและยกระดับตัวเองให้สูงขึ้นและดึงศักยภาพในตัวออกมาใช้ประโยชน์ให้มากยิ่งขึ้น" และสุดท้ายในด้านการศึกษิตตามอัยาศัย จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการสื่อสไตท์ศนศึกษิต ทางสำนักงานส่งเสริมการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยมีแนวทางในการจัดการศึกษิตให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างไร ผู้สอนท่านหนึ่งได้ให้แนวทางว่า "ควรจัดสื่อการศึกษิต สื่อสไตท์ศนศึกษิต ได้แก่ ภาพยนตร์ วิดีท์ศน และสื่อสไตท์ศนศึกษิตประเภทต่าง ๆ ที่มีคุณภาพและทันสมัยให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้และประกอบการสอนเพื่อที่จะให้ผู้เรียนนั้นสามารถเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น เพราะสื่อสไตท์ศนศึกษิตแต่ละชนิดนั้นสามารถดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมาได้ดีกว่าการสอนวิธีแบบเดิม ๆ "

ซึ่งจากการร่วมมือกับทางผู้บริหาร ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยจังหวัดปัตตานี ผู้เรียนสามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพประกอบ ดังภาพประกอบที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอัยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ภาพประกอบ 4 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี" ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้ 1) สรุปผลการวิจัย 2) การอภิปรายผล 3) ข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี" ผลสรุปการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 69.0 ส่วนใหญ่ มีอายุช่วง 21-30 ปี มีจำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานเอกชน มีจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 ส่วนใหญ่ มีรายได้ 6,001-9,000 บาท มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1

1.2 ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน มีความต้องการ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการศึกษาต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X} = 3.94$) อยู่ในระดับมาก

1.3 ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานีรายด้าน พบว่า

ด้านการศึกษาอกระบบขั้นพื้นฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการระดับมาก ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ คือ ความต้องการการศึกษาต่อ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) ความคาดหวังในการเรียน เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เวลาเรียน เรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$)

ด้านการศึกษาต่อเนื่อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการระดับมาก ด้านการศึกษาต่อเนื่อง คือ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ด้านสุขภาพกายและจิต มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การทำนา,การทำสวน,การทำไร่ การปลูกพืชผัก และด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด,ข้าวซ้อมมือ,ทำผ้าคลุมผม มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} =$

3.96) การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$)

ด้านการศึกษาตามอรรถาถัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการระดับมาก ด้านการศึกษาตามอรรถาถัย คือ แหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน และศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) สื่อการศึกษา สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เว็บไซต์เพื่อการศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$)

1.4 ผลการเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาถัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี พบว่า

เพศ ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาถัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงกว่าเพศชาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอรรถาถัย ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อายุ ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาถัยแตกต่างกัน โดยผู้เรียนที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอรรถาถัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาถัยแตกต่างกัน โดยผู้เรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอรรถาถัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

อาชีพ ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาถัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ และด้านการศึกษาตามอรรถาถัย แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการศึกษาต่อเนื่อง แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รายได้ ต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอรรถาถัยแตกต่างกัน โดยผู้เรียนที่มีรายได้ต่างกัน มีความต้องการ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง และด้านการศึกษาตามอรรถาถัยโดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้เรียนมีความต้องการแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

2. การอภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง "ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี" สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 ความต้องการด้านสถานภาพของผู้เรียน สามารถอภิปรายได้ว่า

2.1.1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย เนื่องจากเพศชายมีอัตราการออกจากการศึกษาในระบบมากกว่าเพศหญิง และหันมาศึกษาการศึกษานอกระบบ เพื่อที่จะยกระดับของตัวเองให้สูงขึ้นทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ไม่สอดคล้องกับ ประพิศ นพประชา (2554: 83) ความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่านักศึกษาเพศชายและเพศหญิง มีความต้องการโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุช่วง 21-30 ปี เนื่องจากประชาชนวันนี้เป็นวัยทำงานและต้องการยกระดับการศึกษาของตน จึงหันมาศึกษาการศึกษานอกระบบแทน กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ ไพศาล ทองโชติ (2554: 78-79) ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราดจำแนกตามอายุแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ ชูเกียรติ วงษ์มณีวรรณ (2554: 58-59) ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จำแนกเพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องกับ วรณรวิ เจริญสุข (2554: 113) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลไม่พบความแตกต่าง

2.1.4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานเอกชน กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ วรณรวิ เจริญสุข (2554: 113) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลไม่พบความแตกต่าง

2.1.5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้ 6,001-9,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องกับ วรณรวี เจริญสุข (2554: 113) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .005 ในด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

2.2 ความต้องการด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวม

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน มีความต้องการด้านการศึกษาต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.94$) ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย ($\bar{X} = 3.94$) และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ($\bar{X} = 3.90$) อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ธิติ พึ่งเพียร (2554: 87-92) ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชนตำบลโพสะ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ไพศาล ทองโชติ (2554: 78-79) ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ สามารถอภิปรายได้ว่า

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับ วิมล ชาญชนบท (2556: 77-78) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับแรงงานภาคเกษตรในภาคกลาง พบว่า แรงงานภาคเกษตรมีความต้องการความรู้ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2.3.1 ความต้องการการศึกษาต่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงมีความต้องการในการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อยกระดับการศึกษาของตน

2.3.2 ความคาดหวังในการเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้เรียนมีความคาดหวังเพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เนื่องจากสังคมปัจจุบันการรับสมัครงานหรือการรับเข้าทำงานของทุกหน่วยงานจะต้องมีคุณสมบัติด้านการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงทำให้ผู้เรียนจึงมีความต้องการในการศึกษาเพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษาที่สูงกว่าเดิม

2.3.3 เวลาเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ประพิศ นพประชา (2554: 82) ความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี มีความต้องการด้านเวลาเรียนโดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) เนื่องจากเวลาเรียนปกติผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนได้ เนื่องจากช่วงเวลานั้นอยู่ในช่วงเวลาการทำงานหรือประกอบอาชีพของผู้เรียน ผู้เรียนเลยหันมาเรียนทางไกลผ่านโทรทัศน์เพื่อการศึกษาแทน

2.4 ด้านการศึกษาต่อเนื่อง สามารถอภิปรายได้ว่า

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการระดับมาก สอดคล้องกับ ประพิศ นพประชา (2554: 83) ความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี มีความต้องการโดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการศึกษาต่อเนื่อง

2.4.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านสุขภาพกาย และจิต มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในวัยทำงานจึงต้องการทักษะชีวิตเพื่อการประกอบอาชีพและสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงในการใช้ชีวิต สอดคล้องกับ ประพิศ นพประชา (2554: 83) ความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี มีความต้องการด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก

2.4.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยการทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก และด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวซ้อมมือ, ทำผ้าคลุมผม มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) เนื่องจากผู้เรียนวัยทำงานต้องการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวจึงหันมาสนใจอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับตัวเองได้ ไม่สอดคล้องกับ วิมล ชาญชนบท (2556: 77-78) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำหรับแรงงานภาคเกษตรในภาคกลาง พบว่ามีความต้องการเนื้อหาความรู้ด้านอาชีพเสริมโดยส่วนรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความต้องการความรู้ด้านการค้าและบริการสูงสุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือความรู้ด้านนครกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และความรู้ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

2.4.3 การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรม มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$)

2.4.4 การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยชุมชนและการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตที่พอประมาณ พออยู่ พอกิน และพึ่งพาตนเองได้ จึงทำให้ผู้เรียนสนใจในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิต

2.5 ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถอภิปรายได้ว่า

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการระดับมาก ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย

2.5.1 แหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยห้องสมุดชุมชน หรือบ้าน

หนังสือชุมชน และศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เนื่องจากปัจจุบันโลกแห่งเทคโนโลยีเข้าครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้การค้นหา สืบค้น สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้เรียนจึงหันมาพึ่งอินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นมากขึ้น สอดคล้องกับ วิมล ชาญชนบท (2556: 77-78) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับแรงงานภาคเกษตรในภาคกลาง พบว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนโดยส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับคือ ครัวจัดการเรียนการสอนที่ศูนย์ กศน. ตำบล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โรงเรียนในหมู่บ้าน/ตำบล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ วัดในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2.5.2 สื่อการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่

ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทต่าง ๆ มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เนื่องจากสื่อการสอนมีผลต่อการเรียนของผู้เรียนเป็นอย่างมาก หากมีสื่อการสอนที่ดี และทันสมัยก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พรธนาวรรณ เนียมกลิ่นหอม (2555: บทคัดย่อ) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับตำบลอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท มีความต้องการด้านการบริการสื่อมีความต้องการมากที่สุด รองลงมาด้านการบริการกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการบริการแนะแนว และด้านที่มีความต้องการต่ำสุดได้แก่ ด้านการบริการข่าวสารข้อมูล และสอดคล้องกับ วิมล ชาญชนบท (2556: 77-78) แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับแรงงานภาคเกษตรในภาคกลาง พบว่ามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสูงสุด 3 ลำดับคือ ครัวใช้สื่อโทรทัศน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สื่อแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรในและนอกชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสื่อสิ่งพิมพ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.5.3 เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเว็บไซต์

เพื่อการศึกษา มีความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) สอดคล้องกับ อรดี ตรีวิสูตร (2552: 65) ความต้องการในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาของครูผู้สอน ในภาพรวมครูมีความต้องการใช้อยู่ในระดับมาก โดยครูผู้สอนมีความต้องการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการวัสดุประกอบการเรียนการสอน และความต้องการอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

3.1.1 ผู้บริหาร นักวิชาการการศึกษา และคณะครู ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรมีการสำรวจข้อมูลและสภาพปัญหา หรือความต้องการของผู้เรียนในแต่ละด้าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

3.1.2 การจัดการเรียนการสอน ครูหรือผู้สอน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรมี สื่อการศึกษา สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทต่าง ๆ ที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะ หากมีสื่อการสอนที่ดี และทันสมัยก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

3.1.3 ผู้บริหาร นักวิชาการการศึกษา และคณะครู ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี ควรนำแนวทางการจัดการศึกษาที่ได้จากการวิจัย ไปจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติของสถานศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของจังหวัดปัตตานี ตามความเหมาะสมต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ผู้วิจัยควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียน เช่น ฐานะทางครอบครัว สภาพแวดล้อม และสังคม เป็นต้น

3.2.2 ผู้วิจัยควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมหมดทุกพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่กระจายอย่างทั่วถึง ไม่กระจุกอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งมากเกินไป และจะทำให้สามารถทราบความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนอย่างแท้จริง

3.2.3 ผู้วิจัยควรมีการวิจัยเพื่อหารูปแบบตัวชี้วัด และเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อดำเนินงานตามมาตรฐานของสถานศึกษา

3.2.4 ผู้วิจัยควรมีการศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการวัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างละเอียด เพื่อสามารถนำผลการวิจัย มาปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับสภาพความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- จังหวัดปัตตานี. (2558). สภาพภูมิอากาศ. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2559. จาก <http://www2.pattani.go.th/web/index.php/2015-05-18-14-59-26/86-2015-05-19-08-18-36.html>
- จิตรภรณ์ศรี, เชาวเลิศ ล้อมลิ้ม และสวัสดิ์ ไหลภาภรณ์. (2555). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในท่ามกลาง 8 ปีของความรุนแรง. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2560. จาก <http://www.deepsouthwatch.org/node/2871>
- จีรพร ศรีทอง. (2557). *การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจ (MGT 1001) เรื่องการบริหารธุรกิจทั่วไป ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือในวิธีกลุ่มร่วมมือช่วยเหลือ (Team Assisted Individualization : TAT)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2544). การสุ่มตัวอย่าง. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2559. จาก <http://www.watpon.com/Elearning/res22.htm>
- ชลธิชา เอี่ยมศิริ. (2552). *ปัญหาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เขตอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- ชิดชนก เชิงเขาว์. (2539). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ชิดชนก เชิงเขาว์. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา*. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ชื่นสุมล บุณนาค. (2553). หลักการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเจาะใจผู้บริโภค. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร*, 7(2), 99 – 108.
- ชูลีพร จิณณธนพงษ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการฝึกอบรมกับความก้าวหน้าในสายงานอาชีพครูของโรงเรียนเอกชนในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ชูเกียรติ วงษ์มณีวรรณ. (2554). *การศึกษาความต้องการการศึกษตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี*. (งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: ไทยเนรมิตกิจ
อินเตอร์ โพรแกรสซิฟ.
- ณัฐชยา พันลำเนา. (2556). *ศึกษาศาสตร์สภาพการ จัดกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอก
ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย*.
(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- ธิตี พึ่งเพียร. (2554). *ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของประชาชน
เทศบาลตำบลโพสะ อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. (2550). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 5.
อุบลราชธานี: วิทยาออฟเซตการพิมพ์.
- นงนุช โกสีย์รัตน์. (2553). *การศึกษาความต้องการบริโภคผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ในร้านเพื่อ
สุขภาพ แขวงศิริราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- นิภา แยมวจี. (2542). ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน
2559. จาก <http://www.moe.go.th/main2/plan/p-r-b42-01.htm>
- เนาวรัตน์ พลายน้อย. (2549). *การติดตามประเมินผลและการสังเคราะห์ความรู้ : บทเรียน การ
พัฒนานักจัดการความรู้ท้องถิ่นในโครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข(สรส.) ภาค
กลาง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประพิศ นพประชา. (2554). *ความต้องการการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษาศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*. (งานนิพนธ์การศึกษามหา
บัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- ประเสริฐ บุญเรือง. (2555). การยกระดับการศึกษาประชาชนจบ ม.6 ใน 8 เดือนอย่างมีคุณภาพ.
วารสาร กศน., 5(1), 20. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2559. จาก <http://202.143.134.201/pranee/?name=knowledge1&file=readknowledge&id=39>
- ปัทมา คำภาศรี (2557). แผนที่การพัฒนาจังหวัดของประเทศไทยด้านการศึกษา. *วารสารการศึกษา
ไทย*, 11(116), 30.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2551). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์เสริมกรุงเทพ.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2549). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: แฮาส์ ออฟ
เคอร์มีส์ท์.
- พรธนวรรณ เนียมกลิ่นหอม. (2555). *การศึกษาความต้องการของนักศึกษาด้านการบริการของศูนย์
การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยระดับตำบล อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท*.
(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

- พรพิพัฒน์ ชื่อสัตย์. (2555). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กคน.ตำบล ในเขต ภูมิภาคตะวันตก*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พระมหาอธิษฐานธรรมโม. ความหมายและความสำคัญของการศึกษา. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2559. จาก <https://www.l3nr.org/posts/386839>
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพศาล ทองโชติ. (2554). *ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- ราเมศ พรหมเย็น. (2560) อุทยานการเรียนรู้ปัฐธานี ซูอัตลักษณ์ท้องถิ่น. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2560. จาก https://www.tkpark.or.th/tha/tk_news_detail/311
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2548). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์.
- รัตนา นาคจันทร์. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการการศึกษาต่อเนื่องของพยาบาลวิชาชีพใน โรงพยาบาลสังกัดสภากาชาดไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- วิมล ชาญชนบท. (2556). *แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับ แรงงานภาคเกษตรในภาคกลาง*. (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารระดับสูง, สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา).
- วิเชียร วิทย์อุดม. (2547). *พฤติกรรมองค์กร*. นนทบุรี: ซีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- วิบูลย์ จุง. (2558). *ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ*. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2559. จาก <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=wbj&month=07-12-2007&group=29&gblog=3>
- วรรณวี เจริญสุข. (2554). *การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของประชาชนในอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต)
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมกระบวนการที่คนใหม่สำหรับการวิจัยทางการบริหาร การศึกษา*. ขอนแก่น : อักษราพิพัฒน์.
- วันทนา จะระ. (2556). *ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี).

- สถาบัน กศน.ภาคกลาง. (2555). *ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของ ศูนย์ฝึกออาชีพชุมชนในภาคกลาง*. (สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัยาศัยภาคกลางสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ).
- สมคิด สนวนศรี และ ปราจิต ทิพย์โอสถ. (2556). *ความต้องการออกกำลังกายของประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี*. (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- สร้อยญา สุขเพิ่ม. (2556). *ความต้องการของนิสิตต่อการบริการด้านหอพักนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร*. (กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- สิทธิ์ อธิสรณ์. (2556). การออกแบบการวิจัยแบบวิธีผสม: ความเป็นมาและประเด็นขัดแย้ง. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2559. จาก http://acad.vru.ac.th/form/var_4.pdf.
- สุชาดา บวรกิตติวงศ์. (2548). *สถิติประยุกต์ทางพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกร มหาวิทยาลัย.
- สุพรรณิ หมั่นหัส. (2555). *ความต้องการการพยาบาลของผู้ป่วยโรคคลื่นหัวใจขณะรอรับการผ่าตัด หัวใจแบบเปิด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2550). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงาน กศน. (2559). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ของสำนักงาน กศน.* กรุงเทพฯ: สำนักงาน กศน.
- สำนักงาน กศน. จังหวัดปัตตานี. (2558) *สรุปผลการดำเนินงานตามนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558*. ปัตตานี: สำนักงาน กศน. จังหวัดปัตตานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. (2558). *กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น*. ปัตตานี: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559. จาก http://council.nsr.ac.th/admin/file_upload/%.pdf
- สำนักงานจังหวัดปัตตานี. (2558). *ปัตตานีวันนี้*. สงขลา: ไอทีโพร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แนวทางการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ กระบวนการเรียนรู้ นอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัยาศัย*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัย. (2551). *คัมภีร์ กศน.* กรุงเทพฯ:

เอ็น.เอ.รัตนะเทรตติง.

- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ไทยพับบลิคเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2551). *เอกสารสาระหลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. : คัมภีร์ กศน.* กรุงเทพฯ: เอ็น.เอ.รัตนะเทรตติง.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2553). *คู่มือปฏิบัติงานครู กศน. ตำบล*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กศน.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดปัตตานี. (2559). *ข้อมูลทั่วไป*. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2559. จาก <http://pattani.nfe.go.th/pattani/?name=news2&file=readnews&id=24>
- สำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ. (2556). บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนวทางการส่งเสริมให้ทุกคนได้เรียน. *วารสารการศึกษาไทย*, 10(103-108), 24.
- ศักรินทร์ ขนประชา. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการศึกษานอกระบบสำหรับครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ศักรินทร์ ขนประชา. (2556). *การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศุภชัย กศน. ตำบล. (2558). *แนวทางการดำเนินงาน กศน.ตำบล*. สงขลา: ตำบล.
- องค์การบริหารส่วนตำบล. (2559). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา (2559-2563) องค์การบริหารส่วนตำบล*. สงขลา: ตำบล.
- อโณทัย งามวิชัยกิจ. (2558). การวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 13(1), 4-5.
- อรดี ตรีวิสูตร. (2552). *ความต้องการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนของครูในสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มศูนย์เจ้าพระยาป่าสัก*. (ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- อัครอฟ โต๊ะซอ. (2557). *ความสำคัญของการศึกษา*. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2559. จาก <http://www.islammore.com/main/content.php?page=sub&category=50&id=2520>
- อัญชลี ธรรมะวิสิกุล. (2553). *การจัดการศึกษานอกระบบ ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2559. จาก <https://panchalee.wordpress.com/2010/12/28/non-formal/>

- อุดม เขยกีวงศ์. (2551). *การส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: แสงดาว จำกัด.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16 (3), 297-334.
- Education Research for the future. (2556). วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology). [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2559. จาก <http://crothon.circlecamp.com/index.php?page=MixedMethodResearch>.
- Johnson, B., & Turner, L. A. (2003). Data Collection Strategies in Mixed Methods Research. *Handbook of Mixed Methods in Social and Behavioral Research*, 297-319.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133.
- Maslow, Abraham. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row Publishers.
- Maslow, A.H. (1962). Quoted in Ernest R. Hilgard, *Introduction to Psychology*. 3rd. New York: Harcourt Brace & World.
- Yamane, T. (1973). *Statistics, an introductory analysis*. 3rd ed. New York: Harper & Row.

ภาคผนวก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง ความต้องการการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

1. รศ.ดร.เกษตรชัย และหิม	อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
2. นายเรวัตน์ เพ็ชรสงฆ์	ผู้อำนวยการ
สำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี
3. นายสุรสิทธิ์ สุดสาย	รองผู้อำนวยการ
สำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี
4. นางกรวิภา ขวัญเพชร	ครูชำนาญการพิเศษ
ศูนย์ กศน.อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
5. อ.สนั่น เพ็งเหมือน	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ กองบริการการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาผสมผสานกับการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์

เริ่มสัมภาษณ์เวลาน. จบการสัมภาษณ์เวลาน.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

- สถานะ
- 1) ผู้เรียนที่กำลังศึกษา
 - 2) ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา
 - 3) คณะครูอาจารย์
 - 4) ชุมชน
 - 5) ผู้ปกครอง

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ มีประเด็นอะไรบ้าง

- เช่น
- ความต้องการการศึกษา
 - ความคาดหวังในการเรียน
 - วิธีการเรียน

2. ด้านการศึกษาต่อเนื่อง มีประเด็นอะไรบ้าง

- เช่น
- การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
 - การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
 - การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน
 - การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย มีประเด็นอะไรบ้าง

- เช่น
- แหล่งการเรียนรู้
 - สื่อการศึกษา
 - เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

แบบสอบถามความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของท่าน โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

ขอความอนุเคราะห์จากท่าน กรุณาตอบข้อความคำถามในแบบสอบถามให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของท่าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะประมวลความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวมโดยไม่ได้วิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายบุคคลให้เน้นรักษาข้อมูลจากการกรอกแบบสอบถามไว้เป็นความลับ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

นายมุตตาฟา ล่าเห

นักศึกษาปริญญาโท (วิชาเอกการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับตัวท่าน

1. เพศ

1) ชาย

2) หญิง

2. อายุ

1) 15-20 ปี

2) 21-30 ปี

3) 31-40 ปี

4) 41-50 ปี

5) 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1) ไม่ได้เรียน

2) ประถมศึกษา

3) มัธยมศึกษาตอนต้น

4) มัธยมศึกษาตอนปลาย

5) สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

4. อาชีพ

1) เกษตรกร

2) ค้าขาย

3) รับจ้าง / พนักงานเอกชน

4) ว่างาน / ไม่มีงานทำ

5) อื่น ๆ ระบุ

5. รายได้ (ต่อเดือน)

1) ไม่มีรายได้

2) รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท

3) 6,001-9,000 บาท

4) 9,001-12,000 บาท

5) 12,001 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่อง "ระดับความต้องการ" โดยตัวเลขใน "ระดับความต้องการ" แต่ละช่องแทนความหมายดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับมาก
ระดับ 3	หมายถึง มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1	หมายถึง มีความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
ด้านที่ 1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ					
1. ความต้องการการศึกษาต่อ					
1.1 การศึกษาเพื่อการรู้หนังสือไทย					
1.2 ระดับประถมศึกษา					
1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น					
1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย					
2. ความคาดหวังในการเรียน					
2.1 เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา					
2.2 เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต					
2.3 เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น					
3. เวลาเรียน					
3.1 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 9.00-12.00 น.					
3.2 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์ในเวลา 13.00-16.00 น.					
3.3 พบกลุ่มวันธรรมดาหลังเลิกงานในเวลา 17.00-19.00 น.					
3.4 เรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง					
ด้านที่ 2 การศึกษาต่อเนื่อง					
1. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต					
1.1 ด้านสุขภาพกายและจิต					
1.2 เพศศึกษา					
1.3 โรคติดต่อ					
1.4 ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก					
1.5 ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ					
1.6 อุบัติเหตุและวินัยจราจร					
1.7 ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย, อัคคีภัย, วาตภัย					
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ					
2.1 การทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก เป็นต้น					
2.2 การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสัตว์ปีก, การเลี้ยงโค/กระบือ, การเลี้ยงปลา เป็นต้น					
2.3 ด้านอาหาร เช่น การทำอาหารคาว/หวาน, การทำขนม, การถนอมอาหาร เป็นต้น					
2.4 ด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวซ้อมมือ, ทำผ้าคลุมผม เป็นต้น					

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
3. การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน					
3.1 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม					
3.2 บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีและประชาธิปไตย					
3.3 การเสริมสร้างความสามัคคี และจิตสำนึกความเป็นไทย					
3.4 การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด					
3.5 การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน					
3.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
3.7 การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีไทย					
4. การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
4.1 หลักการ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
4.2 การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
4.3 ชุมชน และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
ด้านที่ 3 การศึกษาตามอัธยาศัย					
1. แหล่งการเรียนรู้					
1.1 ห้องสมุดชุมชน หรือบ้านหนังสือชุมชน					
1.2 ศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน					
1.3 ศูนย์สาธิตการประกอบอาชีพ					
1.4 ศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล					
1.5 สวนสมุนไพร					
1.6 สนามกีฬา หรือลานกีฬาชุมชน					
1.7 ชมรม หรือสมาคมต่าง ๆ					
2. สื่อการศึกษา					
2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ					
2.2 สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษา ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น					
2.3 นิทรรศการความรู้ต่าง ๆ					
2.4 ป้ายสารสนเทศ ได้แก่ ป้ายประกาศข่าวสารความรู้ ป้ายบอกเล่าความเป็นมา ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายประกาศต่าง ๆ					
3. เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร					
3.1 หนังสือ และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์					
3.2 เว็บไซต์เพื่อการศึกษา					
3.3 การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือกระจายข่าว					

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	ระดับความต้องการ				
	5	4	3	2	1
3.4 วิทยุชุมชนเพื่อการศึกษา					
3.5 โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)					

ตอนที่ 3 ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ค
ผลการตรวจคุณภาพเครื่องมือ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

แบบตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
งานวิจัยเรื่อง “ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียน
ในจังหวัดปัตตานี”

1. แบบสอบถามฉบับนี้อยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาเครื่องมือ เพื่อนำไปใช้สอบถามความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี
2. แบบสอบถามฉบับนี้มุ่งตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำไปปรับปรุงแบบประเมินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย
 1. แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี
 3. แบบสอบถามชนิดปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี
4. ขอความกรุณาท่านช่วยพิจารณาแบบสอบถามว่ามีความสอดคล้องกับตัวแปรในนิยามที่กำหนดไว้ด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

+1	หากท่านมีความเห็นว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้
0	หากท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้
- 1	หากท่านมีความเห็นว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามที่กำหนดไว้
5. ผู้วิจัยขอความกรุณาท่านให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการเขียนข้อเสนอแนะไว้ท้ายข้อความนั้นๆ

นิยาม

ด้านการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานนอกระบบ หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานนอกระบบ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

ด้านการศึกษาต่อเนื่อง หมายถึง การจัดการศึกษานอกระบบของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในลักษณะของการจัดการฝึกอบรมผู้เรียนในหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาดูงาน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งจำแนกได้ 4 ประเภท คือ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน และการศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดบริการแหล่งการเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคล และชุมชน ซึ่งจำแนกได้ 3 ประเภท คือ แหล่งการเรียนรู้ สื่อการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร

ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	สรุป
	1	2	3	4	5		
ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม							
1. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. อายุ ☐ 1) 15-20 ปี ☐ 2) 21-30 ปี ☐ 3) 31-40 ปี ☐ 4) 41-50 ปี ☐ 5) 51-60 ปี ☐ 6) 61 ปีขึ้นไป	+1	+1	+1	+1	-1	0.6	ใช้ได้
3. ระดับการศึกษา ☐ 1) ไม่ได้เรียน ☐ 2) ประถมศึกษา ☐ 3) มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ 4) มัธยมศึกษา ตอนปลาย ☐ 5) สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. อาชีพ ☐ 1) เกษตรกร ☐ 2) ค้าขาย ☐ 3) รับจ้าง / พนักงานเอกชน ☐ 4) อื่น ๆ ระบุ	+1	+1	+1	+1	-1	0.6	ใช้ได้
5. รายได้ (ต่อเดือน) ☐ 1) ไม่มีรายได้ ☐ 2) รายได้ไม่เกิน 6,000 บาท ☐ 3) 6,000-9,000 บาท ☐ 4) 9,001-12,000 บาท ☐ 5) 12,001 บาทขึ้นไป	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของ ผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี (เป็นมาตรวัด 5 ระดับ)							
ด้านที่ 1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ							
1. ความต้องการการศึกษา							
1.1 การศึกษาเพื่อการเรียนรู้หนังสือ	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
1.2 ระดับประถมศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. ความคาดหวังในการเรียน							
2.1 เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2.2 เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อความถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	สรุป
	1	2	3	4	5		
2.3 เพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3. วิธีการเรียน							
3.1 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์เวลา 9.00-12.00 น.	+1	+1	+1	+1	-1	0.6	ใช้ได้
3.2 พบกลุ่มในวันหยุดเสาร์หรืออาทิตย์เวลา 13.00-16.00 น.	+1	+1	+1	+1	-1	0.6	ใช้ได้
3.3 พบกลุ่มวันธรรมดาหลังเลิกงานเวลา 17.00-19.00 น.	+1	+1	+1	+1	-1	0.6	ใช้ได้
3.4 เรียนทางไกลผ่านรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา นัดพบกลุ่มเดือนละครั้ง	+1	+1	+1	+1	-1	0.6	ใช้ได้
ด้านที่ 2 การศึกษาต่อเนื่อง							
1. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต							
1.1 ด้านสุขภาพกายและจิต	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.2 เพศศึกษา	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
1.3 โรคติดต่อ	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
1.4 ความรู้เกี่ยวกับแม่และเด็ก	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
1.5 ความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.6 อุบัติเหตุและวินัยจราจร	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.7 ความรู้เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย, อัคคีภัย, วัตภัย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ							
2.1 การทำนา, การทำสวน, การทำไร่ การปลูกพืชผัก เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
2.2 การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสัตว์ปีก, การเลี้ยงโค/กระบือ, การเลี้ยงปลา เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
2.3 ด้านอาหาร เช่น การทำอาหารคาว/หวาน, การทำขนม, การถนอมอาหาร เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
2.4 ด้านการส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เช่น เพาะเห็ด, ข้าวหอมมะลิ, ทำผ้าคลุมผม เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
3. การศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน							
3.1 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.2 บทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีและประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	สรุป
	1	2	3	4	5		
3.3 การเสริมสร้างความสามัคคี และจิตสำนึกความเป็นไทย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.4 การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.5 การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.7 การส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีไทย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4. การศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง							
4.1 หลักการ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4.2 การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4.3 ชุมชน และการแก้ไขปัญหาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
ด้านที่ 3 การศึกษาตามอัธยาศัย							
1. แหล่งการเรียนรู้							
1.1 ห้องสมุดชุมชน หรือห้องสมุดตำบล	+1	+1	+1	+1	-1	0.6	ใช้ได้
1.2 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
1.3 ศูนย์สาธิตการประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.4 ศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.5 สวนสมุนไพร	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
1.6 สนามกีฬา หรือลานกีฬาชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
1.7 ชมรม หรือสมาคมต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2. สื่อการศึกษา							
2.1 สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ได้แก่ แผ่นพับ ใบปลิว หนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2.2 สื่อโสตทัศนศึกษา ได้แก่ ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ และสื่อโสตทัศนศึกษาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2.3 นิทรรศการความรู้ต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2.4 ป้ายสารสนเทศ ได้แก่ ป้ายประกาศข่าวสาร ความรู้ ป้ายบอกเล่าความเป็นมา ป้ายประชาสัมพันธ์ ป้ายประกาศต่าง ๆ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3. เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร							
3.1 หนังสือ และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้

ข้อความคำถาม	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ					IOC	สรุป
	1	2	3	4	5		
3.2 เว็บไซต์เพื่อการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.3 การให้บริการความรู้ผ่านเสียงตามสาย หรือหอกระจายข่าว	+1	+1	+1	+1	0	0.8	ใช้ได้
3.4 วิทยุชุมชนเพื่อการศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3.5 โทรทัศน์เพื่อการศึกษา (ETV)	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี							
ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่น

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.974	48

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล นายมุตตาฝา ลำเท
รหัสประจำตัวนักศึกษา 5920121101

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วท.บ. (ศึกษาศาสตร์) (วิทยาศาสตร์ทั่วไป)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	2558

ทุนการศึกษา

- ทุนการศึกษาปริญญาตรี-โท คณะศึกษาศาสตร์ จากเงินกองทุนวิจัย คณะศึกษาศาสตร์
- ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

มุตตาฝา ลำเท, ศักรินทร์ ชนประชา, และนิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า. (2560). การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในยุคประเทศไทย 4.0. ใน *โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ศึกษาศาสตร์วิจัย ครั้งที่ 4* (น. 26 กรกฎาคม 2560). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มุตตาฝา ลำเท, ศักรินทร์ ชนประชา, และนิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า. ความต้องการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของผู้เรียนในจังหวัดปัตตานี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. (รอตีพิมพ์).

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2548	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนบ้านคูคักดีสิทธิ์
พ.ศ. 2551	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนจนะชนูปถัมภ์
พ.ศ. 2554	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนจนะชนูปถัมภ์
พ.ศ. 2558	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ศึกษาศาสตร์) สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี